

T.C.

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM DALI

**KADINLARIN KENT HAKKI VE YAŞAM STRATEJİLERİ:
BODRUM ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özge GÜRGEN

DANIŞMAN

Prof. Dr. Saniye DEDEOĞLU

2022- Muğla

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM DALI

**KADINLARIN KENT HAKKI VE YAŞAM STRATEJİLERİ:
BODRUM ÖRNEĞİ**

Hazırlayanın

Özge GÜRGEN

1941013002

Sosyal Bilimler Enstitüsünce

Tezli Yüksek Lisans

Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tez

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih:

Tezin Sözlü Savunma Tarihi:06.06.2022

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Saniye DEDEOĞLU

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Çisel Ekiz GÖKMEN

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Aslı ŞAHANKAYA ADAR

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Bayram COŞKUN

2022-Muğla

TUTANAK

Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 13/05/2022 tarih ve 1046/3 sayılı Yönetim Kurulu kararı ile tez jürisi olarak atandığımız, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Özge Gürge'nin "Kadınların Kent Hakkı ve Yaşam Stratejileri: Bodrum Örneği" adlı tezini incelemiş ve aday 06/06/2022 tarihinde saat 10.30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24. maddesi doğrultusunda yapılan tez savunma sınavı sonucunda tezin kabul edilmesine oy birliği ile karar verilmiştir.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Saniye DEDEOĞLU

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Çisel Ekiz GÖKMEN

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Aslı ŞAHANKAYA ADAR

YEMİN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Kadınların Kent Hakkı ve Yaşam Stratejileri: Bodrum Örneği” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Özge GÜRGEN

Kadınların Kent Hakkı ve Yaşam Stratejileri: Bodrum Örneği

ÖZET

Dünya’da ve Türkiye’de kadınlar pek çok alanda eşit hak kullanımına sahip olamamaktadırlar. Kadın erkek eşitliğinin sağlanamadığı alanların başında kentte var olan hakların kullanım düzeyi gelmektedir. Ulusal ve uluslararası sözleşmelerle garanti altına alınmış olan kent hakkı, bu hakkın kullanım düzeyinin birey hayatında ne boyutta önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Bu çalışmayla, ülkemizde kadınların kent hakkı kullanımının yetersizliği sorunundan yola çıkılarak: kadınların kentte var olan haklardan tam yararlanamama nedenleri incelenip, bu sorunların çözümü için uygulanması gereken politika ve önerilere dikkat çekmek amaçlanmıştır. Bu amaçla çalışmada kadının kent hakkı kavramı Türkiye genelinde ve Muğla ilinin Bodrum ilçesi özelinde incelenmektedir.

Bu doğrultuda çalışmada ilk olarak, kent hakkı kavramı ve bu hakkın kullanımını etkileyen faktörler, kent hakkını içeren yasal düzenlemeler incelenmiştir. Ayrıca, Türkiye’de kadın haklarının gelişimi ve kent hakkı kavramının tarihsel süreç içerisindeki konumu değerlendirilmiştir.

Çalışmada kentlerin oluşum tarihine, kentlerde oluşan cinsiyet algısına, yerel yönetim birimleri ve Türkiye’de yerel yönetim yapısına değinilmiştir. Dünyada ve Türkiye’de yerel yönetimlerin kent hakkı kullanımını üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Çalışmada üçüncü olarak da, Muğla ilinin Bodrum ilçesinde kadınların kent yaşantısı, kent hakkı kullanım durumları incelenmiştir. Devamında ise kent hakkı kullanımını engelleyen nedenler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise, Türkiye’de kadının kent hakkını tam olarak kullanabilmesine yönelik çözüm önerileri değerlendirilmiştir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: *Kadın, Kent, Kent Hakkı, Bodrum, Kentsel Haklar.*

Kadınlarm Kent Hakkı ve Yaşam Stratejileri: Bodrum Örneği

ABSTRACT

In the world and in Turkey, women cannot have equal rights in many fields. One of the areas, where gender equality cannot be achieved, is the level of using the rights that existing in the city. The city right, which is guaranteed by national and international conventions, emphasizes how important the level of using this right is in the life of the individual.

With this study, it is aimed to examine the reasons why women cannot fully benefit from the rights in the city, based on the problem of the inadequacy of women's use of the city right in our country, and to draw attention to the policies and suggestions that should be implemented to solve this problem. For this purpose, in this study, the concept of women's right in the city has been examined in Turkey and the situation in Bodrum district of Muğla province.

In this direction, first of all, the concept of the city right and the factors affecting the use of this right, the legal regulations including the city right were examined. In addition, the development of women's rights in Turkey and the position of the concept of the city right in the historical process were evaluated.

In the study, the history of the formation of cities, the perception of gender in the cities, local government units and the local government structure in Turkey are mentioned. The effect of local governments on the use of the city rights in the world and in Turkey has been examined.

In the third part of the study, the urban life of women in Bodrum district of Muğla province and their use of the city rights were examined. In the continuation, the situations that prevent the use of the city rights were tried to be revealed. In the last part of the study, solution proposals for that the women can use the city rights fairly in Turkey were evaluated.

KEY WORDS: *Woman, City, City Right, Bodrum, Urban Rights.*

ÖN SÖZ

Bu tez çalışmasında Türkiye’de kent hakkının kadınlar için kullanım derecesi incelenmiştir. Tez konumu seçerken annemin yaşadığı kentteki hareket alanlarında pek çok yönden karşılaştığı sorunlara tanıklık ettiğim için işlemek istedim.

Bu çalışma Muğla ilinin Bodrum ilçesinde yapılmasına neredeyse tüm Türkiye’de kent içerisinde kadınların karşılaşılabilecekleri ortak sorunlarını gözler önüne serecektir.

Yüksek Lisans tez çalışmamın yürütülmesi esnasında, çalışmalarına yön veren, bilgi ve yardımlarını esirgemeyen ve bana her türlü desteği sağlayan danışman hocam, Sayın Prof. Dr. Saniye DEDEOĞLU’ na en içten teşekkürlerimi sunarım.

ÖZGE GÜRGEN

MUĞLA

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	IV
TABLolar DİZİNİ.....	V
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VI
GİRİŞ	15

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Hak Kavramının Temeli Eşitlik	17
1.1.1. Uluslararası Normlarda Eşitsizliğin Kabulü.....	18
1.2. Kadın Haklarının Gelişimi ve Tarihi	19
1.2.1. Dünya’da genel olarak kadın haklarının gelişim süreci	19
1.2.2. Türkiye’de genel olarak kadın haklarının gelişim süreci	21
1.3. Bir Yaşam Alanı Olarak Kentler ve Kent Hakkı Kavramı	23
1.3.1. Kent hakkı kavramı	24
1.4. Kadınların Kent Hakkı ve Kent Haklarının Gelişim Süreci	25
1.4.1. Dünya tarihinde kadınların kent hakkı kavramının gelişim süreci ...	27
1.4.2. Türkiye tarihinde kadınların kent hakkı kavramının gelişim süreci .	28
1.5. Kentlerde Oluşan Cinsiyet Algısı.....	29
1.6. Kentleri Yöneten Birim.....	30
1.6.1. Yerel yönetimin görevleri.....	30
1.6.2. Türkiye’de yerel yönetimin yapısı	31

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE SAHA ÇALIŞMASI

2.1. Muğla'nın Bodrum İlçesi: Kentsel Özellikleri.....	36
2.2. Bodrum'da Yaşayan Kadınların Demografik Özellikleri	40
2.2.1. Kentte var olma: Günlük kent yaşantısı	44
2.2.2. Kamusal alan kullanımı	48
2.2.3. Yerel yönetimin sunduğu hizmetlere erişim.....	55
2.2.4. Kadınlar için kent güvenliği	59
2.2.5. Sosyal hayatı etkileyen faktörler	65
2.2.6. Kültürün etkileri	68
2.2.7. Hane içi ilişkiler ve kent hakkı	70
2.2.8. Yaşadığımız çevrede şiddet algısı.....	74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

3.1. Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar	81
3.2. Tartışma.....	82
3.3. Yerel Yönetim Birimlerine Öneriler	84
KAYNAKÇA.....	86
EK-1	93

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2-1 Bodrum Şehir Haritası.....	39
Şekil:2-2 Nüfusun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	41

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo: 2-1 Bodrumda Yaşayan Kişilerin Demografik Bilgileri.....	28
---	----

KISALTMALAR

Kısaltmalar	Açıklama
AREM	Araştırma ve Etütler Merkezi
BM	Birleşmiş Milletler
CEDAW	Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi
CEMR	Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitlik Şartı
DG	Derinlemesine Görüşme
DEDAW	Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Bildirgesi
KEİG	Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi
KSGM	Kadın Statüsü Genel Merkezi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	Türk Dil Kurumu
TEPAV	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TMMOB	Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNFPA	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
WEF	Dünya Ekonomik Forumu

GİRİŞ

İnsanlığın ilk var olduğu tarihten günümüze kadar insan hakları konusu tartışma konusu olmuştur. Zamanla belirli kanunlar ile insan hakları güvence altına alınmıştır. Fransa'da "İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'nin kabulü ile özellikle devletlerin anayasalarında yer almaya başlayan insan hakları uluslararası niteliğe bürünmüştür. Bildirgede temel haklar güvence altına alınmıştır. Dünya tarihinde belirli dönemlerde insan haklarının içeriği sorgulanmış ve değişimi için bir takım eğilimler gösterilmiştir. İnsan hakları kavramının sorgulanması zamanla daha geniş alana yayılmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki süreçte temel insan haklarının yanı sıra pek çok alanda hak kavramı sorgulanmaya başlanmıştır.

Sanayi Devrimi'nden sonraki süreçte yaygınlaşan mekânlar olan kentler de sorgulanan bir alanı oluşturmaktadır. Kentlerin gün geçtikçe büyüyüp gelişmesi kentsel alanlarda yaşayan bireyleri de etkilemektedir. Kent yapısının bu derece değişmesi kent içerisinde var olan hakkın sorgulanmasına yol açmıştır. Kent içerisinde var olan hakların tanımlaması Henri Lefebvre tarafından 1967 yılında yapılmıştır. Kent hakkı kavramı kentte sadece var olma olarak algılanmayıp pek çok alanı içerisinde barındırmaktadır. Kent hakkı kavramı yaşanan bölgede eğitim, kültür, sosyal alan, güvenlik gibi pek çok alanı içermektedir.

1992 yılında Avrupa Kentsel Şartları başta olmak üzere Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirveleri gibi pek çok önemli gelişme ile uluslararası belgede kent hakkına değinilmiştir. Avrupa Kentsel Şartı ile kentli hakları tam olarak ortaya konulmuştur. Yaşam alanı olan kentlerde var olan hakların korunması uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınmıştır.

Kadınların kentsel haklara erişimi ve kullanımı erkeklere oranla pek çok konuda ayrılmaktadır. Kadınlar erkeklere oranla emek piyasasına daha az katıldıklarından dolayı kadın istihdamı daha düşüktür. Bu durum kadınları hane içerisinde var olan işlerle bütünleştirmektedir. Kadınların günlük yaşam alanı hane ve çevresi olmaktadır. Kadınlar güvenlik, sağlık gibi pek çok olanak eksikliğinden dolayı kenti tam kullanamamaktadır. Bu haklardan günümüzde kadınların daha az yararlandığı bilinen bir olgudur. Bu hakkın tam kullanılamaması kadınların hane içerisinde daha fazla vakit geçirmelerine sebep olurken sosyalleşmeleri önünde de bir

engel oluşturmaktadır. Kentsel fırsat ve imkânların kent hakkı ve kadın ilişkisi kurularak düzenlenmesi bu noktada önem taşımaktadır.

Bu amaç doğrultusunda tezin amacı, kadınların kent hakkını Bodrum'da ne kadar kullanabildiğidir. Çalışma kapsamında kadınların kent hakkının daha aktif bir şekilde nasıl kullanılabilecekleri konusu ele alınarak bu anlamda öneriler geliştirilmiştir. Bu çalışmada Bodrum'da belirlenen beş ayrı mahallede yaşayan kadınların kentsel haklarını, bu haklarından yararlanma düzeylerini ve yaşam stratejilerini belirlenmesi amacıyla alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Alan araştırması kapsamında 50 kadın ile derinlemesine görüşme yapılmıştır.

Bu hedef doğrultusunda üç bölümden oluşan tezin birinci bölümü hak kavramı, kent hakkı ile ilgilidir. Burada amaç, hak kavramından yola çıkılarak uluslararası sözleşmelerde kent hakkının nasıl ele alındığını incelenmektedir. Bu bölümde Henri Lefebvre'nin geliştirdiği kent hakkı kavramının etrafında uluslararası anlaşmaların kent hakkı başlıkları incelenerek, Türkiye'de kent hakkının gelişim süreci değerlendirilmektedir. Yine bu bölümde kentin tanımı, kent hakkı kavramının neleri kapsadığı, kadın haklarının dünyada ve Türkiye'de gelişim süreci üzerinde durulmaktadır.

Tezin ikinci bölümünde öncelikle Bodrum'un kentsel özellikleri ve geçmişten günümüze kentsel dönüşümü ele alınmıştır. Ardından çalışmanın yöntemine değinilmiş ve alan araştırması bulgularından hareketle Bodrum'da kent hakkı kavramının ne olduğu ve kadınların bu hakkı kullanımı ile ilgili genel çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Bodrum'da yaşayan kadınların genel özellikleri, kent ile ne derece içli dışlı oldukları, kent hakkını kullanım sürecinden nasıl etkilendikleri ve kentsel imkânlara erişebilirlikleri incelenmiştir. Bu bölümde ayrıca kadınların kentte var olan fırsatlara erişimlerini engelleyen durumların, aktörlerin ve bunların kadınlar üzerinde bıraktıkları etkilerin ortaya çıkarılması analiz edilip kent hakkı kavramında inceleyerek değerlendirilmiştir. Tezin üçüncü ve son bölümünde ilgili kavramsal ve kuramsal çerçeve ile alan araştırması bulgularından yola çıkılarak kadınların kent hakkının geliştirilmesi için hangi konuların ele alınması gerektiği konusunda öneriler geliştirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın temel amacına uygun olarak öncelikle kadınların kent hakkı ve yaşam stratejileri açıklanmakta ve yasal mevzuat üzerinden bu konuya değinilmektedir. Bununla beraber aynı bölüm içerisinde dünyada ve Türkiye'de kadın haklarının gelişim süreci incelenmiştir. Kent hakkı kullanımını etkileyen kentsel yönetim biçimleri ele alınmış ve görev alanlarına değinilmiştir.

1.1. Hak Kavramının Temeli Eşitlik

Hak kavramı ulusal ve uluslararası belgelerde yakın yüzyılda üzerinde durulan bir kavramdır (Güler, 2011: 68). Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından açıklanan hak kavramı Arapça kökenli bir kelimedir. Adaletin gerektirdiği, hukukun gerektirdiği gibi anlamlara gelmektedir (Türk Dil Kurumu, 2020).

Bireylerin hakları hukuk düzeni tarafından korunmaktadır. *Geçmişten günümüze kadar elde ettiğimiz tüm hak ve sorumluluklarımız temel dayanağımızı eşitlik kavramı oluşturmaktadır. Üzerinde durulan eşitlik kavramı, kadın erkek eşitliğinin sağlanmasıdır. Kadın erkek eşitliği hak niteliğindedir. Eşitlik kavramının tam olarak sağlanması demokrasini temel niteliklerinden biridir.* (Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitlik Şartı (CEMR), 1985: 4). Hak temeli olarak nitelendirilmesinin temel dayanağı İnsan Hakları Evrensel Beyannamesidir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne göre: 'Madde 1; *Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdanla donatılmışlardır, birbirlerine kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar.*' (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1948: madde1) şeklinde tanımlanması ile kadın ve erkeğin yasalarda eşitliği belirtilmiştir. Yine İnsan hakları sözleşmesinin 2. Maddesinde: *Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka türden kanaat, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuş veya başka türden statü gibi herhangi bir ayrım gözetilmeksizin, bu Bildirgede belirtilen bütün hak ve özgürlüklere sahiptir.*' (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1948: madde2). Hak ve özgürlüklere vurgu yapılmıştır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ni imzalayan ülkelerde kadın ve

erkeklerin ekonomik, sosyal ve siyasi her alanda eşit haklardan yararlanmaları gerektiğinin zorunluluğu belirtilmiştir.

Eşitlik kavramına vurgu yapılan başka bir uluslararası belge ise Pekin Deklarasyonu'dur. Pekin Deklarasyonu 15. maddesine göre kadın ve erkek eşit haklara sahiptir. Demokrasinin sağlanabilmesi için eşitliğin sağlanmasının önemi vurgulanmıştır (Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu,1995: madde 15).

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'na göre; madde 23' de kadın ve erkek arasındaki ayrımcılığı yok edecek olan eşitliğin sadece bir alanda değil birçok alanda sağlanması gerektiğine dikkat çekilmiştir (Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, 2000: madde 23). Birçok uluslararası belgede kabul edildiği üzere eşitliğin temel bir hak olduğunu vurgulanmaktadır. Eşitlik kavramı ile şekillenen haklar bireyin temel yaşam alanını oluşturmaktadır.

1.1.1. Uluslararası Normlarda Eşitsizliğin Kabulü

Yasal mevzuatta eşitlik kavramına yapılan vurgu kadar eşitsizliğin var olduğunun da altı çizilmektedir. Yasal çerçevede eşitlik adına birçok düzenleme örneği bulunmasına rağmen gerçek hayatta tam olarak bir karşılığı bulunmadığına dair tartışmalar mevcuttur.

Avrupa Komisyonu tarafından 1985 tarihli Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı'nda ayrımcılığın var olduğu ancak buna karşılık kadın erkek eşitliğinin temel bir hak niteliğinde olduğu, bu hakkın kanunla tanımlanmasının yanı sıra ekonomik, sosyal, siyasi alanda hayata geçirilmesi gereken sistemlerin varlığı ile kullanılacağı ifade edilmiştir. Bu sistemlerin varlığının olduğu sayısız örnekten görüldüğü üzere kadın erkek eşitliği hala tam olarak sağlanamamış durumdadır. Sosyal, ekonomik, kültürel eşitsizlik devam etmekte ve kadınlar uygulamada erkekler ile aynı olan haklarından tam olarak yararlanamamaktadır (Avrupa Komisyonu, 1985). İstanbul Sözleşmesi ya da tam adıyla Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ne göre ise; kadınlara karşı ayrımcılığın olduğu ve bu ayrımcılığın kaldırılması, kadın ve erkek arasında eşitliğin sağlanması gerektiği belirtilmiştir (İstanbul Sözleşmesi, 2011: Madde1).

Birleşmiş Milletler, kadınların erkekler ile aynı hakları kullanamamasının altını çizmek adına Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Beyannamesi (CEDAW) Madde 1’de "kadınlara karşı ayrımcılık" terimini kullanmıştır. Bu terim siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel vb. birçok alanı içerisinde barındırmaktadır. Kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerinin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını kadınların bu haklardan yararlanmalarını ve bu hakları kullanmalarını engelleme amacını taşıyan cinsiyete dayalı herhangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama şeklinde açıklamaktadır (CEDAW, 2014). İncelediğimiz toplumsal hayatı düzenleyen tüm normlar kadın ve erkeğin eşit sayılmasını öngörmektedir. Ancak yasalar önünde sağlanan eşitliğin uygulamada tam olarak karşılık bulmadığı görülmektedir. Bu anlamda kadın erkek eşitliğinin uygulamaya geçirilmesi yasalarda var olmasıyla yeterli olmayıp yaşamın her alanında uygulanması ile sağlanabilir (CEMR, 1985: 4).

1.2. Kadın Haklarının Gelişimi ve Tarihi

Ekonomik, siyasal, sosyal ve geleneksel yapıdaki değişimler bireyler arası iletişimin de değişimine sebep olmuştur. Bu değişim aynı zamanda toplumsal dayanışmanın ve kadın, erkek ilişkilerinin de değişimini sağlamıştır. Bireylerin bu değişim sürecinde hak kazanımında da farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Ülkeler sosyal ve siyasi değişime karşı farklı önlemler almaya çalışmışlardır. Bu önlemler toplumların kültür yapılarına göre farklılaşmaktadır (TBMM, 2011: 2-3). Toplumsal dayanışmayı sağlama, değişimlere ayak uydurma amacıyla alınan önlemlerin başında bireylerin haklarının güçlendirilmesi gelmektedir. Her ülke kendi toplumunun ihtiyacına göre hak çerçevesini geliştirmiştir. Ülkeden ülkeye değişen bu hakların birçoğu zamanla uluslararası bir niteliğe kavuşmuştur. Kadın erkek arası eşitsizlik bu tarz belgeler ile önlenmeye çalışılmaktadır. Hala günümüzde kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacıyla hakların geliştirilmesi için çalışılmaktadır.

1.2.1. Dünya’da genel olarak kadın haklarının gelişim süreci

19. yüzyılda batılı devletlerin hukuk sistemi kadını neredeyse hiçbir alanda koruyacak etkin bir düzenlemeye sahip değildi. Kadınlar eğitim, sağlık, çalışma hakkı, miras edinme hakkı gibi pek çok haktan mahrum bırakılmış hane içerisinde anne, evlat gibi ikincil konumlarla bağdaştırılmıştır. Bu dönemde kadınların pek çok

haktan mahrum edilmesi zamanla sorgulanmaya başlamıştır. İlerleyen dönemlerde ülkelerde farklı tarihlerde olsa da kadınlar haklarını elde etmeye başlamışlardır. 19. yüzyılda kadınlar hane içerisinde anne, evlat gibi ikincil konumlarla bağdaştırılmıştır. 19. yüzyılda kapitalist sistemin ortaya çıkması ile kadınlar hane içerisindeki üretim sisteminden çıkıp çalışma hayatına dâhil olmuştur. Fakat bu süreçte de çalışma hayatında haklarını elde edebilmesi uzun bir süreç sonunda gerçekleşmiştir (Karaaslan, 2015: 7-86).

Burada en etkili hareketlerden biri Fransız Devrimi (1789) ile kadınların özgürlük elde etmesidir. Fransız devrimi ile eşitlik kavramı ön plana çıkmış ve kadınlar kitlesel olarak haklarını aramaya başlamışlardır. Kadınlar erkekler ile eşit bir yaşam olanaklarına sahip olma isteklerini çeşitli yollarla belirtse de o dönemde net bir yanıt alamamıştır (Karaman ve Dalkıran, 2021: 96-97). Öncü sayılabilecek bir başka hareket ise Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'ni örnek alan kadınlar Duygular Bildirgesi'ni yayımlayarak kadınların özgürleşmesini, savunulmuştur (Karaaslan, 2015: 92). Ülkeden ülkeye değişen mücadele alanları ile kadınlar sosyal ve siyasal haklarını zamanla elde etmişlerdir.

Kadın haklarının temel gelişimi dünya tarihinde İkinci Dünya Savaşı dönemi sonrasında gelişmeye başlamıştır (Karaman ve Dalkıran, 2021: 96-97). 1948 yılında yayınlanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile temel hak ve özgürlükler garanti altına alınmıştır (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1948: madde2). 1970'lerde ise toplumsal cinsiyet kavramı hak kavramı açısından ele alınmaya başlanmıştır. Bu açıdan değerlendirilmesi ile kadınların karşı karşıya kaldığı ayrımcılığın fiziksel özelliklerin dışında olduğu ile bağdaştırılmıştır (Kurtoğlu, 2015: 82-83).

1980'lere gelindiğinde kadın hareketi güçlenmeye başlamıştır. Bu hareketler sonucu önemli bir kazanım olan Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi ya da CEDAW(1979) yürürlüğe girmiştir (AREM, 2008: 19). Kadınların ayrımcılığa uğradığını belirten bu sözleşme yanında 1993 yılında Birleşmiş Milletler (BM) tarafından kabul edilen Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi ya da DEVAW(1993) birinci maddesi ile şiddetin tanımı yapılmıştır (BM, 1993: madde1). Bu tanım kadınların uğradığı pek çok şiddet boyutunu birazda olsa görünür hale getirmiştir.

2001 yılında Avrupa ülkeleri tarafından kabul edilen Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı Avrupa ülkelerinde yaşayan kadınların haklarının gelişimi için atılan önemli bir adımdır (Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, 2000). Avrupa Konseyi tarafından 2011 yılında hazırlanan 6284 sayılı kanun İstanbul Sözleşmesi kadınların mağdur olduğu durumlardan koruma, şiddeti önleme amacıyla uluslararası alanda pek çok ülke tarafından kabul edilmiş insan hakları sözleşmesidir. Sözleşmenin 4.Maddesi Temel haklar, eşitlik ve ayrımcılık yapılmaması gerektiğinin altını çizmektedir (İstanbul Sözleşmesi, 2011: madde4). Uluslararası alanda yukarıdaki gibi pek çok sözleşme kabul edilmiştir.

Kısaca bakacak özetlemek gerekirse kadın-erkek eşitliği, insan hakları gibi kavramların yakın tarih olan 20. yüzyılda tartışma konusu olmaya başladığı görülmektedir. Batılı ülkelerde kadınlar pek çok haklarını 20. yüzyılda elde etmişlerdir. Ancak kaydedilen gelişmeler eşitliğin tam olarak sağlanması noktasında başarılı olamamıştır. Kadın erkek eşitliği konusu yasal mevzuat alanı içerisinde kalmıştır. Fakat bu yasal düzenlemelerde kadınların her alanda haklarının sağlanması noktasına değinmemiştir (AREM, 2008: 12- 13). Yakın tarihe gelindiğinde kadınların var olan haklarından tam olarak yararlanamadığı konusu çoğu kişi tarafından kabul gören bir gerçek olarak ortaya çıkmıştır.

1.2.2. Türkiye’ de genel olarak kadın haklarının gelişim süreci

Cumhuriyet’in ilk yıllarında kadınlara tanınmış belirli haklar bulunmaktadır (Abadan, 1968: 150). Kısaca değineceğimiz bu haklar ülkemiz için önem arz etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti birçok ülkeye göre kadın hakları konusunda tarihsel olarak iyi bir geçmişe sahiptir. Cumhuriyet tarihinin ilk on yılında yapılan yeniliklerle kadınlar birçok hak kazanmış ve toplumsal hakları güçlendirilmiştir. Cumhuriyetin ilkeleri eşitlik anlayışının gelişmesini desteklemiştir (KSGM, 2008: 14). Cumhuriyet tarihinin ilk yıllarında bireylere tanınan haklar önemli toplumsal dönüşümler sağlamıştır. Bu değişim ve dönüşümler topluma ekonomik, sosyal,siyasi gibi birçok alanda yenilik katmıştır. Bu dönemde çıkarılan Medeni Kanun ile cinsiyetler arası eşitsizlik giderilmeye çalışılmıştır. 1924 yılında çıkarılan Tevhidi Tedrisat Kanunu ile eğitim alanında kadın-erkek eşitliği sağlanmaya çalışılmıştır (Yavuz, 2015: 152-178). 1934 senesinde ise önemli bir adım olan kadınlara Seçme

ve Seçilme Hakkı tanınmıştır (Demirdirek ve Şener, 2014: 44). Kadınların Seçme ve Seçilme Hakkı elde etmesi beraberinde hukuksal olarak kadın haklarını destekleyici hukuksal düzenlemeleri getirmiştir. Kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacıyla kurum ve kuruluşlar da açılmıştır (Sağıt, 2016: 21). 1936 yılında çıkarılan İş Kanunu ile kadınların çalışma hayatına aktif katılımını sağlamak amacıyla etkili olmuştur (Yavuz, 2015: 155).

1980 yılında kabul edilen Anayasamızın 10. Maddesi; *Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.* (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982, madde:10) ile kadın ve erkek arasında eşitlik ilkesi güvence altına alınmıştır. Eşitlik ilkesi her alanda yerleştirilmeye çalışılmıştır (KSGM, 2008: 14). 1980'li yıllarda başlayan mücadelelerin birçok kazanımı olmuştur. Bu kazanımların bir sonucu olarak şiddet konusu kamuoyunda gündeme gelmiştir (Ulusal Eylem Planı, 2007-2010). Ülkemizde CEDAW sözleşmesinin de imzalanması ile hukuki destek sağlanan mekanizmalar kurulmaya başlanmıştır. 1990'larda ulusal bir mekanizma olarak Kadın Statüsü Genel Merkezi (KSGM) kadınların yaşadığı sorunlar ile ilgili birtakım çalışmalar yürütmüştür (KSGM, 2008: 1). Kadın konusunun politikalarda belirlenmesi kararı 1985 yılında beş yıllık kalkınma planı ile oluşturulmuştur (Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu, 2011: 7). 1998 yılına gelindiğinde mücadelenin bir sonucu olarak 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun kabul edilmiştir. 2000'li yıllarda ise hukuksal metinlerde eşitlik konusu güvence altına alınmıştır. 2002 yılında medeni kanun ile şiddet konusunun araştırılmasının önü açılmıştır (Ulusal Eylem Planı, 2007-2010). Günümüzde ise artık eşitliğin sağlanması için birçok politika uygulanmaya başlanmış, eşitliği sağlayıcı mekanizmalar kurulmuştur (Kurtoğlu, 2015: 21). Fakat bu uygulamalar günümüzde de yeterli kalmamakta ve geliştirilmesi gerekmektedir.

1.3. Bir Yaşam Alanı Olarak Kentler ve Kent Hakkı Kavramı

Kent hakkının ne olduğunu açıklamadan önce kenti tanımlamak gerekmektedir. Kentler toplumların birleştiği mekânlardır (Avrupa Kentsel Şartı – 2: 2008). Bu mekânlarda birey toplumsal ilişkiler aracılığıyla topluma uyum sağlamaya çalışır (Demez ve Tunca, 2018: 5). Bu anlamda kentler iletişim, etkileşim, gelişim gibi birçok konuyu içinde barındırırlar.

Helen düşünürleri toplumun yaşantısını sürdürdüğü kent alanını insanların birlik olabileceği en iyi yapı olarak ele almıştır. İdeal toplumun oluşmasını sağlayabilecek bölgeler olarak belirtmişlerdir. Tarihçi İbn-i Haldun da kentleri kişilerin davranışlarının temel dayanağı olarak incelemiştir (Keleş, 2016: 90). Lefebvre ise kenti, şehir olarak ele almıştır. Ona göre kentlerin geçmişi antik çağa kadar dayanmaktadır. Yunan ve Roma döneminde ise kent birçok köy birliğinin bir arada yaşadığı alanlar olarak göze çarpar (Lefebvre, 1967: 21-89). Akademik yazında kent tanımı üretim dolaşım sisteminde metanın yer değiştirdiği sistem içerisinde en önemli kilit nokta olarak ele alınmıştır (Brenner vd, 2012: 18).

Kentler tarihte birçok önemli olaydan etkilenmişlerdir. Kent yapılanmasını etkileyen en önemli olay Sanayi Devrimi'dir. Sanayileşme ile birlikte şehirler toplumsal bir yaşam merkezine dönüşmüştür. İnsanlar kentlere yoğunlaşmış ve kent nüfusu gözle görülür bir şekilde kalabalıklaşmıştır. Kent yapısı gelişimle beraber insanlar daha fazla iç içe girerek toplumsal farklılıkları bir arada barınmaya başlamıştır (Lefebvre, 1967: 21-89). Tüm süreç sonunda sosyal olarak birbirine harmanlanmış grupların oluşturduğu kentler ortaya çıkmıştır (Yaylı, 2018: 209). Kent bölgelerinde etnik farklılıklar, yaşam biçimi farklılıkları ve kültürel farklılıklar göze çarpmıştır (Keleş, 2016: 41). Son yıllarda bu durum daha fazla artış sağlamış ve artan farklılıkların bir arada bulunması beraberinde ayrımcılığı ortaya çıkarmıştır (Anık, 2012: 5).

Artık kentler farklı noktaların öne çıktığı, çatışmaların olduğu alanlar olarak kendini göstermektedir. Kentlerde ezilen, hor görülen kesimler kendini ifade etme imkânı yakalayamamaktadır. Kentlerin yerel bölgeleri sınırlı bir yaşantıda kalan grupları içinde barındırmakta ve bu grupları birer çıkmaza sokmaktadır. Kentler günümüzde kişilerin toplum ile temas ettiği noktalardır. Ancak sosyal ilişkiler, kentte

var olan kentsel fırsatların eşitsiz dağıtıldığını göstermektedir. Kentsel dokudaki eşitsizlikler her alanda devam etmekte ve giderek yıkıcı bir hal almaktadır (Brenner vd, 2012: 41-83).

1.3.1. Kent hakkı kavramı

Kent içerisinde belirli hak ve fırsatlarımız bulunmaktadır. Kent hakkı kavramı yaşadığımız çevre ile etkileşimimizden ortaya çıkmaktadır Yaşadığımız alan olan kentlerin bu alanı daha güvenli bir çevre oluşturmak, daha yaşanabilir alan oluşturmak adına sağladığı haklar kentli haklarıdır. (Fenster'dan akt. Yaylı ve Eroğlu, 2015: 504-524). Kent hakkı, kent içerisinde barınan bireylerin çıkarlarını korumak amacıyla geliştirilmiştir (Güler, 2011: 54).

Kentte var olan haklar, kenti kullanabilme düzeyi olarak bakabileceğimiz bu konunun tanımını 1960'larda Henri Lefebvre şu şekilde tanımlamıştır: Herkesin çıkarlarına eşitsizlikleri karşı savunma üzerine ortaya atılmış bir kavramdır. Kent hakkı kavramı sadece kent sınırları içerisinde barınma değil, kenti tam kullanım hakkını da içerir. Yani kentin kent içerisinde barınanlar tarafından istedikleri gibi biçimlendirebilmesi, tahsis etme olarak açıklamıştır (Lefebvre'den akt. Akduran, Yakar Önal ve Şenesen, 2018: 78-82). Kent hakkı adaletin temeli üzerine kurulmuş temel hak niteliğindedir. Kent hakkı tek temelde belirtilen bir hak değildir. Kent hakkı bu haktan yoksun, ona ulaşamamış olanların temel hakkıdır. Tek bir hak değil daha derin hakların birleşimini oluşturur (Brenner vd, 2012: 56-83). Kent hakkı kavramı bilgi hakkı, ifade hakkı, eşitlik hakkı, kent yönetiminde doğrudan yer alma hakkı, kentin sunduğu imkânlardan tam yararlanma hakkını içinde barındırmaktadır. Avrupa Kentsel Şartı ise güvenlik, çevre, istihdam, sağlık, konut, dolaşım, fiziksel çevre, spor, dinlenme ve kent hakkı gibi konuları kent hakkı dâhilinde bir bütün olarak ele almaktadır (Güler, 2011: 53-62). Kent hakkı olarak tanımlanan haklar sadece yaşam alanı olarak var olmamakta ve neredeyse bireylerin tüm yaşamını etkileyen alanları içerisine dâhil etmektedir. Güvenlik, sağlık, eğitim, toplumsal alan kullanımı gibi, çevre, istihdam, konut, dolaşım, fiziksel çevre, spor, dinlenme gibi tüm alanları içerisine dâhil edilen kent hakkı kadınlar tarafından tam ve aktif biçimde kullanılamamaktadır. Kent hakkı kavramına vurgu yapmak amaçlı birçok kurum ve kuruluş kent hakkının belirli alanlarını kıstas olarak kentte var olan hakları incelemişlerdir. Avrupa'da çeşitli örgütler kent hakkı üzerine yayınlarda

bulunmuşlardır. Bu yayınlarda temel bazı noktalar önemle vurgulanmış ve kent her açıdan incelenmiştir (Yücel ve Kutlar, 2020: 56-74). Bu haklar kent kullanıcılarına belirli haklar doğururken, yaşanabilir bir kent alanı ve hizmetlerin tam kullanılmasını içerisinde barındırmaktadır (Güler, 2011: 54).

1.4. Kadınların Kent Hakkı ve Kent Haklarının Gelişim Süreci

Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 2017 yılında yapılan Dünya Nüfus Tahminleri Raporu (UNFPA)'na göre Dünya nüfusunun %50,4'ünü erkekler, %49,6'sını ise kadınlar oluşturmaktadır. Bu oran yıllara göre benzer eğilimler göstermektedir (BM, 2017). Dünya nüfusunun yarısından fazlasını oluşturan kadınlar ekonomik, sosyal, siyasal ve daha birçok alanda erkeklerle aynı fırsatlara erişim imkânına sahip olamamaktadır. Kadın erkek eşitsizliği bir alanda başlayarak yapısal bir şekilde büyüyerek her alana yayılmaktadır (KEİG Platformu, 2015: 5-9).

Dünya Ekonomik Forumu (WEF) tarafından 2020 yılında yayınlanan Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu ülkelerin kadın ve erkek açısından var olan eşitsizlik derecesini ortaya koymaktadır. Cinsiyet eşitsizliği listesi hazırlanırken, kadınların ekonomiye katılımı, fırsat eşitliği, eğitim imkânları, sağlık ve siyasi alanda güçlendirilmesi gibi kriterlere bakılmaktadır. Bu rapor ülkelerin ne kadar eşitsiz biçim sergilediğinin de örneğini oluşturmaktadır. Örneğin Türkiye bu raporda 153 ülke arasında 130. sırada yer almaktadır. Bu noktada eşitsizliğin birçok düzeyde aynı düzeyde olmadığını ve kadınların erkeklere oranla fırsatlardan daha az yararlandığı görülmektedir (WEF, 2020). Kadınlar var olan hizmetlerden erkeklere oranla daha az yararlanmaktadır (Demirdirek ve Şener, 2004: 27).

Kadınların deneyimlediği eşitsizlikler siyasi, ekonomi gibi alanlarla sınırlı kalmayıp mekân yani kent içinde var olan hizmetlere erişime kadar uzanmaktadır. Bununla birlikte kadın ve kent ilişkisinin irdelenmesi çok uzun bir geçmişe sahip değildir. Kadınların kentte var olan haklardan tam olarak yararlanamadığı, dezavantajlı olduğu konusu bilinen fakat daha fazla üzerinde durulması gereken bir konudur. Kadınların kentte var olmalarından ötürü belirli eşitsizlikler ve ayrımcılık ile karşı karşıya kalmaktadır (Geniş ve Köseakkırmacı, 2020: 1).

Kente dâhil olma süreci olarak adlandırılan kentleşme süreci kadınlarda erkeklere oranla daha geç olmaktadır. Kadınlar kentte var olan hizmetlere

erişememekte, kısıtlanmaktadır (Henden Şolt, 2018: 358). Kentte kadınlar için oluşturulmayan kentsel hizmet eksikliği kadınların bu süreçten daha fazla etkilenmesine sebep olmaktadır (Altay Baykan, 2015: 13-48). Kadın ve erkeğin aynı olduğu düşünülerek tasarlanan kentsel uygulamalar kadının kenti kullanım alanlarını daha fazla daraltmakta ve bu mevcut toplumsal eşitsizliği daha fazla derinleştirmektedir (Tekinbaş, 2015: 80-81). Geçmişte olduğu gibi günümüz toplumlarında da kadınlar haklarını tam olarak kullanmamalarından ötürü hanelerinden çok fazla dışarıya çıkamamıştır. Hane ve çevresini barındıran bir yaşayış sürdürmek zorunda kalmıştır (Yavuz, 2015: 44). Bu durumun kent hakkı kullanımının önemini daha fazla ortaya çıkarmaktadır.

Kent hakkı kavramı kadınları kişisel, kadına özgü haklar değil de daha derinde var olan eşitsizliklerin dikkate alınarak yapılmasından söz etmektedir (Geniş ve Akkirman, 2020: 14). Kent hakkı, kadınları yaşadıkları bölgelerde erkeklerle eşit bir yaşam sürebilmesi için önemli konuları içinde barındırmaktadır. Son yıllarda artan insan hakları ihlalleri, kadınların ötekileştirilmesi de bu konunun önemini vurgulamaktadır. Kadınların kent hakkı kullanım düzeyinin artırılması gerekmektedir (TBMM, 2011: 3). Kent hakkı olarak tanımlanan haklar sadece yaşam alanı olarak var olmamakta ve neredeyse bireylerin tüm yaşamını etkileyen alanları içerisine dâhil etmektedir. Güvenlik, sağlık, eğitim, toplumsal alan kullanımı gibi, çevre, istihdam, konut, dolaşım, fiziksel çevre, spor, dinlenme gibi tüm alanları içerisine dâhil edilen kent hakkı kadınlar tarafından tam ve aktif biçimde kullanılamamaktadır.

Birey doğduğu andan başlayıp, topluma adaptasyona kadar olan tüm süreci içerisinde barındıran yaşadığımız mahalleler bireyi oluşturan kimlik ile bir bağlantı içerisinde olmaktadır. Bu yüzden yaşam alanımızda olacak olumlu ya da olumsuz herhangi bir değişiklik bireyi her alanda etkilemektedir. Bu durumdan dolayı yaşam alanı tam olarak geliştirilmemiş tüm bireyler bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Yukarıda belirtildiği gibi genel olarak kadınlar bu haktan mahrum bırakılarak birçok alanda olumsuzluk ile karşı karşıya kalabilmektedirler.

1.4.1. Dünya tarihinde kadınların kent hakkı kavramının gelişim süreci

Sanayileşme beraberinde plansız bir yaşam, sağlık sistemine erişimde sorun ve kentsel mekânın kullanımında sorunları da ortaya çıkarmıştır. Tüm yaşanan zorlu süreç beraberinde kent kimliğinin bir sorun olarak ele alınıp sorgulanmasına yol açmıştır (Yaylı, 2018: 209). Bu sebeple 20. Yüzyılın son çeyreğinden sonra belirli uluslararası sözleşmeler yapılmıştır. Uluslararası olarak yapılan önemli gelişmelerden biri de 1941'de kent ile ilgili belirli maddelerin kabul edildiği Atina Antlaşması'dır (Zeybekoğlu, 2005: 59-79). Kentlerin bireyin yaşantısında önemli bir yeri olduğu ve eşitliği sağlamaya bilecek mekân olduğunun altı çizilmektedir.

1945'den sonra ise cinsiyet konuları, toplumun kadına yüklediği rol tartışılmaya başlanmıştır. 1960'larda toplumsal cinsiyet kavramı öne çıkan bir kavram olmaya başlamıştır (Kurtoğlu, 2015: 28). Gelişmiş ülkelerde 1960'lı yıllarda bir takım kimlik sorgulamaları üzerine belirli gelişmeler sağlanmıştır. Bu dönemde birinci dalga kadın hareketi istediği başarıyı sağlayamamış ve ikinci dalga kadın hareketi ortaya çıkmış ve önemli konuların da öne çıkmasını sağlamıştır (Yaraman, 1999: 61 akt. Sağıt, 2016: 100). 1980'lerden itibaren ekonomik, sosyal ve birçok alanda değişim göze çarpmaya başlamıştır. Bu değişim yaşam alanımız olan kent çevresinde de etkisini göstermeye başlamıştır (Anık, 2012: 16).

2000'li yıllara gelindiğinde tüm dünyada kent hakkının gelişimi hızlı bir şekilde üzerinde durulan bir konu haline gelmiştir. 2001 yılında Brezilya'da "Kentte İnsan Hakları Sözleşmesi" önerisi getirilmiştir. 2002 yılında ise ikinci Dünya Sosyal Forumu'nda Dünya Kentsel Şartı sunulmuştur. Bu belgeler kentsel eşitsizlik üzerinde duran önemli belgelerdir (Güler, 2011: 63-68).

İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan gelişmeler ülkelerin sosyal politika uygulamalarını arttırmasında ön ayak olmuştur. 1980'lerden sonra ise kent sorununa odaklanılmış yerel yönetim kavramın açıklayan mülk idarelerin yetki ve sorumluluklarını boyutu değişmiş ve artış göstermiştir. Bu süreçte özellikle ötekileştirilen gruplar ve yaşadığı çevre ile bütünleşemeyen kişiler üzerine yoğunlaşmış ve kentte var olan hizmet sunumunu bu kesimlere yönelik yapılması düşüncesi gelişmiştir. Oluşturulan sosyal belediyecilik anlayışı ötekileştirilen kadın, çocuk, evsiz gibi grupları odak noktasına almıştır (Çelik, 2014: 3). Kentte var olan

haklar bu dönemde önemle vurgulanmaya çalışılmıştır. Kadınların kent hakkı kullanımına dikkat çekilmiştir (TBMM, 2011: 3). Kadınların kent hakkı kavramı yeni bir kavram olarak göze çarpmaktadır. Günümüzde ise tam olarak sağlanamamış bir haktır.

1.4.2. Türkiye tarihinde kadınların kent hakkı kavramının gelişim süreci

Kadınların kentte var olan haklardan tam olarak yararlanamadığı ve kent hakları açısından dezavantajlı olduğu konusu Türkiye’de 2000’li yıllarda tartışılmaya başlanmıştır (Geniş ve Köseakkirman, 2020: 1). Kentte kadın hakları ve kent hizmetler alanı ile ilgili bu alan kamunun ürettiği politika belgeleri çerçevesinde bunlara uygun şekillenmektedir. Türkiye’de kadınların kent hakkı kısaca aşağıdaki şekilde biçimlenmiştir.

İkinci dünya savaşı sonrasındaki süreçte artan göç akımlarının Türkiye’deki kentleşme yapısına da yön vermiştir. Türkiye’de 1945-1980 yılları arasında kentlere doğru bir göç akımı gerçekleşmiş ve kentsel alanda nüfus hızlı bir değişim göstermiştir (Buz, 2009: 64). Nüfus artışı bireylerin kent kullanımı olumsuz etkilemektedir. Nüfus artışı ile kadınlar yaşadıkları kentleri tam ve aktif olarak kullanamamışlardır. Bu durum kadınların kentsel yaşamının irdelenmesine vesile olmuştur. Devlet yönetiminin farklı biçimlerde kent ile ilişkili olmasına etki etmiştir (Keleş, 2016: 145). 1980’lere gelindiğinde kadın hareketinin öncülüğü sayesinde kadın bakış açısıyla sorunların değerlendirilmesi için çabalar sürdürülmüştür. 1980’li yıllarda oluşmaya başlayan mücadele eşitlik anlayışını belirli politika alanlarının gündemine getirmiş ve bilinç oluşturmuştur (Ulusal Eylem Planı, 2008–2013: 1- 14).

2005 yılında yürürlüğe giren Belediyeler Kanunu ile kadınların yaşam alanı olan çevreyi kadına göre değerlendirebilmeleri için yetki tanımlanmıştır (Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu, 2011: 13-14). Bu kanun ile kent alanının kadınların ihtiyaçlarına göre şekillendirilmesi belediyelerin görevi olarak belirtilmiştir. Aynı zamanda kent yaşamında eşitliği sağlamak, var olan hak ve hukuki eşitliği sağlamak amacıyla Kent Konseyi Yönetmeliği çıkarılmıştır (AREM, 2008: 7). Ülkemiz birçok sözleşmeye taraf olmuş, ulusal belgelerde yeni işlenen bu konu uluslararası belgelerin de imzalanması ile geliştirilmeye çalışılmaktadır.

1.5. Kentlerde Oluşan Cinsiyet Algısı

Kent yaşamında var olan eşitsizliklerin bir sonucu olarak toplumsal cinsiyet kavramı dikkat çekmiş ve araştırmalara konu oluşturmuştur (Alkan, 2004: 73-74). Toplumsal cinsiyet olarak tanımlanan yapı, cinsiyet üzeri temel değil kadın ve erkeğin aralarındaki ilişkiler üzerine oluşan bir kavramdır (Yaylı ve Eroğlu, 2015: 504-524).

Toplumsal cinsiyet kavramı insanların fiziksel özelliklerinden ayrı olarak yaşadıkları çevrenin cinsiyetler arasında oluşturdukları kalıpsal yargılar üzerine oluşmaktadır. Bu yargılar günlük yaşantımızdan elde ettiğimiz deneyimler üzerine oluşmuştur. Kısaca toplumsal cinsiyet, kişilerin davranışlarına belirli yargılar belirleyip bunu toplumun kabul etmesi ve nesilden nesile aktarılan bir şekilde toplum içerisinde oluşturulmuş düşünce yapısı olarak tanımlanabilir (Demez ve Tunca, 2018: 4). Başka bir ifadeyle toplumun kadın ve erkeğe atfettiği belirli kalıp yargılardır (Özaydınlık, 2014: 93).

Kadınlar ve erkekler arası oluşturulan cinsiyetçi roller hane içerisinde olduğu gibi kamusal alanın üzerinde de etkili olmaktadır. Toplumun oluşturduğu toplumsal cinsiyet ise erkek hâkim bir yapı oluşturur (Yaylı ve Eroğlu, 2015: 504-524). Ataerkil sistemin belirlediği cinsiyetçi roller belirli alanları kadın ve erkek açısından değerlendirmiştir. Bu değerlendirme içerisinde işlerin kadın işi ve erkek işi olarak sınıflandırılması da kadınların hareket alanını sınırlandırmıştır. Dünya’da ve Türkiye’de oluşan bu ataerkil sistemde kadının alanı kısıtlanmış, kadınlar erkeklere oranla eşitsiz bir konuma yerleştirilmiştir (Dedeoğlu ve Yaman Öztürk, 2010: 11-14). Oluşturulan toplumsal cinsiyet kalıpları yüzünden erkekler kamusal alanla kadınlar ise özel alanla -hane içerisinde gerçekleştirilen işler ile bağdaştırılmaktadır. Bu durum kadınları emek piyasasından da uzakta tutmaya çalışmaktadır. Kadınlar erkeklere oranla statüsü daha dar yaşam alanı olan evinden çıkmayan hane işleri ile uğraşan annelik ve eş olma görevi ile bağdaştırılan kişi olarak gösterilmektedir (Yılmaz, 2018: 55-76). Eşitsizlik sosyal kültürel, ekonomik, eğitim gibi konular üzerinden şekillenerek birçok alana yayılmaktadır (Ulusal Eylem Planı, 2008–2013: 41).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kadınların önünde birçok engel oluşturduğu gibi demokratikleşme yolunu da manipüle etmektedir (Özaydınlık, 2014: 96). Demokrasinin temel yapı taşlarından biri toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesidir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının önemli bir unsuru kadınların güçlendirilmesidir. Buradan yola çıkılarak kadınlara toplumun attığı mevcut kalıp yargılardan korumak, var olan engelleri aşmak ve kadınların güçlendirilmesi gerekmektedir (Ulusal Eylem Planı, 2008–2013:4-5). Toplum tarafından oluşturulan cinsiyetçi düşünce yapısı kadınları her alanda kısıtlamaktadır. Kısıtlamanın en temel olduğu yer kadınların yaşadıkları mahallelerdir. Mevcut kalıp yargılar kadınların yaşadıkları kentlerde istedikleri gibi hareket etmelerinin önünde engel teşkil etmektedir.

1.6. Kentleri Yöneten Birim

Devletler kentlerin oluşması, insan ilişkilerinin gelişmesi ile var olan düzeni sağlamak ve hizmet üretimini arttırmak için çeşitli yönetim sistemleri oluşturmuştur. Bu oluşturulmuş yönetim sistemleri: merkezi yönetim ve yerinde yönetim şeklindedir. Merkezi yönetimde devletin var olan tüm kamu gücü bir merkezde toplanmaktadır. Başka bir ifadeyle eğer mevcut görevler bir merkezden yönetiliyorsa bu durumda merkeziyetçi yapının olduğu söylenebilir. Bir diğeri olan yerinden yönetimde ise yönetim, merkezi yönetimin verdiği yetki ve sorumluluğu kullanarak görevlerini yerine getirir. Yerel yönetimleri diğer birimden ayıran özellik buldukları yerleşkelerden sorumlu olmalarıdır (Varcan vd. 2013: 4-10). İnsanların yaşam alanlarında karşılaştıkları sorunların çözüm noktası olacak ve eşitsizliği düzeltecek olan yerel yönetim uygulamalarıdır. Yerel yönetim yapıları kurdukları iletişim ağları ile eşitsizliği düzeltilebilirler (CEMR, 2006: 4).

1.6.1. Yerel yönetimin görevleri

Yerel yönetimlerin geçmişi Ortaçağ Avrupa'sına kadar dayanmaktadır. Feodalitenin parçalanması ile devlet yönetim biçimleri ortaya çıkmıştır. Bu devletlerde var olan kara parçalarının büyüklüğü, halkın ihtiyaçlarının artması, vatandaşın talepleri gibi konular zamanla artış göstermiş ve yerel yönetim yapılarının oluşmasına neden olmuştur (Yavuz, 2015: 186-187). Yerel yönetim, ilk olarak askeri bir örgütlenme biçimi şeklinde oluşmuşken günümüzde devletin yönetimin bir bölümünü eline bıraktığı yapı olarak evrimleşmiştir (Keleş, 2016: 34).

Yerel yönetim birimleri, demokrasinin daha çok işler olduğu kurumlardır. Ülkelerin gelişimi için önemli yer tutmaktadırlar. Yerinde yönetim ilkesine göre kurulan yerel yönetimler kent içerisinde yaşayan insanlara hizmet sunmakta, bu anlamda gerekli sorumluluk ve görevleri üstlenmektedirler. Özetle yerel yönetimler o bölgede yaşayan kişilerin ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü kuruluşlardır (Çetin, 2009: 249-250).

Yönetim biriminin yaptığı politikalardan sosyal hayatını etkileyen politikaların uygulanma noktasında yerel yönetimler öne çıkmaktadır. Genel anlamda baktığımızda ise vatandaşa en yakın birim olarak göze çarpmaktadır. Yaşadığımız çevrenin dönüşümünde ise kilit noktayı oluşturmaktadır (Berkün, 2017: 55).

Yerel yönetim birimlerinde halkın seçtiği temsilciler hizmetlerin verimliliği noktasında yarar sağlamaktadır (Çamur ve Aydın, 2019: 1178) . Yerel yönetimler merkeze uzak bölgelere hizmet sunma konusunda seçilebilecek en iyi seçenektir. Gelişmiş ülkelerde bile yerel yönetimlerin hizmet sunumu noktasında önemli görevleri bulunmaktadır (Ökmen ve Elma, 2013: 25).

Kent yaşamında karşılaşılan sorunların çözümünde kilit nokta yerel yönetimlerdir. Var olan sorunları çözmesi birer sorumluluk olarak verilmiş ve halkın ihtiyaçlarına göre şekillendirmek yerel yönetim birimlerinin sorumluluk alanı olmuştur. Tarihi süreçte belirli değişim ve dönüşüm geçirmiş olan bu birimlerin ortak hedefleri halkın ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamaktır. Buradan hareketle kadınlar için daha kullanılabilir, güvenli alanlar yaratacak olan birimlerin de yine yerel yönetimler olacağını söylemek mümkündür.

1.6.2. Türkiye’de yerel yönetimin yapısı

Türkiye’de yerel yönetim çok uzun ve köklü bir geçmişe sahip değildir. Tanzimat Fermanı’nın ilanına kadar geçen sürede Türk tarihinde yerel yönetim yapısından çok fazla söz etmek güçtür. Bununla birlikte yerel yönetim yapısının Osmanlı devleti döneminde tamamıyla olmadığı söylenemez. Günümüz yerel yönetim anlayışından farklı olarak Osmanlıda yönetsel yapıda hizmet sunumunu gerçekleştiren kendine özgü kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır. Bunlar lonca teşkilatı, vakıflar ve kadılar şeklinde sayılabilir (Çiçek, 2014: 58-59). Bunlar ile birlikte merkezi yönetimin yanında yaşadığımız alanlarla ilgilenen yerel yönetimler

Osmanlı döneminden günümüze kadar gelmiştir. Osmanlı devleti döneminde yerel yönetimler “*şehreminliği*” olarak adlandırılmaktadırlar (Yücel ve Kutlar, 2020: 154). Cumhuriyetin ilanından sonra ise şehreminliğin benzeri olarak Ankara'da belediye kurulmuştur. Bu iki yapı da 1930 yılında 1580 sayılı belediyeler kanunu çıkarılınca kadar devam etmiştir (On Birinci Kalkınma Planı, 2019-2023: 6-7)

1921 ve 1924 Anayasası'nda yerel yönetim biriminden bahsedilmiştir. 1924 yılında 442 sayılı köy kanunu yürürlüğe girmiştir. (Çamur ve Aydın, 2019: 55-56). 1580 sayılı belediyeler kanunu 1930 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu kanun 5393 sayılı Belediyeler Kanunu yürürlüğe girene kadar geçerliliğini korumuştur (Keleş, 2016: 157). 1930 senesinde ilan edilen kanun ile yerel yönetimler resmi olarak statü kazanmışlardır. Bu kanunda Belediyeler yerinde yönetim birimlerindedir ve temel görevleri sorumlu oldukları bölgelerde yaşayan insanların ihtiyaçlarına göre politikalar üretmektir (Yücel ve Kutlar, 2020: 78). 1580 sayılı Belediyeler Kanunu 1. Maddesindeki *Belediye, beldenin ve belde sakinlerinin mahalli mahiyette müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tanzim ve tesviye ile mükellef hükmi bir şahsiyettir.* (Belediye Kanunu, 1930: Madde1). İfadesi ile belediyelerin sorumluluk alanlarının ne olduğu tanımlanmıştır.

Belediyelerin vazifeleri ise madde 15 de şu şekilde tanımlanmıştır: *Belde halkının refahı için görevleri kanunda yaşanan çevrenin temizliği, halkın ihtiyacına göre şekillendirmek, güvenliği sağlamak gibi konular olarak belirlenmiştir.* (Belediye Kanunu, 1930: Madde15).

1961 Anayasası'nda 116. Maddede yerel yönetimlerin tanımı yapılmıştır. Yerel yönetimler yönetmekte olduğu bölgedeki halkın ihtiyaçlarını karşılayan tüzel kişilik olarak tanımlanmıştır (Keleş, 2016: 163). 1980'lere gelindiğinde Türkiye'de yaşadığımız mekânın düzenlemesinin büyük bir bölümü yerel yönetim birimlerinin eline bırakılmıştır (İlkay, 2007: 107).

1961 ve 1982 Anayasalarında birbirine benzer olarak merkezi yönetim ve yerel yönetim biriminden bahsedilmiştir (Çamur ve Aydın, 2019: 45). Yerel yönetim birimleri anayasa ile desteklenmiş kurumlardır. Ülkelerin devlet yapısının değişmesi, reformlar gibi birçok süreci birçok devlet gibi Türkiye'de de yaşamış bulunmaktadır.

Zamanla her ülkede olduğu gibi ülkemizde de yerel yönetim birimleri kendi içerisinde parçalanmıştır (Ökmen ve Elma, 2013: 25-26).

Yerel yönetim birimleri il özel idaresi, belediye ve köy şeklindedir. 1982 Anayasası'nın 127. Maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir: *Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisidir. Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir. Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir* (1982 Anayasası, madde 127). Bu maddeden anlaşılacağı üzere yerel yönetimler birçok düzenlemeyi yasaları dayanak alarak yapabilme yetkisine sahiptirler. Yerel yönetimi oluşturan birimlerden belediyeler 5393 sayılı kanun ile, 5216 sayılı kanun ile büyükşehir belediyeleri, 5302 sayılı kanun ile il özel idareleri, 442 sayılı kanun ile köylerin tabii olacağı kuralları düzenlemiştir. Halkın ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan idari ve mali olarak özerk olan tüzel kişiliklerdir (On Birinci Kalkınma Planı, 2019-2023: 6-10).

Ülkemizde kent-kır içerisindeki nüfus dağılımını incelediğimizde belediye sınırları içerisinde yaşayan kişi sayısının fazlalığı dikkat çekmektedir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı: 160). Bu durum ise belediyelerin üzerine ciddi sorumluluk yüklemektedir. Yerel yönetim birimlerinden biri olan belediyeler ve görevleri 5393 Belediye Kanunu'nun 3. Maddesinde şu şekilde tanımlanmıştır. *“Belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi”* olarak tanımlanmaktadır. Bu madde ile görüyoruz ki yerel yönetim birimleri halkın ihtiyaçlarını sağlamakla görevlendirilmiş kanun ile desteklenmiş birimlerdir. Yasada var olan eşitliğin sağlanması, daha fazla mobilitesi olan kent yaratma olanağı yerel yönetimlere sağlanmış bulunmaktadır. Kentte var olan hizmet sunumunun bakış açısı değiştirilerek, kenti daha aktif kullanılabilir bir yapıya dönüştürüp yaşanabilir, eşitlikçi bir alan sağlayacaktır (TMMOB, 2013: 9).

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE SAHA ÇALIŞMASI

Kadınların Kent Hakkı ve Yaşam Stratejileri: Bodrum Örneği başlıklı tez, kadınların kent hakkı kullanımını, yaşam pratiklerini incelemek ve Bodrum gibi Türkiye'nin görece gelir ortalamasının yüksek olduğu turizm merkezi olan ilçede kamusal alanı kullanma düzeyini ele almaktadır. Araştırma sahası olan bodrum son yıllarda eşitlikçi yapısı ile dikkat çekmektedir. Araştırma sahası aynı zamanda Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Genel Müdürlüğü tarafından yapılan İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması(2022) verilerine göre tüm Türkiye'deki ilçeler içerisinde 25. sırada yer almaktadır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Genel Müdürlüğü, 2022).

Çalışma bütününde kadınların kentteki kamusal hakları, bu hakları kullanım düzeyleri, sosyal, kültürel, ekonomik koşullar, yaşam pratikleri, istihdam, çocuk bakım yükleri, sağlık, eğitim, şiddet, toplumsal ilişkileri gibi konuların yanında ihtiyaçları, hayalleri, neler yapabildikleri ve yaşadıkları mekân ile var olan ilişkileri gibi pek çok konu üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın hipotezleri şu şekildedir:

H1: Kadınların kent hakkını eşit kullanımı yasal düzenlemelerle güvence altına alınmış olsa bile, kadınlar yaşam pratiklerinde bu eşitliği tam olarak kullanamamaktadırlar.

H2: Kadınlar yaşadıkları kentin imkânlarından çok az yararlanabilmektedir.

H3: Kadınlar kent nüfusunun yarısını oluşturmalarına rağmen kentsel imkânları tam kapasite kullanamamaktadırlar. Tam kapasite kent haklarından yararlanamayan kadınlar çoğu konuda eksik ve zorlu kent yaşam pratiği ile karşı karşıya kalmaktadırlar.

Alan araştırması konusu olan Kadınların Kent Hakkı ve Yaşam Stratejileri'ni sosyal, ekonomik, kültürel ve toplumsal cinsiyet perspektifinden etraflıca inceleme fırsatının olduğu düşünölen Muğla'nın Bodrum ilçesinde gerçekleştirilmiştir. Bodrum Türkiye'nin en önemli turizm merkezlerinden biri olmasının yanı sıra Muğla ili kültürel yapısı gereği kadınların daha görünür olduğu bir yerdir. Bu nedenlerle Bodrum araştırma için uygunluk içermektedir. Ayrıca Bodrum son yıllarda aldığı iç göç ile de farklı sosyo-ekonomik, etnik, kültürel ve dini grupların bir arada yaşadığı bir laboratuvar görünümündedir. Bu nedenlerle Bodrum alan araştırması için tercih edilmiştir.

Kadınların kent haklarını kullanma düzeylerini değerlendirmek için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma türü olduğundan bu çalışma için de veri toplama yöntemidir. Yapılacak araştırmalarda olaylara, durumlara yeni yöntem ve yaklaşımlar geliştirme, araştırmanın içerisinde farklılıklar yapabilme nitel araştırmanın ana eksenini oluşturmaktadır (Karataş, 2012: 62). Nitel araştırmada görüşme yapılan kişilerle oluşturulan diyaloglarda samimi bir ortam yaratılarak bilinmeyen detaylara ulaşma, görüşmecilerin sosyal hayatlarına dair derinlemesine bilgiye erişim sağlanmaktadır. Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerden yararlanılmıştır.

Bodrum'da gerçekleştirilen saha çalışmasında ilk olarak, Bodrum ilçesinde belirli mahallelerde yaşayan kadınlardan veri elde edilmiştir. Yaşam alanı olan kent çevresinde gerçekçi bir veri elde etmek amacıyla kartopu örnekleme ile belirlenen kişilerden bilgi sağlanarak derinlemesine görüşme ile kent hakkı kullanımı ile ilgili bilgiler edinilmiştir. Bu kapsamda, Bodrum'da yerleşik kadınların yaşadıkları 5 mahallede toplam 50 kadın ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışmada standartlaştırılmış açık uçlu sorular kullanılmıştır. 50 kadın ile yaklaşık bir ile iki saat aralığında yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze yapılan görüşmeler belli bir güven ortamında iletişim kolaylığı sağlamıştır. Yüz yüze yapılan derinlemesine görüşmelerde not alma tekniği kullanılmıştır. Çalışma kadınların kent hakkını ve yaşam stratejilerini araştırmayı amaçladığı için erkekler çalışma kapsamına dâhil

edilmemiştir. Alan araştırması kapsamında derinlemesine görüşmeler dört aylık bir süreçte yapılmıştır.

Alan araştırmasında kadınların kent deneyimlerinde var olan sorunları tespit etmek, kent hakkı kullanımını önleyen sorunları görünür hale getirerek çözüm önerisi sunmak amacıyla görüşmecilere yarı yapılandırılmış sorular sorulmuştur¹. Görüşmelerde aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır.

- Kent hakkı nedir ve kadınların bu hakkı kullanabilme düzeyleri nelerdir?
- Kadınların yaşam pratikleri nelerdir?
- Yaşam pratiklerini ne belirler?
- Kadınların yaşadığı sorunlar nelerdir?

Görüşmeler sırasında ayrıca kadınların yaş, cinsiyet, eğitim durumları, gelir ve sosyal güvenlik durumu gibi sosyo-ekonomik ve demografik bilgileri alınmıştır. Veri güvenilirliği için kişisel hiçbir veri alınmamıştır.. Her bir görüşmeden elde edilen notlar dosyalar ile kayıt altına alınmıştır. Dosyalar derinlemesine görüşme (DG1) şeklinde belgelenmiştir. Görüşme yapılan kişiler DG1, DG2, DG3... şeklinde kodlanmıştır. Her bir görüşmeci için farklı sayı belirtilmiştir. Kartopu örneklem yöntemi ile belirlenen mahallerde yaşayan kadınlara ulaşılmıştır. Bulgular nitel veri analiz tekniklerinden betimsel analiz yoluyla analiz edilmiş ve görüşme yapılan kadınların analiz sonuçları görüşme detayları ve literatür dikkate alınarak yorumlanmıştır.

2.1. Muğla'nın Bodrum İlçesi: Kentsel Özellikleri

Ege bölgesinde yer alan illerden biri olan Muğla, en uzun kıyı şeridinde sahip olan il olarak bilinmektedir. Muğla 13 ilçeden oluşmaktadır. Muğla ilinin 13 ilçesinden biri olan Bodrum, Türkiye'nin güneybatısında Ege Denizi'nin ise doğusunda bulunmaktadır. Bodrum ilçesi Akdeniz ve Ege'nin bulunduğu noktada

---

¹ Derinlemesine görüşme soruları için bakınız Ek-1.

bulunan yarımada'dır (Çeler, 2018: 9). Bodrum 689 km² yüzölçümü ve 215 km kıyı uzunluğuna sahiptir. Batısında Ege Denizi, doğusunda Milas ilçesi bulunmaktadır. Kara bağlantısı sadece Milas üzerindedir. Kara ve deniz yolu ile ulaşımın yanında Milas ilçesinde bulunan havaalanından da Bodrum'a ulaşım sağlanmaktadır (Şekil 2-1).

Şekil 2-1 Bodrum Şehir Haritası

Bölge Akdeniz iklim alanı içerisinde bulunmaktadır. Kendine özgü bitki örtüsü ve yer şekilleri bulunmaktadır. Muğla yer şekilleri bakımından zengin bir şehirdir. İşlek deniz yolları bu bölgeden geçmektedir (Güner, 1997: 4). Kıyı kesiminin çok girintili çıkıntılı olması ve doğu kısmının ise dağlık olması bu bölgenin ekonomik faaliyetini kısıtlamaktadır. Eski dönemlerde ekonomik faaliyeti büyük oranda tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır (Dumankaya, 2013: 175). Kentin güney kesimlerinde tarım daha fazla yapılmakla beraber zeytin ve turunçgil alanları da bulunmaktadır (Özkan, 2018: 27). Bölgede önemli bir tarım ürünü olarak incir ön plana çıkmaktadır (Sevin' den akt. Dumankaya, 2013: 180). Tahıl, turunçgil, sanayi bitkileri, buğday, mısır gibi birçok tarım ürünü yetişmektedir. Sebzeçilik yaygınlaşmış, seralar bölgede artmaktadır. Bodrum'un önemli bir ekonomik gelirini de deniz ürünleri oluşturmaktadır. Deniz ürünleri içerisinde en önemlilerinin başında sünger gelmektedir (Akça, 2007: 67). Ekonomik faaliyet genel olarak 1960'lar

öncesinde balıkçılık, süngercilik, tekne yapımı gibi alanlara dayanmaktadır. Bu dönemlerde ekonomik olarak gelişme sağlayamamış kent 1960'lerden sonraki süreçte gelişmiş ve dışa açılmıştır. Turizme bağlı olarak işyerlerinin sayısı artmış, eğlence mekânları, yat işletmeciliği, oteller, küçük el sanatları gibi yerler açılarak ekonomik olarak öne çıkan bir bölge haline gelmiştir (Bozyer, 2008: 122-123).

Günümüzde ülkemiz için önem arz eden bir turizm kentidir. Köklü bir geçmişe sahip olan Bodrum kültür, ekonomi, doğal güzellikleri, iklimi, denizi her türlü talebe cevap veren yapısı ile dikkat çeken bir bölge olmaktadır. Bodrum birçok kültürü, sosyal ve ekonomik yaşantıyı bir arada barındıran bir şehir olmaktadır. Birçok uygarlığın izlerini taşımaktadır. Bu izler günümüze kadar varlığını korumaktadır.

Yapılan araştırmalardan elde edilen bilgilere göre şehrin kuruluşunun tarihini beş bin yıl öncesine kadar dayandığı saptanmıştır (Çeler, 2018: 10). Bölgeye ilk olarak 'Kar' isimli bir kavim yerleşmiştir (İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2014). Birden fazla milletin yaşadığı bölgede en eski halk olarak karlılar, leleg ve pelegaslar kabul edilmektedir. İlerleyen dönemlerde bölgede iyonyalılar, dorlar ve akalar bölgeye yerleşmişlerdir (Güner, 2011: 4). Bodrum, Rodos şövalyelerinin de yönetimine girmiştir (Çeler, 2018: 10-11). St.jean şövalyeleri bölgeye VX. yüzyılda ileride bölgeye ismini verecek olan kaleyi inşa etmişlerdir. Kaleye Aziz Petrus'a ithafen 'Sanctum Petrum' ismi verilmiştir. 'Sanctum Petrum' ismi zamanla dildeki değişim ile Peteronium, Peterium, ve en son olarak günümüzdeki ismi olan Bodrum'a dönüşmüştür (Çoban, 2017: 15).

XII. yüzyıldan sonra bölge bir Türk beyliği olan Mentешеoğulları'nın eline geçmiştir. 1390'lı yıllarda bölge Osmanlı Devleti egemenliği altına girmiştir (Güner, 1997: 4-90). 1871 yılında Osmanlı Devleti'nde belediye teşkilatında yapılan düzenleme ile Mentеше sancağı, Aydın eyaletinden ayrılarak il olmuştur. Bölgenin ismi Muğla olarak değiştirilmiştir (Mentеше İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2014). I.Dünya Savaşı sırasında Osmanlı devletine ait olan bölge İtalyanlar tarafından işgal edilmiştir. 1921 yılında Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması ile Bodrum İtalyan işgalinden kurtulmuş ve Türkiye Cumhuriyeti'nin bir ili olan Muğla'nın ilçesi olmuştur (Çoban, 2017; 23).

Bodrum yerli nüfusunu 1923 Lozan Antlaşmasının, "Türkiye ile Yunanistan Arasındaki Nüfus Mübadelesi" hükümlerince, bu bölgeye getirilen Türk göçmenler oluşturmaktadır. 1927 yılında yapılan nüfus sayımında 4.290 nüfuslu küçük bir kenttir. 1960'lara kadar bu şekilde devam etmektedir. 1960'lerde sonraki süreçte gözde olan kent büyük bir ün kazanmış ve bölgeye göç almaya başlamıştır. Bu durumun nüfusun giderek artmasına sebep olmuştur (Bozyer, 2008: 120). 1960'lı yıllara bölge turizm ile tanıştıktan sonra bölgeyi çekici hale getirmiş ve turizmin önem kazanmasına neden olmuştur. Bu dönemde ilk olarak Bodrum'a deniz yolu ile yabancı turistler gelmiştir. 1970'lere gelindiğinde ise hızlı bir değişim süreci yaşanmıştır (Esmer, 2012: 33-34). Bu durum bölgeyi çekici bir hale getirmiştir.

1970'lere kadar kentsel olarak çok önemli bir gelişim sağlayamamıştır. Bu döneme kadar kötü yaşam koşulları barındıran bir kenttir. 1970'lerden sonra ise büyük değişim kazanmıştır (Besim, 2007: 30). Girişimcilik ve özelleştirme ile beraber 1970'lerden sonraki süreçte kentte değişimler gözlemlenmiştir. Turizme yapılan yatırımlar artmıştır. Bu yıllarda kentte hızlı bir dönüşüm süreci yaşanmıştır (Esmer, 2012: 37).

Bodrum sürekli değişim ve gelişim gösteren bir yer olarak nitelendirilebilir. Yaşam koşullarının rahatlığı gibi pek çok şey kenti yaşanabilir bir alana dönüştürerek bölge dışından olan insanların göç edebileceği bir yer halini almıştır. Büyük kentlerde yaşayan ekonomik durumu görece iyi olan bireylerin genel olarak yaşamayı seçtiği mekândır (Kurmuş, 2018: 8). Turizmin gelişmesi ile hız kazanan bu değişim kentin dışı doğru büyümesine yol açmıştır. Gelir düzeyi yüksek olan kesimler bu bölgeye göç etmeye başlamıştır (Besim, 2007: 35). Artan ihtiyaçlara göre yeni konut yapımlarına başlanmış ve kentleşme sürecine girilmiştir (Besim, 2007: 36). Bodrum zamanla Türkiye'nin en önemli turizm mekânlarından biri haline gelmiştir. Turist sayısı her geçen gün artmaktadır (Tosunoğlu, 2011: 26).

Günümüzde ise Bodrum nüfusu 181.541 olarak belirlenmiştir.. Nüfusun %49'u (425.936) kadın iken %51'i (428.780) erkektir (TÜİK, 2020).

Doğum ve göç gibi etmenlerle kentte nüfus artmaktadır. Gittikçe kalabalıklaşan kent, kent sakinlerinin sosyal yapılarını, kültürünü ve beraberinde birçok şeyi etkilemektedir. Bodrumda sosyal yaşantıyı düzenlemek ve bireylerin

taleplerini karşılamak amacıyla yenilikler gelmiştir. Kent sakinlerinin yaşamlarını etkileyecek birçok büyük market şube açmıştır. Aynı zamanda sağlık alanında önemli hastanelerin şubeleri bulunmaktadır. Eğitim alanında da birçok firma burada faaliyet göstermektedir (Kurmuş, 2018: 9).

Bodrum'da sosyal ve kültürel olarak birbirinden farklılıklar arz eden 56 mahalle bulunmaktadır. Bu mahallelerin hepsinde farklı birer yaşam tarzı kültürü yansıtmaktadır. Fiziki, sosyal ve kültürel olarak tüm etmenlerle bu bölge tamamen çekici bir hale gelmektedir. Aynı zamanda nüfus bakımından Muğla kadın ve erkeği baz aldığımızda en eşitlikçi iller arasında sayılmaktadır (TEPAV, 2020: 145).

2.2. Bodrum'da Yaşayan Kadınların Demografik Özellikleri

Muğla ilinin Bodrum ilçesinde belirlenen beş mahallede alan çalışması yapılmıştır. Alan çalışması yapılan mahalleler Yalıkavak Mahallesi, Turgutreis Mahallesi, Merkez Mahallesi, İslamhaneleri Mahallesi ve Konacık Mahallesi'dir. Her mahallede on kadın olmak üzere toplam elli kadın ile görüşülmüştür. Görüşme yapılan mahallelerde İslamhaneleri Mahallesi görece diğer mahallere göre fırsat ve imkân bakımından kısıtlı, yoğun göç alan ve şehir merkezine uzak bir bölgede bulunmaktadır. Bodrum Merkez Mahallesi, görece bölgenin fırsat ve imkânlarının daha fazla olduğu bir alandır. Kent içerisinde pek çok kamusal alana erişimin daha kolay sağlandığı bir alandır. Şehir merkezinde yer almaktadır. Yalıkavak Mahallesi ekonomik olarak daha iyi seviyede yaşayan insanların yaşadığı bölgedir. Yaz aylarında Yalıkavak Mahallesi turistlerin tatil amacıyla tercih ettikleri mahallelerin en başında gelmektedir. Yalıkavak Mahallesinde sosyal ve ekonomik imkanlar turizmin de etkisiyle görece gelişmiş durumdadır.

Görüşmelerde kadınlar ilk çekingen tavırlar sergilerse de zamanla daha sıcak bir görüşme ortamı elde edilmiştir. Görüşmecilere sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerine ilişkin yöneltilen sorular seçilen mahallelerdeki kadın profilini tanımlamaya yardımcı olunmuştur. Katılımcıların genel profili Tablo 2.1'de sunulmuştur.

Tablo: 2-1 Bodrum'da Yaşayan Kişilerin Demografik Bilgileri

kod	yaş	medeni drm.	eğitim	mahalle	nereli	çalışmadrm	gelir	eş maaşı	çocuk
DG1	55	evli	ilkokul	Merkez	Tunceli	evet	2000	3000	1
DG2	40	evli	ortaokul	Merkez	Muğla	evet	3500	6000	3
DG3	76	dul	ilkokul	Merkez	Muğla	emekli	2000	0	1
DG4	39	evli	ilkokul	Merkez	Maraş	hayır	0	4000	4
DG5	56	bekar	lisans	Merkez	İzmir	emekli	2200	0	0
DG6	60	evli	ilkokul	Merkez	İstanbul	emekli	2600	3800	2
DG7	35	evli	lise	Merkez	İstanbul	evet	6000	5400	1
DG8	37	bekar	lisans	Merkez	İstanbul	evet	7000	0	0
DG9	54	evli	ilkokul	Merkez	İzmir	hayır	0	7500	1
DG10	68	dul	ilkokul	Merkez	Muğla	hayır	1800	0	4
DG11	44	boşandı	lisans	Yalıkavak	Erzincan	evet	5000	0	2
DG12	45	evli	ilkokul	Yalıkavak	Çorum	evet	2000	3300	3
DG13	48	evli	lise	Yalıkavak	Muğla	hayır	0	6500	1
DG14	48	evli	ilkokul	Yalıkavak	Karaman	hayır	0	0	3
DG15	32	evli	lise	Yalıkavak	İstanbul	evet	3500	4200	1
DG16	40	bekar	lisans	Yalıkavak	Ordu	evet	5000	0	0
DG17	28	bekar	lise	Yalıkavak	Muğla	evet	3500	0	0
DG18	38	evli	lisans	Yalıkavak	İzmir	evet	5000	6000	2
DG19	50	evli	lisans	Yalıkavak	Konya	evet	5000	5100	1
DG20	53	evli	ilkokul	Yalıkavak	Erzincan	evet	1500	2300	4
DG21	38	evli	lise	Turgutreis	Gaziantep	evet	3500	3800	3
DG22	58	evli	ilkokul	Turgutreis	Aydın	hayır	0	2500	2
DG23	40	evli	ilkokul	Turgutreis	Batman	hayır	0	3000	2
DG24	33	evli	lise	Turgutreis	Muğla	hayır	0	5500	1
DG25	40	evli	ilkokul	Turgutreis	Ağrı	hayır	0	3100	2
DG26	29	evli	ortaokul	Turgutreis	Aydın	hayır	0	4600	2
DG27	29	evli	ortaokul	Turgutreis	Aydın	hayır	0	3650	4
DG28	38	evli	önlisans	Turgutreis	Mardin	hayır	0	2800	3
DG29	30	evli	lisans	Turgutreis	Aydın	hayır	0	5000	3
DG30	36	evli	önlisans	Turgutreis	Mardin	evet	1500	3500	3
DG31	24	evli	ilkokul	İslamhaneleri	Suriye	hayır	0	2000	6
DG32	39	evli	ilkokul	İslamhaneleri	Aydın	hayır	0	3000	3
DG33	52	evli	ilkokul	İslamhaneleri	Ankara	hayır	0	5000	4

Tablo: 2-1(Devam) Bodrum'da Yaşayan Kişilerin Demografik Bilgileri

DG33	52	evli	ilkokul	İslamhaneleri	Ankara	hayır	0	5000	4
DG34	32	evli	lise	İslamhaneleri	Ürdün	hayır	0	3000	5
DG35	32	evli	yok	İslamhaneleri	Van	hayır	0	4000	6
DG36	21	evli	ortaokul	İslamhaneleri	Ağrı	hayır	0	3200	3
DG37	54	evli	ilkokul	İslamhaneleri	Mardin	hayır	0	2800	7
DG38	28	evli	ilkokul	İslamhaneleri	Ağrı	hayır	0	2800	5
DG39	20	evli	ortaokul	İslamhaneleri	Suriye	hayır	0	4000	6
DG40	47	evli	ilkokul	İslamhaneleri	Aydın	hayır	0	3600	2
DG41	43	bekar	lise	Konacık	Muğla	evet	5000	0	0
DG42	54	evli	lise	Konacık	Muğla	hayır	0	8200	3
DG43	60	dul	lisans	Konacık	Muğla	emekli	3000	0	1
DG44	38	bekar	lisans	Konacık	Muğla	evet	6500	0	0
DG45	50	evli	lise	Konacık	Muğla	evet	4000	6000	2
DG46	50	boşandı	lisans	Konacık	Muğla	evet	5800	0	1
DG47	62	evli	ilkokul	Konacık	Muğla	hayır	0	4150	1
DG48	55	evli	ilkokul	Konacık	Muğla	hayır	0	7000	2
DG49	26	bekar	lisans	Konacık	Sakarya	evet	3800	0	0
DG50	27	bekar	lisans	Konacık	Diyarbakır	evet	6000	0	0

Çocukluk döneminden çıkıldıktan sonra bireylerin sorumluluk alanları daha fazla artmaktadır. Bireyler bu dönemden sonra haklarını daha rahat kullanabilecek yaşa erişmektedir. Bu yüzden alan çalışmasında 18 yaş ve üzeri yetişkin bireylerle görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılan kadınların %6 sı 18-24 yaş aralığında, %22'si 25-34 yaş aralığında, %30'u 34-44 yaş aralığında, %24'ü 45-54 yaş aralığında, %14'ü 55-64 yaş aralığında, %4 ise +65 yaş aralığındadır.

Görüşülen kadınların eğitim durumu incelendiğinde eğitim düzeylerinin genel itibariyle düşük olduğu görülmektedir. Görüşmecilerin %40 ilkokul , %10 ortaokul, %20 kadın lise, %4 önlisans, %24 ise lisans mezunudur. Okuma yazması olmayan kadınlar da bulunmaktadır. Eğitim düzeyi düşük olan (ilkokul mezunu ve okuma yazması olmayan) kadınların Bodrum'a göç ile gelmiş oldukları göze çarpmaktadır.

Medeni durum bireyin hayatında önemli bir etkidir. Kişi evlendiğinde hane içerisinde ona biçilen rolün boyutları değişmektedir. Bu rol giderek geniş bir alana yayılmaktadır. Hane içerisinde kadına biçilen rolleri ve bunun kadının kent hakkına etkilerini değerlendirebilmek amacıyla kadınların medeni durumları öğrenilmiştir.

Görüşülen kadınların %74'ü evlidir. Bununla birlikte görüşmeciler arasında, %6 kadın dul, %16 kadın bekâr, %4 kadın ise boşanmıştır.

Kadınların çalışma hayatına katılımı öğrenmek amacıyla çalışıp çalışmama durumunu sorulduğunda %54 oranı ile çoğu kadın çalışma hayatına dâhil olmadığına cevabı alınmıştır. Görüşme yapılan kadınlardan %8 emekli, %38 çalışıyor, %54 ise çalışma hayatına aktif katılımı bulunmamaktadır. Çalışma hayatına aktif katılım sağlamayan kadınların çoğu hane içerisinde hapsedilmiştir. Aynı zamanda aktif bir işi bulunmayan kadınlar gelirden de yoksun kalmaktadırlar.

Gelir bireyin yaşamı için en temel araçlardan biridir. Hiç çalışmayan kadınlar kendilerine ait gelirleri olmadığını belirtirken çalışma hayatına aktif katılım sağlayan kadınların aldığı en düşük maaş 1500 TL, en yüksek maaş ise 7000 TL'dir. Kadınların %50'si aldıkları maaş ile geçinemediğini belirtirken, %50'si ise geçinebildiğini belirtmiştir. Herhangi bir geliri olmayan ve geçinemediğini belirten kadınlar eşlerinin haneye gelir getiren kişi olduğu belirtilmiştir.

Haneye birden fazla gelirin girmesi ailenin ekonomik durumunu iyileştirirken aynı zamanda bireylerin harcamalarını yaptığı alanı da genişletebilmektedir. Bireyler ilk olarak fizyolojik ihtiyaçlarını karşılama düşüncesine yönelmektedir. Elde edilen gelir arttığında ise diğer ihtiyaçlar karşılanmaya başlanmaktadır. Hanelere giren ortalama geliri saptayabilme ve hanelerin ekonomik durumunu inceleyebilme adına evli kadınlara eşlerinin maaşları sorulmuştur. Evli kadınların eşlerinin maaşları ortalama 2.000 TL ile 8.200TL aralığındadır. Hane içerisinde gelirin nelere harcandığı konusu bu noktada önem arz etmekte birlikte bu konu aşağıdaki bölümde daha detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

Ekonomik ve sosyal olarak zor durumda olan bireylere yapılan yardımlar bireylerin ve hanelerinin hayatlarını kolaylaştırmakta ve yaşam standartlarını görece yükseltmektedir. Tablodan görülmemekle birlikte Bodrum'da yaşayan kadınların sadece %16'sı sosyal yardım aldığını dile getirmiştir.

Araştırmada kadınlara doğdukları yer ile kaç yıldır Bodrum'da yaşadıkları sorulmuştur. Böylece kadınların doğup büyüdüğü kültürün etkilerini devam ettirip ettirmediklerine bakılmak istenmiştir. Görüşme yapılan kadınların sadece on dört tanesi Muğla doğumlu olup çoğunluğu başka yerlerden çeşitli sebeplerle Bodrum'a

göç ettiğini belirtmiştir. Kadınlar ağırlıklı olarak Ege bölgesindeki başka illerden göç etmiştir. Bununla birlikte görüşmeciler arasında ülkemizin pek çok bölgesinden göç etmiş kadınlar bulunduğu gibi Suriye ve Ürdün'den gelenler de bulunmaktadır.

Toplamda elli kadın ile yapılan yüz yüze yapılan görüşmelerde kadınlar ilk çekingen tavırlar sergilerse de zamanla daha sıcak bir görüşme ortamı elde edilmiştir. Görüşme yapılan kadınların eğitim seviyesi genel olarak yüksek değildir. Genel olarak çalışma hayatına aktif katılım sağlamayan kişilerdir. Çalışma hayatına aktif katılım sağlayamayan bireyler birçok konudan eksik ve yarım kalmaktadır. Çoğu kadın ekonomik özgürlüğün olmadığı anlarda hane içerisine ya da yaşadıkları mahalle içerisine tıkalı kalmaktadır. Bu durumda kadınların günlük yaşantısının çoğunun mahalle sınırları içerisinde geçmesine sebep olmaktadır. Eğitim seviyesi yüksek bireyler daha fazla çalışma hayatına aktif katılım sağladıklarını belirtirken düşük eğitim seviyesine sahip bireylerin kendini bir işe layık görememe olgusu ile de karşılaşmıştır.

Çalışma kapsamında kadınlara günlük kent yaşantısını, kent içerisinde hizmetlere erişimini, hane içi iş bölümünü ve sosyal hayatını tanımlayıcı sorular da sorulmuştur. Bu tarz sorular sorularak kadınların sosyal, siyasal ve kültürel koşulları, kent hakkı, bu hakları kullanım düzeyleri, yaşadıkları kent içerisinde var olan yaşam pratikleri hakkında bilgi sahibi olabilmek amaçlanmıştır. Kadının kent hakkının kullanımının yasal çerçeve içerisinde eşit olmasına karşın yaşam pratiklerinde eşitsizliğin ne derecede olduğunu incelenmesi hedeflenmektedir. Kent içerisinde kadınların haklarını kullanabilme düzeyi ve sosyal yaşamda kadınların konumu incelenmeye çalışılmıştır.

2.2.1. Kentte var olma: Günlük kent yaşantısı

Bireyler yaşadıkları kentlerde günlük yaşam pratiklerini deneyimlemektedirler. Kentsel mekân olarak tanımlama yapacağımız bu alanlar toplumun tümüne dair özellikler taşımaktadır. Birey sosyal, kültürel, siyasi her alanda kentsel alanla içli dışlı olmaktadır. Kenti paylaşan bireylerin her biri aynı yaşamlar imkânlarına sahip değildirler. Kadınların kent deneyimi hane içi ilişkilerden, doğup büyüdüğü kültürden, sosyal durumdan ekonomik ilişkilere hatta komşuluk ilişkilerine kadar farklılıkları içinde barındırmaktadır. Farklı yaşam biçimi ile

yetişmiş kadınlardan kent deneyimi birbirinden farklılaşmaktadır. Bu farklılıklar kadınlardan kentsel hizmetlere erişiminde de etkili olmaktadır. Farklı deneyimlerle karşı karşıya kalan kadınlardan sorunlarının tam olarak belirlenebilmesi için kentsel mekânda kadınlara en yakın birim olan ve kadınlardan gündelik yaşantılarının merkezini oluşturan mahallelerin incelenmesi gerekmektedir.

Birey yaşamını ev, çalışma hayatı, arşı, mahalle gibi alanlarda sürdürmektedir. Bu alanlar doğal ve toplumsal alanlardır. Bireyin fiziksel, ruhsal, toplumsal sağlığı üzerinde etkili olmaktadır (Milliyet Gazetesi, 19 Haziran 2016). Bu sebeple insanların yaşadıkları alanlara tam olarak entegre olmaları önem arz eden bir konudur. Yaşadığı alana tam entegre olamamış birey birden çok alanda eksik ve yarım yaşam koşulu ile karşı karşıya kalabilmektedir. Kentler temel yaşam alanımızı oluşturmaktadır. Bu sebeple insanlar için kurulan kamusal alanların, birey davranışlarını, ihtiyaçlarını, yaşadığı mekân ile etkileşimin önemli bir yeri olduğunu vurgulamaktadır (Kahraman, 2014: 75). Kadınlardan kentsel alanları erkeklere oranla daha fazla içli dışlı olmaktadır fakat literatürü incelediğimizde kadınlardan çoğu zamanını hane çevresinde geçirmesine rağmen kent içerisinde buluna haklarını tam olarak kullanamadıkları göze çarpmaktadır. Kadın erkek eşitsizliği kent içerisinde de varlığını sürdürmektedir. Kent hakkı kullanımını engelleyen alanları bulmak amacıyla günlük kent yaşantısının incelenmesi gerekmektedir. Kadınlardan kenti eksik ve yarım deneyimlemedeki temel etkenler bu Şekilde daha görünür hale gelebilir.

Kadınlardan sosyal çevreye entegrasyonunu ve var olan kent haklarından yararlanma olanağını etkileyen temel faktörlerden günlük kent yaşantısını öğrenebilmek amacıyla bireylere sorular yönlendirilmiştir. Kadınlardan sorulan '*Bodrum'da günlük yaşantınız nasıl geçiyor?*' sorusu kadınlardan kamusal alanı kullanma biçimlerini anlamak için görüşmecilere yöneltilmiştir.. Kadınlardan genellikle ev işleri ile meşgul olduklarını, hafta sonları boş zamanlarını aileleri ile birlikte evde geçirdiklerini, televizyon izlediklerini, gelir yetersizliği başta olmak üzere ev işlerinden ve ataerkil yapıdan kaynaklı sebeplerle uzun zamandır dışarı çıkıp gezemediklerini aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

'Sabahları ev işlerini yapıyorum. Yürüyüşe çıkıyorum. Oradan dönüşte ise bazı günler pazara gidiyorum. Mutlaka her gün spor yapıyorum. Yaşım ilerlediği için mahallemden çok uzaklaşmıyorum.'(DG5)

'Genelde evde vakit geçiriyorum. Boş zamanımda televizyon izliyorum. Gelirin olmadığı için açıkçası sende çok gezmek istemiyorsun. Eşin tek gelir getirdiği için zor oluyor. Bodrum çok pahalı bir yer mahalle dışına çıkmaya çok izin vermiyor. Paran varsa yaşatabiliyorsun o güzel hayatları biz çok fazla göremedik. Ayda yılda bir belki bir yere gidersek bende gezmiş oluyorum.'(DG36)

'Benim artık tek hayatım evin mutfağı oldu. Bırakın Bodrum'u mahalle gidip kadınlarla oturacağımız düzgün bir park yok. Olanlara da zaten akşam gidip oturamayız. Çok güvenliksiz. Sosyal hayatım sadece mutfak. Bodrum'da bir şey yapamıyorum; annelere gidiyorum ve komşularıma tek yaptığım bu. Bende arkadaşlarımla oturup sohbet edip gezmek isterim ama mahalle şartları uygun değil. Evli olduğum için mahalle dışına çok gidemiyorum. Mahalle içinde de çok imkân olmadığı için mutfağımda vakit geçiriyorum.'(DG48)

'Eskiden çok gezen bir insandım. Fakat zamanla gezmeyi bırakmak zorunda kalıyorsunuz. İlk başlarda çoluk-çocuktan dolayı gezemiyorduk. Fakat şu an farklı sebeplerden dolayı hiçbir yere gidemiyoruz. Bunun temel nedeni şu an ekonomik durumumuz. Her sene çoğu şeye zam geliyor. Harcamalarımızı kısmak zorunda kalıyoruz. Temel ihtiyaçları karşıladığımızda gezmek için çok param kalmıyor. Ev işlerini yapıp komşulara gidiyorum. Mahallede yürüyüş yapıyorum. Komşularıyla güzel havalarda parka gidiyoruz.'(DG4)

'Doğup büyüdüğüm kültür kadının çok gezip görmesini istemeyen bir kültürdü. Şu an Bodrum'dayım ama bana sorsan merkezine kaç kere gittin diye bir elin beş parmağının geçmez. Bodrum' dayız ama kime göre Bodrum. İmkânımız olmadığı için mahalle dışına çıkamıyoruz. Temizlik, çocuk bakımı, yemek yapma bu kadar zaten mahallede de bir şey yok ki dışarı çıkalım. Bize imkân tanımıyorlar.'(DG38)

'Genel olarak ev işleri, yemekle geçiyor zamanım. Değişiklik olsun diye komşularla belediyenin kurslarına giderdik. Şu an kurs olmadığı için sahilde yürüyüş

yapıyoruz. En düzgün yürüyüş yolu orada. Mahalle içinde çok rahat yürünmüyor.’
(DG9)

Kadınların sosyal hayata katılım düzeyleri ve gün içerisinde zamanlarını harcadıkları konuların sosyalleşmeleri üzerindeki etkileri de araştırılması gereken bir diğer konudur. Kadınların zamanlarının çoğunu ev işlerine harcadığı bilinen bir olgudur. Görüşülen kadınlar benzer biçimlerde yanıtlar vermişlerdir. Kadınların boş zamanlarının neredeyse tamamı ev içerisinde ya da aynı mahalle içerisinde geçmektedir. Görüşme yapılan kadınlara boş zamanlarında ne yaptıkları sorulduğunda genel olarak ‘temizlik yaparım.’ ‘komşulara giderim.’ gibi benzer ifadelerle sıkça rastlanmıştır. Gelir düşüklüğünün kadınların sosyal hayatını yönlendirmesinde ne kadar etkili olduğu buradan göze çarpmaktadır. Çalışma hayatına aktif katılım sağlayan kadınların günlük yaşam dinamikleri farklılaşmaktadır.

‘Çalıştığım için gündüzleri işyerinde oluyorum. Akşam erken geldiğimde merkeze gidiyoruz. Genelde hafta sonunu bekliyorum. Ev işlerini erkenden yapıp dışarıya çıkıyoruz.’(DG18)

‘Özel sektörde çalıştığım için eve çok geç geliyorum. Kaptıya çıkacak vaktim olmuyor. Ev işleri birikmiş oluyor onları yapıyorum. İzin günümde ise dinlenerek geçiriyorum. Bazen çocuklarla parka, sahile gidiyoruz.’(DG20)

‘Çalıştığım için hiçbir şeye vakit yaratamıyorum. Annemler yakın olduğu için çocuklarıma onlar bakıyor. Ben işten gelince ev işlerini yapıyorum. Eşim ev işlerinde bana yardım ediyor. Bazı akşamlar yürüyüşe çıkıyoruz. İş dışında yaptığım tek şey ücretsiz konserlere gitmek oluyor. Değişiklik olması için çocukları oraya götürüyorum.’(DG12)

‘Bodrum’da çoğu şeyi yapmışımdır. Sinema, tiyatro, kurslar hala da yapıyorum. Elimden geldikçe işten arta kalan zamanımı gerek geçirmeye çalışıyorum. Her yere yetişmek zor oluyor biraz...’(DG21)

Ekonomik özgürlükleri bulunan kadınlar hane içi işlerinin dışında kalan zamanlarında daha aktif bir yaşantı sürmektedirler. Aktif olarak çalışan kadınların ise

hafta sonunu arkadaşları ile geçirdiği ya da gezmeye gittiklerini belirtmişlerdir. Kent içerisinde daha sosyal bir yaşantı sürmektedirler. Kadınların aktif çalışma yaşantısı olması hane içi işlerin başkası tarafından yapılmasına engel olamamaktadır. Bu durumun aksine kadınlar çalışma saatleri dışındaki sürelerde hane içerisinde çalışmaktadırlar. Kalan zamanlarını ise dinlenmeye ayırmaktadırlar. Bu kadar yoğun bir tempoda yaşadıkları çevrede daha fazla zaman geçirilmesi neredeyse imkânsızdır. Kadınlar sadece izin günlerinde kendilerine vakit ayırabilmektedir. Bu süreci ise genel olarak haneden uzakta olan bölgelerde geçirmeyi tercih etmektedirler.

2.2.2. Kamusal alan kullanımı

Kent hakkı kavramı, kentin sunduğu tüm imkânlardan tam yararlanma hakkını ifade etmektedir. Bu çerçevede kent hakkını yaşadıkları alanda özgür bir biçimde hareket edebilmek şeklinde ele alırsak, bireyin en önemli yaşam alanını yaşadığı kent, yaşadığı mahalleyi nasıl kullandığı ile yakından ilgilidir. Kadınlar söz konusu olduğunda ise kadınlar yaşadıkları mahallelerde erkeklere oranla daha fazla zaman geçirmektedirler. Bu durumda kadınlar için o mahallenin tüm alanlarının kullanılabilirlik düzeyinin önemini artırmaktadır.

Görüşme yapılan kadınların çoğu kendilerini ev hanımı olarak tanımlamışlardır. Söz konusu kadınları zamanlarının önemli bir kısmını evlerinde ve evlerinin çevresinde geçirmektedirler. Zamanını çoğunu hane çevresinde geçiren kadınların yaşantısı da hane çevresine göre şekillenmektedir. Kent içerisinde kısıtlı alan bulunan kadınlar genel olarak komşuları ile güçlü bir ilişki içerisinde olmaktadır. Kent alanında kısıtlı zamanlarında park ve bahçe gibi alanlarına, pazar alanına, komşularının evlerine giderek veya yaşadıkları bölgede ücretsiz bir kursa katılım sağlayarak geçirmektedir. Kadınların hane çevresinden uzaklaştığı alanların başında gelen bu alanlarda kadınların ihtiyaçlarına göre yapılmayan bir düzenleme onların bu durumdan mahrum kalmasına neden olmaktadır. Örneğin kamusal alanda güvenli, temiz bir park alanı bulunmadığında kadınlar hane içerisinde kalmayı tercih etmektedir. Bu durum kent hakkı kavramının temelini oluşturan kentsel imkânlara erişimi engellemektedir. Kadınların yaşam alanı olan kentlerde onlar için

oluşturulan olanakların çokluğu kenti daha fazla deneyimlemelerinin önünü açmaktadır.

Kadınların kamusal alan kullanımını engelleyen herhangi bir sebep olup olmadığını öğrenmek amacıyla belirli sorular sorulmuştur. Aynı mahalle içerisinde benzer sorunlara dikkat çekilirken mahalleden mahalleye sorunun değiştiği göze çarpmaktadır. Görüşme yapılan kişilerin kendilerine yöneltilen *'Yaşadığımız çevrede karşılaştığımız en büyük sorun nedir?'* sorusuna verdikleri yanıtlar aşağıdaki gibidir:

'Burada çok fazla araç bulunmakta ben geceleri uyumakta zorlanıyorum. Sürekli araç sesi geliyor. Bu kadar araç kullanımına gerek yok. İnsanlar toplu taşıma araçlarına yönlendirilmeli. Bodrum bu kadar büyük kentlere benzetilmemeli gittikçe büyükşehir gibi olmaya başladı.' (DG3)

'Konacık olarak en önemli sorunumuz araç trafiğidir. Gündüz bir yere gitmek istiyoruz ama araçlardan insan korkuyor. Mahallemizde yürüyüş bile yapamıyoruz.' (DG18)

Alıntılarda da bahsedildiği üzere kent içerisinde yoğun araç trafiği kent sakinlerini pek çok yönden olumsuz etkilemektedir. Ara sokaklara araçların girişi bireylerin mahallelerinde rahat bir şekilde dolaşmasına engel olmaktadır. Kadınlar yoğun araç trafiği olan mahallelerde sokakların da dar olması sebebiyle yürüyüşe çıkamamaktadır.

Kentsel alanda kadınların kolay erişebilecekleri park ve bahçeler önemli yer tutmaktadır. *'Mahallenizde park ve bahçe alanları bulunuyor mu?'* sorusuna şu cevaplar alınmıştır.

'Doğru düzgün bir park yok ki gidelim. Hepsi aşırı pis.' (DG4)

'Şöyle güzel yeşillik olan bir park isterdik ama bizim mahallemizde hiç yok. Kadınlarla gidip oturacağımız bir yer yok.' (DG35)

'Bodrum merkezde olan parklar çok güzel ve güvenli. Bazen oraya gidiyorum. Bizim buradaki öyle olsa arkadaşlarımla orada toplanırdık' (DG44)

'Gümüşlük mahallesinde gidebileceğimiz bir park bile yok. Bodrum merkeze çok fazla giden insanlar değiliz. Mahalle içerisinde güzel bir park olsa gitmek isterdik. Temiz düzenli bir park alanı istiyoruz. Akşamüzeri arkadaşlarımız ile oturup sohbet edebileceğimiz bir alan istiyoruz. Benim için büyük bir sorun çünkü biz küçük bir kız çocuğu iken parksız bir köyde büyüdük. Kadın olduk. Mahallemizden çıkamıyoruz yine bir parkımız yok. İçimizde kaldı. '(DG13)

'Bodrum merkezinde park ve bahçeler güzel ama diğer mahallelerdeki arkadaşlarıma gittiğimde sadece ev içerisinde vakit geçirebiliyoruz. Kadınların gidebileceği güzel ücretsiz alanlar onların da hakkı. '(DG7)

Çoğu zamanı hane içerisinde geçiren kadınlar boş zamanlarında yaşadıkları kentlerdeki park ve bahçelere rahatça erişebilme konusundan yoksundurlar. Neredeyse hiçbir mahallede kadınların kullanıma uygun düzenli temiz bir park ve bahçe bulunmamaktadır. Park ve bahçe gibi alanların varlığı kadınların kenti daha fazla kullanabilmelerine yol açabilmektedir. Yaşanılan bölgede park ve bahçelerin var olması kadınların yaşantısındaki önemi burada ortaya çıkmaktadır. Bu gibi alanlar haneye yakın olması ve kadınların hane çevresinde toplanabilecekleri alanları oluşturur. Kadınlar hanelerine yakın bu tarz alanlar olmadığında dışarı çıkmak yerine daha fazla hane içerisine hapsolmaktadır.

Kent içerisinde yolların düzenli bir şekilde yapılmaması kadınları pek çok alanda etkilemektedir. Kaldırım eksikliği rahat bir şekilde dolaşmayı engelleme ile birlikte bebek sahibi olan kadınların çocuk arabası ile hareketlerini kısıtlamaktadır. Yaşlı bireylerinde kent içerisinde rahat bir şekilde dolaşmasına engel olmaktadır. Çoğu mahallede kaldırımların eksik olması sebebiyle kadınlar mahallerinde rahat yürüyememektedir. Bir görüşmeci yaşadığı bu sorunu aşağıdaki gibi ifade etmektedir:

'Biz alışmayan kadınlarız zamanımızın hepsi bu mahalle içerisinde geçiyor. Markete giderken düzgün bir kaldırım ile karşılaşıyoruz. '(DG39).

'Mahallemizde kaldırım yok. Araç geçen yerlerden yürümek zorunda kalıyoruz.' (DG38)

'Yollar çok dar olduğu için kaldırım yapmıyorlar. Rahat rahat yürüyüşe bile çıkamıyoruz. Sürekli araç geçiyor. Yollar çok kötü.' (DG45)

'Bodrum merkez hariç diğer mahallelerde kaldırım bulmak çok zor. Bizim mahallede kaldırım olmadığı için birine araç çarptı. O günden beri zorunlu olmadıkça yürüyüş yapmıyoruz.' (DG26)

'Kaldırım yok ki bebek arabasıyla yoldan gidiyorum. Yaptıkları kaldırımları da yüksek yapıyorlar bebek arabasına göre düzenlemiyorlar.' (DG35)

'Bebek arabası ile çıkmayı tercih etmiyorum. Çok zor durumda kalıyorum. Yollar kötü. Rahat rahat çocuğuma hava aldıramıyorum.' (DG40)

Kadınların yaşadıkları mahallelerde önemli sorun olarak belirttikleri bir konu da kaldırım eksikliği ve yaya yollarıdır. Yolların dar olmasından kaynaklı çoğu mahalle de kaldırım bulunmamaktadır. Mahalle içerisinde dolaşan bireyler yolları kullanmak zorunda kalmaktadır. Bu durum da yoldan geçen araçlar kadınlar için birer tehlike durumu arz etmektedir. Kaldırım taşlarının mahalle içerisinde de yapılması gerekmektedir. Bu taşların kadınların yol kullanımına uygun olarak yapılması gerekmez. Çoğu kadın bebekleri yanındayken kaldırımları kullanırken zorlandığını belirtmiştir. Yolların ve kaldırımların bozuk olması, kadınların yaya olarak hareketlerini kısıtlamakta kadınların yaşamını zorlaştırıcı etkiye sahip olduğu belirtilmektedir.

Kent içerisinde yerel yönetim biriminin sorumluluk alanlarında oluşan herhangi bir eksiklik kadınların gündelik hayatını her alanda etkilemektedir. Uzun süren su kesintileri hane içerisinde kadınların işlerini yapmalarını engellemektedir. Hane çevresinde ise altyapı eksikliğinden kaynaklı her mahallede pis suların aktığı bir alan olması kadınları çevre sağlığı açısından rahatsız etmektedir. Bu durum bazı mahallelerde çok büyük boyutta olmakla birlikte kadınlar mahallelerinde hijyen eksikliğinden dolayı kapısının önüne çıkmayı bile tercih etmemektedir.

'Yıllardır bu mahallede oturmaktayım. Bana sorarsan mahallem çok güzel bir yer derim. Ama bir kadın için hiç de o kadar iyi sayılmaz. Yorulduk artık su kesintilerini beklemekten. Sürekli bir su kesintisi yaşıyoruz bu durum bizim işlerimizi daha geç bitirmemize sebep oluyor. '(DG12)

'İslamhaneleri mahallesine çok uzun süre önce taşındık. Bu mahalle harici doğru düzgün bir yere gitmişliğim yoktur. Sürekli komşularıma giderim. Zaten mahalle dışarısına tek gidersem uygun görülmez. Siz de görmüşsünüz her yerden pis su akıyor. Altyapı eksikliği bizi bitirdi. Hastalantıyoruz. Ben sürekli bahçemi yıkamak zorunda kalıyorum. Altyapı eksikliği bizi iki kat çalıştırıyor. '(DG50)

Kadınların haneleri dışında yaşam çevresi olan mahallelerde aktif olabilecekleri bir alan olup olmadığı saptanmak amacıyla yaşadıkları mahallelerde katılmış oldukları herhangi bir kurs olup olmadığı sorulmuştur. Görüşmeye katılan kadınların hiçbirinin sürekli gittiği bir kurs bulunmamaktadır. Aralarında belirli kuruluşlara üye olup onların etkinliklere giden kadınlar da bulunmaktadır. Halk eğitim merkezinin açtığı bazı kurslara da katılım sağlayan kişiler bulunmaktadır. Görüşmeciler yerel yönetimin eğitici kursları olursa katılmak istediklerini belirtmişlerdir. Kurslara katılmama sebebi olarak *'ekonomik durumum yeterli değil'* yanıtı ile karşılaşmıştır. Kültürel değerlerinin daha yoğun yaşayan ailelerde ise bu kursların sadece yaşadıkları mahallelerde ücretsiz olması ile katılabileceklerini belirtmişlerdir. Bu noktada şu saptamada bulunabiliriz. Ataerkil yapı bir kadının yaşamının her alanda etkilemektedir. Ne kadar Bodrum'da olsalar da kadınlar yaşadıkları ataerkil normlar gereği sadece mahalle içerisinde aktif olabilmektedirler.

'Kışın yapılacak hiçbir aktivite yok. Kursların açılmasını istiyoruz. '(DG21)

'İslamhanelerinde Türkçe bilmeyen kadın sayısı oldukça fazladır. Biz genç olduğumuz için okuduk fakat çoğu kadının okuma yazması yok. Burada ücretsiz bir kurs olsa onlara okuma yazma kursu verse çok güzel olacaktır. Çoğu kadın Bodrum merkezine tek başına gidemez. Bilmiyorlar nasıl gideceklerini. Kimse bunu sorun yapmıyor. Ücretsiz bir kurs açılmıyor. '(DG36)

Kent içerisinde ücretsiz kursların olmaması da kadınların kamu tarafından sağlanan bu haklardan mahrum kalmalarına sebep olmaktadır. Ücretsiz kursların varlığı ile kadınlar hane içerisinde çıkarak bu alanlarda vakit geçirebilirler. Bu durum kadınların hem sosyal olmasına hem de kamu tarafından sağlanan bu hizmeti tam kullanabilmesini önünü açacaktır. Görüşme yapılan hiçbir mahallede ücretsiz kurs bulunmadığı için kadınlar mahalle içerisinde gidebilecekleri alanların çok kısıtlı olduğunu belirtmektedir.

Günlük hayatta kent içerisinde neredeyse tüm alanlarda yapabileceğimiz şeyler kısıtlıdır. Kent içerisinde gezecek alan olmaması, park ve bahçelerin düzensizliği gibi pek çok alan kadınların kamusal alan kullanımı önünde bir engel oluşturmaktadır. Bazı durumların yokluğunda ise kadınlar o kamusal alan hizmetinden tamamen yoksun olmaktadır.

'Yalıkavak'ta en önemli sorunumuz ışık yok. Yollar hep tozlu ve bozuk.'(DG21)

'Mahallemde sokaklar karanlık olduğu için bir şey yapamıyoruz. Aydınlık olsa belki daha rahat gezebiliriz.'(DG33)

'Gece saatlerinde istediğim gibi dolaşmak istiyorum fakat ışıklandırma olmadığı için rahat edemiyorum. Bu sorunu çözülürse rahat bir şekilde tüm mahallede gezebilirim.'(DG7)

'Bodrum'da altyapı sorunu hiçbir zaman çözülemedi. Her hafta bu durumla uğraşıyoruz. Günümüzün çoğu orada geçiyor. Yoruluyoruz.'(DG2)

'Mahallemiz yeterince aydınlık değil.'(DG26)

'Sokak lambaları bazen patlıyor. Kaç gün sonra gelip değiştiriyorlar. Günlerce karanlıkta kalıyoruz. Dışarı çıkmaya korkuyoruz.'(DG35)

'Mahallemizde akşam altıdan sonra kadınlar dışarı çıkamıyor. Ne sokaklar ne parklar aydınlatılıyor. Korkuyoruz. Çocuklarımızı bile dışarı yollayamıyoruz. Bende rahat rahat gezmek isterim ama akşam olunca çıkamıyoruz.'(DG45)

Mahalle içerisinde yeterince aydınlatılmamış bölgeler pek çok sorunu beraberinde getirmektedir. Her mahallede ortak bir sorun olarak görülebilecek bu konu mahalle içerisinde güvensiz bölgeler oluşmasına sebep olmaktadır. Kentin belirli alanlarının güvensiz ve karanlık olması kadınların gece saatlerinde dışarıya çıkabilmesini engellemektedir. Uzak bir yere gitmekten daha fazlası olarak kadınlar yeterince aydınlatılmamış mahallelerde akşam saatlerinde kapılarının önüne çıkmayı tercih etmemektedir. Bu sorun düzeltildiğinde ise kadınlar kamusal alanları saat fark etmeksizin rahat bir şekilde kullanabileceklerini belirtmektedir.

‘İslamhaneleri mahallesine bir bakarsanız burada hiçbir şey olmadığını görürsünüz. Bir kadın burada ne yapabilir? Her şey eksik. Şehrin unutulmuş kesimi gibiyiz. Kimse buradaki kadınları görmüyor. Evden çıkıp bir şey yapamıyoruz. Her şey eksik burada her şey en önemli sorun.’(DG43)

Yerel yönetimin yerine getirmesi gereken konuların yeterli düzeyde yapmaması kadınların sosyalleşmesi noktasında kendileri için bir engel olduğu belirtmektedirler. Bu sorunun başında temiz bir park alanı ve altyapı eksikliği belirtilmektedir. Bu gibi sorunlar çözüldüğünde kadınlar mahallerinde daha özgür hareket edebileceklerine hemfikir yaklaşmaktadırlar. Yaşadığımız kentler tüm yaşamımızı etkileyen bölgelerdir. Yaşadıkları kent içerisinde özgürce gezebilmek tüm bireylerin temel hakkıdır. Ancak yapılan görüşmelerde çoğu kadının bu hakkını tam olarak kullanamadığını belirtmesi dikkat çekicidir.

Neredeyse tüm zamanlarını mahalle içerisinde geçiren kadınlara yürüyüş halinde iken karşılaştıkları sorunlar olup olmadığı sorulduğunda farklı cevaplar alınmıştır. Her mahallede karşılaşılan sorunlar birbirine göre değişim göstermek ile birlikte aynı mahalle içinde benzer cevaplarla karşılaşmıştır. Genellikle alınan cevaplar: ‘Kaldırımlar yetersiz.’ ‘Yollar kazılmış.’ ‘Kavşak noktaları yaya ulaşımına uygun değil’ ‘kaldırıma araçlar park ediyor.’ şeklindedir. Kentlerde kadınların yaşam alanını kısıtlayan temel noktaları genel olarak yerel yönetim birimi tarafından sunulan hizmetler oluşturmaktadır.

2.2.3. Yerel yönetimin sunduğu hizmetlere erişim

Yerel yönetimler belirli bir alanda yaşayan bireylerin ihtiyaçlarını karşılamakla sorumlu tutulmuş birimlerdir. Belediye Kanunu'nda detaylı bir şekilde yerel yönetimin sorumluluk alanları belirtilmektedir. Belirlenen bölgede yaşayan bireylerin medeni ihtiyaçlarını karşılamak, çevre temizliği, bölgede güvenliği sağlamak, gibi sorumluluk alanları bulunmaktadır. Sosyal hayatımızı her alanda etkileyen politikaların uygulanmasını yerel yönetim birimleri gerçekleştirmektedir.

Yerel yönetim kaynaklı yapılan ya da yapılmayan tüm uygulamalar kadınların hayatlarında kilit nokta olmaktadır. Kadınlar için oluşturulan kentler ve yapılan dönüşümler kadınların mobilitesini arttırarak onların kent içerisinde daha aktif olmalarını sağlayacaktır. Beraberinde kadın ve erkeğin kenti eşit deneyimlemesine katkı sağlayacaktır (Altay Baykan, 2015: 13).

Bu alanda en önemli hizmetlerden biri mahalleler arası toplu taşıma araçları olarak görülebilir. Görüşme yapılan kadınlara toplu taşıma araçlarına ne sıklıkla bindikleri ve karşılaştıkları sorunları sorduğumuzda her mahalle için çok benzer sonuçlar elde edilmiştir. Genel olarak ' çok sık kullanmıyorum.' 'haftada iki kez kullanıyorum.' ' mahalle dışına çıkmadığım için kullanmıyorum.' Şeklinde cevaplarla karşılaşılmıştır. Bodrum merkez mahallesi ise farklı bir yanıt olarak ' Şehir merkezi yürüme mesafesi olduğu için tercih etmiyorum.' Şeklinde yanıtlar alınmıştır. Çoğu kadın bir geliri olmadığı için toplu taşıma ücretlerinin çok yüksek olduğunu belirtmektedir. Gelir seviyesi düşük olan bireylerin şahsi araçları bulunmadığı için zorunlu olarak toplu taşıma araçlarını kullanmaktadırlar. Görüşme yapılan kadınlar toplu taşıma ücretleri, durak mesafeleri, araçların dolu olması gibi konulardan şikâyetçilerdir. Öncelikli sorun ise toplu taşımaların ücretidir. Kadınların mekânsal hareketliliğini kısıtlayan bir konuda bu olmaktadır.

Çoğu mahallede bisiklet yolu bulunmamaktadır. Bireyler yaşadıkları kentte rahatça dolaşma özgürlüğünü elde edememektedir. Yolların dar olmasından dolayı bu sorun ortaya çıkmaktadır.

'Yaşadığım mahalle içerisinde rahat bir şekilde bisiklet süremiyorum. Çocuklarıma da bisiklet aldım ama süremiyorlar. Yollar dar o yüzden sadece çocuklarla bahçe içinde sürebiliyorum.'(DG12)

Yerel yönetime ait otoparkların yeterli olup olmadığı ile ilgili kadınların çok fazla bilgisi olmadığı grlmŖtr. Mahalleleri dıŖına çok çıkmadıkları için araç park edecek bir sorunları olmadığını belirtmiŖlerdir.

Temel ihtiyaçların karŖılanmasında genel olarak kadınlar ön plana çıkmaktadır. Gerek yemek yapmak gerekse ev alıŖveriŖi gibi yükler çoğunlukla kadın olmak ile zdeŖleŖtirilmiŖ durumdadır. Toplumumuzda bu Ŗekilde empoze edilmiŖ bu durum kadınların günlük yaŖamını fazlaca etkilemektedir. Bu durumda kadınların kolayca ulaŖabilecekleri market, Pazar gibi yerler kadınların fazlaca vakit kaybettikleri yerler olmaktadır. Yapılan grŖmelerde pazar yerinin nerede kurulduğunun kadınları için önemini göstermektedir. Hane içerisinde çoğu iŖ bölümü kadınlar tarafından yapılmaktadır. Yemek yapımı, ocuk bakımı gibi pek çok iŖ kadınlar tarafından halledilmektedir. Birden fazla iŖ yükü kadınların omuzlarında olmasından kaynaklı zaman kadınlar için önemli bir etkindir. Yapılan tüm iŖleri yetiŖtirebilme noktasında pazar yerinin uzak olması kadınlar için fazlaca vakit kaybedilen alan olarak görülmektedir. Kadınlar pazara gittikleri günün neredeyse tamamını orada harcamaktadır. Bu durumdan kaynaklı pazar alanının yaŖanılan bölgeye yakınlığının önemli olduğu grŖmelerde ortaya ıkmıŖtır. Pazar yerlerinin kolayca ulaŖabildięi sorulduğunda Ŗu Ŗekilde yanıtlarla karŖılaŖılmıŖtır.

'Bodrum merkezinde otogarın yakınında bulunuyor. Sürekli gidiyorum. Pazara gittiğim günler evde yemek geç piŖiyor. En ucuzumu bulmak için sürekli dolanyorum.' (DG2)

'Bazı zamanlar paramız olmadığı için gidemiyoruz. Pazara gittiğim günler yk çok ağır oluyor. Araba kullanmayı bilmediğim için eŖim geldiğinde onunla gidiyoruz. Sabah giriyoruz pazara akŖam ıkıyoruz.' (DG6)

Kadınlar için pazar sadece hane ihtiyaçlarının karŖılandıęı bir yer değildir. Pazar baŖkaca bir bahaneyle evden çıkamayan kadınlar için nefes alabilecekleri bir sosyalleŖme alanı olmaktadır. GrŖmecilerin bu konudaki ifadeleri aŖaęıdaki gibidir:

'Her gün mutlaka bodrum merkez pazarına giderim. Bir eŖit evden çıkabilme bahanesi oluyor. Her gün 3-4 saatim pazarda geçiyor. alıŖmayan kadınların tek

eğlencesi pazara gitmektir. Başka bir yaşamın olmayınca bu durumu bile seviyorsun. '(DG10)

'Pazara gitme işini genelde eşim yapar. Benim gittiğim günler tüm ev işleri birikiyor o yüzden artık eşim gidiyor. '(DG43)

'Biz kadınların hayatında yeri çok ayrıdır. Orada tüm arkadaşlarımı görüyorum. Bu yüzden seviyorum. Bazen toplanıp beraber gideriz. Hep dayanışma içerisindeyiz. Tek sorunumuz kaldırım olmadığı için araç geçen yollardan yürüyoruz. Canımızı sokakta bulmuş gibi bir yaşam sürüyoruz. Burada merkeze gelenler ne güzel yaşantımız var sanıyor. Bir de bizi mahalle içerisinde görseler. Gelişmiş mahallerde yaşayanlar için durum farklıdır. Biz çilesini çekiyoruz. '(DG7)

Kentsel alanda kadınların kolay erişebilecekleri park ve bahçeler önemli yer tutmaktadır. 'Mahallenizde park ve bahçe alanları bulunuyor mu?' sorusuna şu cevaplar alınmıştır.

'Doğru düzgün bir park yok ki gidelim. Hepsi aşırı pis. '(DG4)

'Şöyle güzel yeşillik olan bir park isterdik ama bizim mahallemizde hiç yok. Kadınlarla gidip oturacağımız bir yer yok. '(DG35)

'Bodrum merkezde olan parklar çok güzel ve güvenli. Bazen oraya gidiyorum. Bizim buradaki öyle olsa arkadaşlarımla orada toplanırdık '(DG44)

'Parklara hiç bakım yapılmıyor. Etrafı aşırı kirli. Spor aletleri de yok o yüzden gitmiyoruz. Mahallenin çocukları Öyle alanları kullanıyor. Biz evden izliyoruz. '(DG26)

Çoğu zamanı hane içerisinde geçiren kadınlar boş zamanlarında yaşadıkları kentlerdeki park ve bahçelere rahatça erişebilme konusundan yoksundurlar. Neredeyse hiçbir mahallede kadınların kullanıma uygun park ve bahçe bulunmamaktadır. Park ve bahçe gibi alanların varlığı kadınların kenti daha fazla kullanabilmelerine yol açabilmektedir. Yaşanılan bölgede park ve bahçelerin var olması kadınların yaşantısındaki önemi burada ortaya çıkmaktadır.

Yerel yönetim birimleri tarafından çocuklu bireylerin kent içerisinde var olan ihtiyaçlarını karşılamaları amacıyla belirli bölgelere bebek bakım odaları yapılmaktadır. Bodrum'da yaşayan kadınlara 'Yaşadığımız bölgede bebek bakım

odası var mı? Sorusu sorulmuştur. Neredeyse hiçbir mahallede bebek bakım odası bulunmamaktadır. Bu durum çocuklu bireylerin kent hakkını kısıtlamakta ve kadınları hane içerisine hapsedmektedir.

'Küçük çocuğum olduğu için sürekli dışarı çıkamıyorum. Mahalle içerisinde hava almak için bile çıkamıyoruz. Bebek bakım odası yok. Çocuğın altını değiştirip emzirmek için sürekli eve gelmek zorunda kalıyorum. Bu yüzden dışarı çıkamıyorum.'(DG48)

'Buraya taşınalı bir sene oldu. Bir yıldır küçük çocuğum ile dışarı çıkamıyoruz. Mahalle de bebek bakım odası olsa onu çıkartabilirim.'(DG27)

Küçük çocuğu olan kadınlar gün içerisinde evlerinden çok fazla uzaklaşamamaktadırlar. Bu durumun temel sebebinin çocuk bakımı olduğu belirtilmiştir. Kent içerisinde bebek bakım odalarının bulunması halinde kadınlar kent içerisinde daha aktif bir yaşantı sürebileceklerini belirtmektedir. Kentsel bakım hizmetinin yetersizliği kadınların mobilitesi içerisinde büyük bir engel oluşturmaktadır. Bebek bakım odasının eksikliğinin yanında kent içerisinde ücretsiz kreş hizmeti bulunmaması çocuk bakımı yükünü kadınların omzuna yıkılmaktadır.

'Küçük çocuğu dışarı çıkarken komşuma bırakıyorum. Çok acil olmadığı sürece çıkmamaya çalışıyorum. Dışarı çıktığımda güvendiğim kişi komşularım oluyor. Ücretsiz bir kreş olsa çocuklarımızı yollardık. Bazı komşularım çocuk bakımını kendi evinde yapıyor ve bunun için biraz ücret alıyorlar. Fakat benim durumum olmadığı için para veremiyorum.'

Kurumsal bir bakım hizmeti eksikliğinde geleneksel yöntemlerle hareket ederek çocuklarını hane çevresinde bulunan komşularına bırakmaktadır. Bu durum kadınların kendi aralarında geliştirdiği bir dayanışma ağı şeklinde ilerleyerek kamusal eksikliği bu şekilde tolere etmeye çalışmaktadırlar. Kurumsal bir alan eksikliği kadınları kendi haneleri dışında yine başka bir hane içerisinde bir dayanışma ağı oluşturmalarına yol açmıştır.

Kadınlar yaşadıkları mekân içerisinde genel olarak yaya halde hareket etmektedir. Bu durumu olumsuz etkileyecek pek çok sebep bulunmaktadır. Kadınların kent içinde hareketliliğini kısıtlayacak sebeplerin görünür hale

getirilebilmesi amacıyla görüşme yapılan kişilere ‘Mahallenizde yaya halindeyken sizi en çok zorlayan durum nedir?’ sorusu sorulmuştur.

‘Mahallemizde kaldırım yok. Araç geçen yerlerden yürümek zorunda kalıyoruz.’ (DG38)

‘Yollar çok dar olduğu için kaldırım yapmıyorlar. Rahat rahat yürüyüşe bile çıkamıyoruz. Sürekli araç geçiyor. Yollar çok kötü.’ (DG45)

Kısaca özetlenecek olursa sokak ve cadde aydınlatması, yollar, kaldırımlar, park alanları gibi birçok kamusal alan ve hizmet gelir düzeyinin düşük olduğu mahallelerde daha kötü ve yetersiz durumdadır. Kentte var olan toplu taşıma hizmetleri kadınların hayatında önemli bir noktaya sahiptir.

Yerel yönetimin sunması gereken hizmetlerin pek çoğunun eksik olması halinde kadınlar hem bu haklardan mahrum bırakılmakta hem de kentte sunulan hizmetleri tam olarak kullanamamaktadır. Görüşme yapılan kişilerin neredeyse hepsi kentsel alanda bulunan hizmetlerin tamamını kullanamamaktadır. Her mahallede birbirinden kamusal hizmet eksikliği bulunsa da var olanları kadınlar tam olarak kullanamamaktadırlar. Kentte var olan hizmetlerin tam olarak yapıldığı noktada kadınların kent hakkını daha fazla kullanabileceği görüşmelerle ortaya çıkmıştır. Yerel yönetim hizmetlerinin tam olarak kullanılamaması kadınların bir tercihi değil, onların zorunlu bırakıldığı bir durum olduğu göze çarpmaktadır.

2.2.4. Kadınlar için kent güvenliği

Güvenlik insanların en temel ihtiyaçlarından biridir. Güvenlik kavramı toplumsal yaşamda düzenin devam etmesi, bireylerin rahatlıkla yaşabilmesi olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2005: 817). Fakat kent güvenliği kavramı bu durumdan biraz daha farklılık göstermektedir. Günümüzde kent güvenliği, asayiş ön plana alan yaklaşımla suç unsurlarını ortadan kaldırarak emniyeti sağlamak olarak görülmeyip, bir hak olarak kent sakinlerinin güvenli bir kentsel çevrede yaşamaya yönelik haklarını da kapsamaktadır. Bu açıdan bakıldığında; bütün insanların insan olmaktan kaynaklanan yaşam hakkı, bütün hakların kaynağını ve sağlıklı güvenli bir kentte yaşamının temelini de oluşturmaktadır. Günümüzde, güvenli kentlerle kastedilen ve beklenen; bir insan hakkı olup içinde bilgi hakkı, ifade hakkı, kültür hakkı, farklı ve eşit kimlik hakkı, kent yönetimine katılım hakkı gibi hakları barındıran ve üçüncü

kuşak haklar kapsamında düzenlenen “Kentli Hakları”nın tamamıdır (Ertan’da akt. Alacadağlı, 2020:154). Yaşanılan mahallelerde kör noktaların olmaması, kadınların yaşadıkları mekândan memnuniyet duyması, bu alanlarda yaşam standardının yüksek olması, karmaşanın olmaması, kenar mahallede kentin belirli bölgelerinde terk edilmiş yapıların olmaması, kentin görüş alanına uzak güvensiz bölgelerinin olmaması, kent güvenliği için güvenli yaşam alanı oluşturması, sosyal alanların artırılması, kültürel alanların var olması gerekmektedir. Aynı zamanda kentin suçtan ve suçlulardan arınmış olması gerekmektedir.

Yaşadıkları çevrenin daha güvenli bölgeler olması kadınlar için önem arz eden bir konu olmaktadır. Güvenli kentlerde bireyler haklarını daha rahat kullanabilirler. Kadınlar erkeklere oranla kent içerisinde daha fazla vakit geçirmektedir. Kent alanının güvensiz olması kadınları pek çok alanda kısıtlamaktadır. Yeterince aydınlatması olmayan, kör noktaları bulunan veya suç oranı yüksek olan bir kentte kadınlar hane dışına çıkmaktan çekinebilmektedir. Güvensiz olarak nitelendirilen kentlerde kadınlar her an başına bir şey gelecek korkusu ile hanesinden çok fazla uzaklaşmamaktadır.

Görüşme yapılan kişilere ‘*Oturduğumuz kentte dışarıda olmak güvenli mi?*’ sorusu yöneltilmiştir. Görüşmecilerin önemli bir kısmı dışarıda olmanın ne gece ne gündüz ne yazın ne de kışın güvenli olmadığını aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

‘Hayır, güvenli değil.’ (DG11)

‘Ne yazın ne de kışın dışarıda olmak güvenli değil.’ (DG17)

‘Güvenemiyorum. Biri bir şey yapar mı korkusu var artık insanlarda kimse gece çıkamıyor. Mahallelerimiz güvenli değil.’ (DG45)

‘Bodrum kalabalık artık kimden ne geleceğini anlayamıyorsun. Son dönemlerde daha tehlikeli hale gelmeye başladı. Biz artık kapımızın önüne çıkmaya korkuyoruz. Belki mahallelere güvenlik önlemi alınır biz de rahat ederiz.’ (DG5)

Kentleşme düzeyi arttıkça kadınlar için yaşadıkları bölgeler tehlike alanlar olarak adlandırılmaktadır. Görüşme yapılan hiçbir kadın yaşadığı kenti güvenli olarak tanımlamamaktadır. Kentin hangi mahallesinde olursa olsun kadınlar yaşadıkları bölgeyi güvensiz alanlar olarak nitelendirmektedir. Benzer cevaplar

alınan bu soru için verilen cevaplarda kadınların kenti daha fazla güvenli hale getirecek isteklerinin olduğu göze çarpmaktadır.

Görüşme yapılan kişilere *‘Yaşam alanınız olan kenti güvensiz olarak nitelendirmenizdeki temel etken nedir?’* sorusu yöneltilmiştir. Böylelikle yaşadıkları kentte güvensizlik algısının kadınlar gözünden neden olduğunun altı çizilmek istenmiştir. Alınan yanıtlar genellikle aydınlatma yetersizliği üzerine yoğunlaşmaktadır. Bunun haricinde görüşmeciler arasında güvenlik kamerası olmaması, terk edilmiş binaların bulunması, kör noktaların bulunması gibi nedenlerle yaşadığı kenti güvensiz olarak değerlendiren kadınlar da bulunmaktadır. Görüşmeciler söz konusu nedenleri aşağıdaki gibi aktarmışlardır:

‘Yaşadığım mahallede gece dışarı çıkamıyorum. Sokak aralarında lambalar yanmıyor. Gece gençler kalabalık toplanıyorlar, hali ile bizde korkuyoruz.’(DG11)

‘Yeterince aydınlık değil. Evimin tam karşısında çocuk parkı var. Gençler geceleri toplanıp bir şeyler kullanıyorlar parklarda. Bırakın gece oralara gitmeyi balkona çıkmıyorum. Bir bekçi olsa çocuk parklarında o kişiler öyle toplanamazlar. Biz de rahat rahat evimizin önündeki parka gidebiliriz.’(DG8)

‘Komik olacak ama bizim buralarda öyle aydınlatılacak yer yok. Park yok yani. Sokakları sorarsanız geceleri çok karanlık oluyor. Biz de akşam markete bile gidemiyoruz. Tekin olmuyor.’(DG46)

‘Bodrum merkezinin aydınlık olup olmadığını size sorsam bana aydınlık olur dersiniz. Ama burada yaşayanlar biliyor geceleri ara sokakların nasıl olduğunu. Lambalar yetersiz. Var olan lambalarda yeterince aydınlatmıyor.’(DG7)

‘Ne bir güvenlik önlemi ne bir kamera bulunuyor sokaklarda. Güvenlik kamerası bulursa bizde rahat rahat akşamları gezebiliriz.’(DG17)

‘Akşamları mahallenin kuytu köşelerinden geçerken korkuyoruz. O noktaları hallederlerse belki bir nebze daha rahat ederiz.’(DG6)

‘Son otobüs saat 10.30’da evimin yakınından da geçmediği için o saatten sonra dışarıda olmayı tercih etmiyorum. Sokakta yürürken tedirgin oluyorum.’(DG38)

'Yaşım gereği dışarı çok fazla çıkamıyorum. Bizim zamanımızda akşam hiçbir kadın çıkamazdı. Güvenli değildi. Sokakta insanların başına ne geleceği belli olmuyor. Taciz, tecavüz her şey olabilir.' (DG10)

'Yazları insanlar alkollü bir biçimde geziyor. Etrafa sataşıyorlar. Yazın buralar çekilmez oluyor.' (DG4)

'İslamhaneleri her açıdan güvensiz mahalledir. Ne bekçi ne kamera bulunur. Kadınlar korkudan dışarı çıkamazlar. Bir de burada binalar çok düzensiz bina aralarından ne çıkacağı hiç belli olmuyor.' (DG36)

Tehlike potansiyeli kentleşme ile artmaktadır. Yaz aylarında artan nüfus ile suç potansiyelinin artmakta olduğu belirtilmektedirler. Taciz gibi durumların bu dönemlerde daha fazla artmakta olduğunu belirtmektedirler. Tehlike durum kadınlar da bir korku oluşturmaktadır. Yaz aylarında kadınlar daha fazla tehlikeli durum ile karşı karşıya kaldıklarını ve kentteki güvenlik önlemlerinin yetersiz olduğunu belirtmektedirler.

'Yazları başka yerlerden geliyorlar. O zaman bizim için daha korkutucu oluyor. Başımıza bir şey gelse kimsenin haberi olmayacak. Dışarıdan tatile gelen insanlar yazın suç oranını yükseltiyor. Tatile geldik diyerek rahatsızlık veriyorlar.' (DG17)

Kente güvenlik kameralarının yetersizliği kadınların kenti güvensiz olarak nitelendirmelerinin sebeplerinden biridir. Kadınlar kentin belirli noktalarında var olan güvenlik kameralarının sayısının artırılması ile çocuklarının ve kendilerinin, daha rahat bir şekilde hareket edebileceklerini aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

'Yaşadığım mahalledeki parkta güvenlik olmasını istiyorum. Akşamüzeri kadınlarla daha güvenli oturmak istiyorum.' (DG24)

'Parklarda kamera ya da güvenlik gibi bir şey yok. Çocuklar akşam çıkıp oynayamıyor. Korkup çocuklarımız yollayamıyoruz.' (DG3)

'Ne bir güvenlik önlemi ne bir kamera bulunuyor sokaklarda. Güvenlik kamerası bulursa bizde rahat rahat akşamları gezebiliriz.' (DG17)

Kentin güvensiz olarak nitelendirilmesinin bir başka sebebi de kent içerisinde çok fazla kör nokta bulunmasıdır. Kör nokta gündüzleri de kadınlar için tehlike oluşturmaktadır. Bu sebepten dolayı kadınlar o bölgeden geçmeyi tercih etmeyip yaşadıkları bölgelerin sadece kısıtlı alanını tercih etmek zorunda kalmaktadırlar.

'Akşamları mahallenin kuytu köşelerinden geçerken korkuyoruz. O noktaları hallederlerse belki bir nebze daha rahat ederiz.'(DG6)

'Mahallemizde kimsenin göremeyeceği alan çok fazla bu yerlerden geçerken korkuyoruz.'(DG14)

Kentin belirli bölgelerinde bulunan terk edilmiş yapılar madde kullanan kişiler tarafından tercih edilen bölgeler olduğu için kadınlar bu binaların olduğu bölgelerden geçememektedirler.

'Mahallemizde bulunan terk edilmiş bir bina var ve oraya madde kullanan kişiler gidiyor. Korktuğum için o bina çevresinden geçmeyi tercih etmiyorum.' (DG4)

Beş farklı mahalle için de aydınlatılma konusunda eksik olduğu dile getirilmiştir. Kentte kadınların hareketlerinin kısıtlandığı saatleri akşam saatleri oluşturmaktadır. Güneş battıktan sonraki süreçte birçok kadın kentin daha güvensiz bir yere dönüştüğünde hemfikirdir. Bu durumu kentin aydınlatılması, güvenlik önlemleri gibi birçok etmen etkilemektedir. Bu etmenlerin iyileştirmediği ya da olmadığı durumlar bireylerin yaşamında önemli noktalarda kendini göstermektedir. Kadınlar yukarıda sayılan sebeplerden ötürü yaşam alanlarında özgürce dolaşamamaktadırlar.

Kentin belirli noktalarında var olan güvenlik kameralarının sayısının artırılması ve park ve bahçe gibi alanlarda bir bekçi olduğunda daha rahat bir şekilde hareket edebilirler. Kentin güvensiz olarak nitelendirilmesinin bir başka sebebi de kent içerisinde çok fazla kör nokta bulunmasıdır. Kör nokta gündüzleri de kadınlar için tehlike oluşturmaktadır. Bu sebepten dolayı kadınlar o bölgeden

geçmeyi tercih etmeyip yaşadıkları bölgelerin sadece kısıtlı alanını tercih etmek zorunda kalmaktadırlar.

Kentin belirli bölgelerinde bulunan terk edilmiş yapılar madde kullanan kişiler tarafından tercih edilen bölgeler olduğu için kadınlar bu binaların olduğu bölgelerden geçememektedirler.

Beş farklı mahalle için de aydınlatma konusunda eksik olduğu dile getirilmiştir. Kentte kadınların hareketlerinin kısıtlandığı saatleri akşam saatleri oluşturmaktadır. Güneş battıktan sonraki süreçte birçok kadın kentin daha güvenli bir alana dönüştüğüne hemfikirlerdir. Bu durumu kentin aydınlatılması, güvenlik önlemleri gibi birçok etmen etkilemektedir. Bu etmenlerin iyileştirmedeği ya da olmadığı durumlar bireylerin yaşamında önemli noktalarda kendini göstermektedir. Kadınlar yukarıda sayılan sebeplerden ötürü yaşam alanlarında özgürce dolaşamamaktadırlar.

Tehlike anında ihtiyaç duyulan yardıma ulaşabilmek amacıyla imdat çağrı butonları tasarlanmıştır. Bu butonlar yaşadığımız alanda belirli bölgelere konulmaktadır. Kadınların hepsi '*Güvenlik için kentin belirli bölgelerine "İmdat Çağrı" butonları konulmalı mı?*' sorusuna 'evet', 'kesinlikle konulmalı' gibi yanıtlar vermiştir.

'Daha önce neden konulmadı ki. Bu bir gereksinim haline gelmiş. Her yer kadınlar için güvensiz hale geldi. Daha önceleri yapılmaması bir hata. Günümüzde her ara sokakta, parkta, durakta, meydanlarda her yerde olması gerekiyor. Tehlikenin nereden geleceğini artık anlayamıyoruz. Her yer güvensiz hale geldi.'(DG7)

'Keşke her yer güvenli olsa. Bu gibi şeylere hiç gerek kalmasa. Birçok kadın tehlikeli bir an da ne yapacağını bilemiyor. Reklam tabelalarına bunun gibi şeyleri haber yapıp duyursalar ve kadınlar bunlardan haberdar olsa çok güzel olacak ama nerede kimsenin umurunda değil.'(DG12)

'İnanın en çok ihtiyaç duyduğumuz şeylerden biri. Genç bir kadın olarak mahalleimde ara sokaklardan geçerken korkuyorum. Kesinlikle kentin her alanında bulunması gerekiyor.'(DG17)

Güvensiz kentler gün geçtikçe artmaktadır. Alan araştırması bulgularına göre kadınların kenti güvenli bulmadığı ve imdat çağrı butonu gibi kendilerini güvende hissettirecek birtakım araçlara gereksinimler duydukları görülmektedir. Görüşme yapılan kadınlar İmdat Çağrı Butonları olduğunda kendilerini daha güvende hissedeceklerini belirtmişlerdir.

Güvensiz bir kent yaşamı bireyin kentte var olan mobilitesini kısıtlamakla birlikte sosyal yaşantısını her alanda etkilemektedir. Birey var olan güvensizlikten ötürü gününün çoğunu hane içerisinde geçirmekte ve sosyal bir yaşantı sürememektedir. Kadınlar zaten kısıtlı olan yapabilirliklerini kentte var olan güvensiz bölgelerden ötürü daha fazla kısıtlamaktadır. Bu durum aynı zamanda kadınları psikolojik yönden etkilemekte ve kadınlar üzerinde korku yaratmaktadır. Çok fazla aktif bir yaşantısı bulunmayan kadınlar, yaşadıkları mahalle içerisinde biraz daha özgür yaşam alanı istediklerini ifade etmektedir. Görüşmeciler kadınların ihtiyaçlarına göre düzenlenen bir kent alanının daha kullanılabilir bir kent yaratacağı konusunda hem fikirlidir.

2.2.5. Sosyal hayatı etkileyen faktörler

Bireyin yaşamından memnun olmasını birçok durum etkilemektedir. Bunların başında demografik, ekonomik gibi bir çok alan etkili olmaktadır (Çebi Karaşlan vd., 2021: 284). Tüm bu alanlar birleştiğinde sosyal ve kültürel etkileşim sonucunda bireyin sosyal hayatını oluşturmaktadır. İnsanlar içgüdüsel olarak sosyal hayatında aktif, hatta sosyalleşmeye meyillidir. Birey sosyalleştikçe yaşam alanını daha aktif kullanabilmektedir. Yaşadığı çevreyi tam olarak kullanabilen bireylerin sosyal bir yaşam sürme olanağı daha fazla olmaktadır. Kent hakkının tam kullanılabilmesi ile sosyal yaşantı aynı paralellikte ilerlemektedir. Sosyalleşme alanı genişleyen birey yaşam alanı olan kenti daha aktif kullanarak kentte var olan haklarından daha fazla yararlanabilmektedir.

Sosyal çevreye adapte olma süreci (sosyalleşme), toplumun yapısı, toplum tarafından belirlenen roller, değerler, töreler, yasalar gibi birçok konunun içinde yer aldığı bir bütün şeklinde oluşur. Zaman içerisinde toplumun içine yerleşen bu yargılar bireye toplumda nasıl davranması gerektiğine dair belirli kısıtlamalar getirir. Bu bağlamda toplum tarafından oluşturulan toplumsal cinsiyet kalıpları kadın ve

erkeğin biyolojik cinsiyetlerinden farklı olarak sosyal ve kültürel olarak belirli kalıplara sokmaktadır. Kadın ve erkeğe nesilden nesile geçecek biçimde kalıplar tanımlanmıştır. Bu kalıplar erkek egemen bir sistem yaratmaktadır. Erkek genel olarak aile reisi olarak benimsenmektedir. Kadınlara ise ikinci sınıf birey biçiminde tanımlamalar yapmaktadır. Kadınlar hane işleri ile bağdaştırılmaktadır. Kadınlar eğitim, sağlık, istihdam gibi pek çok konuda erkeklerle aynı fırsat erişimine sahip olmamakla birlikte daha geride kalmaktadır. Kadınlar çocukluk döneminden itibaren bu ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaktadırlar (Karakaya, 2018: 42-59). Kadınlara toplum tarafından atfedilen roller sosyal yaşamlarının tüm alanında etkili olmaktadır. Ne giyileceğinden, nereye gidilebileceğine kadar birçok konuya müdahale eden bu normlar kadınları birçok alanda kısıtlamaktadır.

Görüşme yapılan kadınların birçoğu sosyal hayatını hane ve çevre olarak tanımlamaktadır. Bu durum kadının yapabilirlik düzeyinin ne kadar kısıtlandığına örnek oluşturabilir. Yaşanılan kentte sosyalleşme olarak tanımlanan şey ‘komşuya gitmek’ gibi bir çıktı karşılığını oluşturmaktadır. Birçok kadın mobilitesinin bu kadar kısıtlı olmasının var olan mahalledeki imkânların kısıtlı olmasından, ekonomik yetersizlikten ve kadına atfedilen rollerden kaynaklı olduğunu belirtmektedirler. Kadınların ne kadar sosyal bir yaşantı yaşayabildiğini görebilmek adına ‘Yaşadığımız çevrede sosyalleşmek için neler yapıyorsunuz?’ sorusu sorulmuştur. Bu soruya şu şekilde cevaplar alınmıştır:

‘Önceden ücretsiz halk eğitimin kursları oluyordu. Tüm kadınlar orada toplanırdı. Fakat şu an pandemi olduğu için yapılmıyor. Tüm günümü o kursta geçiriyordum. Immm... zaten kurs dışında bir yere gidemezdim. Eşim uzaklaşmama izin vermezdi.’(DG38)

‘Ben kadın dayanışma derneğine üyeyim. Genelde oraya gidiyorum. Tüm kadınlar orada toplanıp birbirimizin dertlerini hallediyoruz. Yol gösteriyoruz. Dernek dışında gittiğim bir yer çok nadir olur. Zaten Bodrum pahalı... Eskisi gibi değil. Kalabalık ama bizim için bir şey yok.’(DG29)

‘Bodrum merkezinde sosyalleşmek için bir sürü imkânım oluyor. Sabahları bazen yürüyüşe çıkıyorum. Gün içinde mahallede gezip kedilere mama bırakıyorum. Geceleri güvenli olmadığı için güneş batmadan bunu yapıyorum. Bazen esnaf olan

kadın arkadaşlarımı ziyarete gidiyorum. Benim için de çok iyi oluyor gün geçiyor böylece. Gönül bir sürü şey yapmak istiyor ama imkânımız yok. '(DG9)

'Ben ressamım. Bodrum merkezinde sergim oluyor. Tek sosyal aktivitem resim çizmek oluyor. Bodrum çok kalabalıklaştı artık çevremi güvenli bulmuyorum. Evimde geçiriyorum her günü. Boş bir zaman bulduğumda evimdeyim. Mahallede yapacak bir şey yok. Buradaki kadınlar tüm gününü evinde geçiriyor. '(DG1)

Kadınlar sosyal hayata katılımı genel olarak ekonomik sebeplere bağlamaktadır. Kadının geliri olmayan hanelerde ataerkil normlar daha fazla kendini hissettirmektedir. Bu durum kadının yaşam alanını daraltarak hareketlerini kısıtlamakta ve kadınları daha fazla eve hapsedmektedir. Kent yaşamında kadın 'ev kadını' konumuna evrilmiştir. Bodrum merkez, Turgutreis gibi mahalleler ile İslamhaneleri Mahallesi gibi birbirinden çok farklı hanelerin oluşturduğu mahallelerde oturan kadınların da sosyalleşme algıları birbirinden farklılaşmaktadır. Sosyal ve ekonomik faaliyete daha çok sahip olan bodrum merkez mahallesindeki kadınlar sosyalleşmek adına kurslara katılım sağlamaktadır. Daha fazla sosyalleşmek adına ise farklı kursların açılmasını talep etmektedirler. Sosyal imkânları daha kısıtlı olan İslamhaneleri Mahallesi' nde ise kadınlar sosyalleşmeyi komşuya kahve içmeye gitmek, pazara gitmek olarak algılamaktadırlar. Konacık Mahallesinde yaşayan kadınlar sosyalleşme adına mahallelerinde bulunan kültür merkezindeki etkinliklere gidebilmektedir.

'Benim sosyal bir hayatım yok. Sadece komşularıma gidebiliyorum. Çevrede yapabilecek bir şey de yok. Kadın sadece yemek yapsın, çamaşır yıkasın, temizlik yapsın. Her gün bunları yapıyorum. '(DG22)

'Kocam olmadan evden çıkamıyorum. Yaşım genç olduğu için laf çıkarmış. Bu yüzden çok bir sosyalleştiğimde olmuyor. Eşimle bazen çıkıyoruz. Kendi mahalleimde sadece markete gitmek için çıkabiliyorum. Ama eşim erkek olduğu için rahatça gidip geziyor. Mahallede arkadaşları ile toplanıyor. Parkta oturuyorlar. Kadın olunca bunlar yasak oluyor. '(DG48)

'Hafta içi tüm günüm evde ev işleri ile geçiyor. ev işlerini yapıyorum. Bazen arkadaşlarıma kahve içmeye gidiyorum. Ekonomik durumumuz el verirse hafta sonları eşim ile bir şeyler yapıyoruz.' (DG4)

Toplum tarafından kadına atfedilen roller kadınların sosyalleşmesine engel oluşturmaktadır.. Görüşme yapılan kişiler hane içinde var olan iş bölümünden ötürü yaşadıkları mahalle içerisinde çok fazla uzaklaşmamaktadırlar. Bu durumun en çok dikkat çektiği mahalle İslamhaneleri olmakla birlikte görüşme yapılan tüm kadınlar mahallelerinin çevresinden çok uzaklaşmadıklarını belirtmişler. Genel olarak çamaşır, bulaşık, çocuk bakımı gibi işleri hanede kadınlar tarafından görüldüğü belirtilmiştir.

2.2.6. Kültürün etkileri

Kültür birden çok ögeyi barındırmaktadır. Yaşam alanımızı, aldığımız kararları, yediğimiz yemeği bile etkileyebilmektedir. Kültür öğeleri kimi zaman geçmişten gelmektedir. İnsanlar kültür öğelerine bağlı bir yaşam sürdüğünde hayat sahalarını buna göre düzenlemektedirler.

Doğup büyüdüğümüz kent ile geçmişten gelen kültür öğelerimiz kimi zaman birbirinden farklılaşmaktadır. Fakat zamanla kültür öğeleri de evrimleşebilmektedir. Yeni gidilen bölgenin özellikleri benimsenerek var olan öğelerinde zaman içerisinde değişiklikler oluşmaktadır. Bu kültür öğelerinden en belirgin olarak varlığını sürdürmekte olan ise aile içindeki bireylerin statüleridir. Yaşadığımız bölge bu statülerin değişmesine zemin hazırlamaktadır (Yeşiloğlu, 2006: 47). Görüşme yapılan kişilere nereli olduklarını ve kültür farkı hissedip, hissetmediklerini sorduğumuzda dört mahalle için benzer yanıtlar alınırken islamhaneleri mahallesinde kültür farkının hissettiklerini belirtmektedirler. İslamhaneleri mahallesinde kültür farkını hissetmelerindeki temel etken doğup büyüdüğü kültürün geleneklerini devam ettirmelerinden kaynaklandığı belirtilmektedir.

'İlk Bodrum'a taşındığımda her şey çok farklı gelmişti. Yaşadığım mahallede içinde büyüdüğüm köy gibi hiçbir şey yapamıyorum. Merkezine gittiğimizde ise kadınlar istediği gibi giyiniyor, geziyor, eğleniyordu. Çok özendim. Eve geldim yine Bodrum içindeyim ama farklı bir hayat yaşıyorum. Yemek, çamaşır, bulaşık, çocuk... kaç yıl geçti alıştım. Aynı şekilde evden çıkmadan yaşıyoruz. Mahallede

gidebileceğimiz bir yer yok. Yemek kursu gibi kurslar olmasını çok istedim. O zamanda kadın kursa gitmez diye bir şey ile karşılaşırđım ama en azından komşularım böylece evden çıkardı. '(DG44)

'Yirmi yıldır Bodrum'da yaşıyorum. Bir kez bile kültür farkı ile karşı karşıya kalmadım. Mahallemde çoğu kişi Bodrum'un yerlisi ve hepsi çok iyi insanlar. '(DG20)

'Aslen Aydınlıym. 7 yıldır Bodrum'da yaşıyorum. Ege bölgesi olduğu için galiba kültürümüz neredeyse aynı. Mahallede herkes birbirinin dilinden anlıyor. Dayanışma sağlayabiliyoruz. '(DG22)

'Milas'ta bir köyde yaşıyordum. Kaçıp evlendim Bodrum'a geldim. Sorsan hangisinde daha rahatsın diye Milas derim. Köyümde daha rahat geziyordum. Burası kadın için güvenli değil. Köyde söz laf olmazdı. Ailem baskıcı bir aile değildi. Şimdi dışarı çıkıyorum hemen laf oluyor. Şaşıyorum. '(DG48)

Kentler ortak kültürlerin, değerlerin bir arada bulunduğu alanlardır. Kentleşme ile birlikte bireylerin özgün değerleri de değişime uğramıştır. Görüşme yapılan kişiler genel olarak doğup büyüdükleri kültürün özelliklerini günümüzde de devam ettirdiklerini belirtmektedir. Kadınlar yaşadıkları mahallelerde bir arada sosyo-kültürel farklılığın sonuçları ile karşı karşıya kalmamaktadır. Her hanede farklı bir kültür değeri olmasına karşın ortak yaşam alanı olan kentlerde uç bir farklılık oluşmadan uyumlu yaşam alanı oluşturulmuştur. Hane içerisinde geçmişten gelen kültür öğelerini devam ettirmektedirler. Sosyal çevreye uyum noktasında ise kültürel değerlerin bir nebze de olsa yozlaşıp yok olduğunun altı çizilmektedir.

Sosyo-kültürel farklılığın olduğu alanlarda toplumsal sorunlar, ayrımcılık, dışlama gibi sorunlar da beraberinde gelmektedir. Bodrum'da istisnai olarak İslamhaneleri mahallesinde 'ötekileştiriyoruz.', 'ayrımcılık yapılıyor' gibi yanıtlarla karşılaşılmasıdır.

'Mardin'den geldim bu tarafa kültürü bize göre çok farklı. Mardin'de kadın olduğum için mahallede çok fazla gezemezdim. Burada da laf olacağı için aynı geleneği devam ettiriyoruz. '(DG37)

'Gelenek görenek olarak doğup büyüdüğüm yerin kültürüne göre buralar aynı değil. Bizde kadın açık giyinince ayıp karşılanıyor. Burası biraz daha rahat... Geceleri kadınlar biraz daha rahat dışarı çıkabiliyor. Ben çıkıyorum. Eşim ayıp olarak karşılar. Bodrum diyoruz ama memleketimde daha rahat yaşayabiliyorum. Orada akrabalarımız çok olduğu için çıkıp dolaşıyorum. Bodrum'da yapamıyorum.'(DG4)

'İki yıldır İslamhaneleri mahallesinde yaşıyorum. Buradan önce Van'da yaşıyordum. Eşimin işi için geldik. Bodrum'da genel olarak yaşam çok farklı. Bizim o taraflara göre çok farklı. Burada dışlanmış gibiyiz. O taraflardaki kültürümüzü yine devam ettiriyoruz. Buna mecburuz, yapmak zorundayız.'(DG35)

Gezip görülecek yerden, günün nasıl geçirileceğine kadar çoğu alanda karar verirken kültürel öğeler etkili olmaktadır. Görüşme yapılan kadınlar bu durumdan yakınmaktadırlar. Zamanın değiştiğini ve var olan kültür öğelerinin onlara dayattığı belirli koşullardan rahatsız olduklarını dile getirmektedirler. Kadınlar kendilerine dayatılan kültür etmenlerini devam ettirme zorunluluğu hissetmekte ve bu durumdan rahatsız olmaktadır. Kültür farkı özellikle ekonomik durumu görece daha az olan mahallelerde kendini daha fazla hissettirmektedir. Bu durumu en net örneği Bodrum merkezinde yaşayan hanelerde kültür farklı kendini belli etmezken İslamhaneleri Mahallesinde belirgin bir şekilde göze çarpmaktadır. Kültürel farklar kadınların omuzlarına daha fazla yük bindirerek onları hane içerisine hapsedmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak hane içerisine hapsolan kadınlar yaşadıkları mahallenin imkânlarına erişememektedir. Görüşme yapılan kişilerden DG24 kültür farkından dolayı rahat olmadığını köyüne dönmek istediğini belirtmektedir. Bu durum kadınların yaşantısında çok önemli bir yerinin olduğunu göstermektedir.

2.2.7. Hane içi ilişkiler ve kent hakkı

Bireyin kendisine toplum tarafından atfedilen rolleri en derinden hissettiği yer hane içi olmakta ve bu roller kişinin tüm yaşantısına yön vermektedir. Toplum tarafından atfedilen roller kadın ve erkeğe göre değişim göstermektedir. Ataerkil sistem kadını daha çok hane içi ile bağdaştırmaktadır. Hane içi cinsiyetçi davranışlar kadınlara birden fazla görev yüklemektedir. Bu görevin başında hane içi işler

gelmektedir. Hane içi iş bölümü, çocuk bakımı, yaşlı bakımı, yemek yapma görevi gibi belirli bir takım konularla kadını bağdaştırmaktadır.

Görüşme yapılan kişilere yaşadıkları kentlerde kadın oldukları için belirli bir ayrımcılık görüp görmedikleri sorulmuştur. Kadınlar yaşadıkları bölgelerde 'mahallede kadın çok gezmez.' 'gece kadın dışarı çıkamaz.' 'kadın evinde otursun.' 'ev işi yapsın' gibi tepkilerle karşılaştıklarını dile getirmişlerdir. Kadınların toplum tarafından kendilerine dayatılan bir takım dayatmalar yüzünden hanelerinden çok fazla çıkmadıkları ve ev işleri ile bağdaştırıldıkları belirlenmiştir. Gün geçtikçe kadınlar kentsel alandan uzaklaşıp kapalı alana yani hane içerisine doğru yönelim sergilemektedir. Kadınlar çevrenin de etkisi ile hane içerisine tıklıp kalmaktadır. Dış yaşantıdan gün geçtikçe uzaklaşan kadınlar yaşadıkları kentte adeta birer yabancı olmaktadır.

Hane içerisinde iş bölümü cinsiyet ile bağdaştırılmış ve genelde kadınla eşleştirilmiş durumdadır. Bu durum kadınların omzuna birden fazla yük bindirmektedir. Adeta ikili bir rol ile yaşam sürmektedirler. Kadınlar hem yaşadıkları kentlerde hem de hane içerisinde ötekileştirilmiş durumdadırlar. Birçok kamusal haklarını kullanamamaktadırlar. Kentsel mekânda belirli bir takım haklara erişimi git gide kısıtlanmaktadır. Ev içi işlerin neredeyse hepsi kadının omuzlarındadır. Kenti daha az kullanan kesimin kadınlar olduğu günümüzde kabul görmüş bir durumdur. Bu durumun en eşitlikçi kent olarak sayılan Bodrum içerisinde de geçerli olup olmadığını saptamak amacıyla görüşmecilere '*Hane içerisinde iş bölümü nasıl?*' sorusu sorulmuştur.

Bu durum en eşitlikçi kent olarak sayılan Bodrum içerisinde de böyle mi bu durumu saptamak amacıyla '*Hane içerisinde iş bölümü nasıl?*' sorusu sorulmuştur.

'Kadın olduğum için sanki tüm işi ben yapacaktım gibi bir düşünce var. Kahvaltıyı ben hazırlıyorum. Evi ben topluyorum. Yemeği ben yapıyorum. Eşim sadece işten gelince çocukları seviyor. Ücretli bir işte çalışmadığım için sanki tüm gün evde yattıyormuşum gibi düşünüyorum.' (DG13)

'Biz doğu kökenliyiz. Evlendim Bodrum'a gelin geldim. Kaynanam alt katımda oturuyor. Sabah uyanıp önce onun evine inip evi temizliyorum. Kahvaltı

hazırlıyorum. Sonra kendi evime gidip evi temizliyorum. Sonra yine kaynanama gidiyorum. Yeni gelinim ya evim de tek oturmam hoş karşılanmıyor. Sürekli hizmet etmem gerekiyormuş. Kendi evime sadece uyumak için gidiyorum. .'(DG36)

'İlk evlendiğimde eşim sabah işe giderken kalkıp kahvaltı hazırladım. Yıllarca bu durum böyle devam etti. Erkeklerinde ev işi yapması gerektiğini düşünüyordum ama o zamanlar bunu söylesem hoş karşılanmazdı. Yıllarca tüm işleri ben yaptım. Bir gün bel fıtığı olduğum anlaşıldı. Eşimle doktora gittik. Doktor eşime artık bana iş yaptırmaması gerektiğini gerektiğinde onun yapmasını söyledi. O günden beri sabah kahvaltı hazırlamak için uyanmıyorum. Eşim benim tüm yüklerimi almış gibi ev işi yapıyor. Bu durum benim için çok güzel keşke tüm erkekler eşlerine böyle yardımcı olsalar...'(DG15)

'Otuz yıllık evliyim. 4 tane çocuğum var. Yıllar önce boşanmak istemiştim. Kendi ailem çocuklarımı kabul etmediği için mecbur geri döndüm. Eşim çok kıskanç biri kapının önüne bile çıkamıyorum. Tüm gün ev işleri ile oyalanıyorum. Şu an sorsan boşanmak isteyemem. Çalışmadığım için kaptıya çıksam geri dönmek zorunda kalırım. Kadının bir geliri olmayınca böyle tüm işler onun omuzlarına kalıyor.'(DG33)

'Eşimin bir marketi var. Sabah uyanıp kahvaltı bulaşık derken oraya gidiyorum. Akşamüzeri eşim geliyor. Geceye kadar o kalıyor. Ben ise eve gidip akşam yemeği ve temizlik yapıyorum. Benim hayatım bu olmuş. Sorsan insanlar benim için sadece eşine yardım ediyor diyorlar. Oysaki eşimden daha fazla çalışıyor bile olabilirim.'(DG24)

'Bodrum'dan köyüme gittiğimde daha az iş yapıyorum. Bodrum da ise kadın olduğum için tüm ev işleri bana ait oluyor. Ama köyde inanmayacaksınız babam hep anneme yardım ediyor. Benim ise eşim asla elini bir iş yapmak için kaldırmaz. Bir bardak su için o bardak bir hafta aynı yerinde kalabilir. Erkeklerin düzgün yetiştirilmesi lazım...'(DG15)

'Ben bekârım tüm işimi kendim yapıyorum. Ama kadın evlendiğinde tüm hayatı zorlaşıyor. Tüm görev kadının oluyor. Çamaşır, bulaşık, yemek, çocuk bakımı bunların hepsini kadın yapıyor.' (DG8)

'Eşim sabah erkenden işe gidiyor. Ben de ev işlerini hallediyorum. Tüm günüm ev içerisinde geçiyor. Oyalanacak bir şeyler buluyorum. Aynı mahalle içerisindeyim. Eşim sürekli dışarıda oluyor. Belki bende çalışsaydım durum farklı olurdu. Çalışmadığım için ev içindeyim. Kadınların bir geliri olmayınca mahalleye çıkarken bile düşünüyor. Bir işte çalışıyor olsaydım o zaman özgür olurum. İstedğim gibi hareket ederdim. Çalışmadığım için mecbur ev işleri bana kalıyor.'(DG32)

'Şu an emekliyim tüm günüm evin içinde geçiyor. Çalıştığım zamanlar özgürce gezip tozardım. Şimdi ise tüm iş bana kaldı. Çocuklarım çalıştığı için mecbur kalıyorum.'(DG6)

'Ben evde torunlarıma bakıyorum. Kızım çalışıyor gündüz torunları bana bırakıyor. Aynı zamanda ev işlerini de ben yapıyorum. Pazara da ben gidiyorum. Torunlar varken zor oluyor ama başarıyorum. Tekrar anne olmuş gibiyim. Ev işleri, market alışverişi, pazara gitmek, çocuk bakmak otuz beş yıl önce de böyleydi. Kaç yıl geçti yine aynı kadının görevi ev içinde değişmez. Çalışırsan biraz daha rahat edersin ama benim gibi olanlarda hiç değişmez böyle geldi böyle gider.'(DG10)

Hane içerisinde çocuk bakımı, temizlik, yemek yapımı gibi işlerin neredeyse tümü kadınlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Görüşme yapılan kişiler bu konuda hemfikirdir. Bu durum kadınların hane içerisinde geçirdikleri vaktin fazlaca uzun olmasına sebep olmaktadır. Bir günün neredeyse tamamını hane içinde geçiren kadınlar hane dışarısına çıkamayarak kentsel hizmetlerden uzak bir yaşam sürmek zorunda bırakılmaktadırlar. Kentsel hizmetlere hane içinde kendilerine tanımlanan görevlerle engellendiği belirlenen kadınlar kendi yaşantılarında dışarıdaki hayatla iletişimini engelleyen bir başka sebebi de ekonomik özgürlükle bağdaştırmaktadırlar. Kadınlar özgür olmalarını ekonomik bir gelir ile bağdaştırmaktadırlar. Ekonomik özgürlüğü tam olarak elinde bulunduramayan kadınlar yaşam alanı olan kentte var olan imkânlarla rahat bir şekilde ulaşamamakla birlikte kentin tüm hizmetlerine de erişememektedirler.

Hane içerisinde kadının çalıştığı durumlarda ise kadınlar ikili rol üstlenmektedir. Bu durum hem kadınların yükünü arttırmakta hem de hayatlarını pek çok noktada kısıtlamaktadır. Ücretli bir işte çalışan kadın mesai saatleri dışında hane

içerisinde kendisine tanımlanan işleri yerine getirmektedir. Bu ikili kimlik kadının çalışma saatleri dışında gününün neredeyse tamamını hane içinde geçirmesine neden olmaktadır. Sadece cinsiyeti kadın olduğu için bireye tüm ev işi yapması görevi tanımlanmaktadır.

2.2.8. Yaşadığımız çevrede şiddet algısı

Şiddet fiziksel, ekonomik, cinsel, psikolojik gibi farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır (Aktaş ve Uyanık, 2016: 3). Dünya Sağlık Örgütü şiddeti “*bireyin kendisine, başkasına, belirli bir topluluk veya gruba yönelik yaralama, ölüm, fiziksel zarar, bazı gelişim bozuklukları veya yoksunluk ile sonuçlanabilen, tehdit ya da fiziksel zor kullanma*” olarak tanımlamaktadır (World Health Organization, 2002). Şiddet temel hakların ihlalidir ve bireyi bedensel ve ruhsal olarak etkilemektedir. Bireylerin yetiştirilme biçimi, var olan aile için ilişkiler ve toplum yapısı gibi etmenler şiddetin ortaya çıkışında önemli unsurlar olmaktadır.

Şiddet davranışında kadın ve erkek arasında güç eşitsizliği oluşmaktadır. Eşit olmayan güç ilişkilerinden ötürü kadına yönelik şiddet önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadına yönelik şiddet genellikle hane içerisinde gerçekleştiği için gizli tutulmaktadır. Hane içerisinde gizli tutulan bu olgunun varlığını ortaya çıkarmak zorlaşmaktadır. Şiddet kadının hane içi emeğinin değerinin azalmasından erkeğin kadın üzerindeki gücünü kanıtlamasına kadar pek çok sonucu bir arada barındırır. Şiddet kadının farklı biçimlerde zarar görmesi ile sonuçlanan hareketler bütünüdür (Aktaş ve Uyanık, 2016: 36-37). Görüşme yapılan kişiler şiddeti genellikle fiziksel güç ile uygulanan şiddet olarak tanımlamaktadırlar. Bununla birlikte kadınların *Şiddet türleri nelerdir?* sorusuna verdikleri yanıtlar kadınların şiddetin farklı boyutlarının da bulunduğu dair farkındalıklarını ortaya koymaktadır:

‘Şiddetin bir sürü türü var. Yaşamadım diyen kişi yalan söyler. ‘(DG15)

‘Günlük hayatta bile sürekli şiddete uğruyoruz. Kadınlar şiddetin farklı boyutları olduğunun farkında değiller. Sadece fiziksel şiddet var olarak sanıyorlar. Detaylı bir bilseler çoğu şeyde şiddete uğradığımızı fark edecekler. Bu zihniyet bir gün değişecek.’(DG1)

Kadınlara yönelik şiddet sadece hane içerisinde değil hane dışındaki alanlarda da yaşanmaktadır. Fiziksel şiddet sık görülen şiddet türü olmasına karşın bugüne kadar yapılan araştırmaların sayısı ve bu araştırmaların kapsamı yeterli değildir. Şiddet türlerinin bilinmemesi kadınların pek çok alanının kısıtlanmasının da gözler önüne serilmesini engellemektedir.

'Kadınlar en fazla şiddeti kimden görüyor?' sorusuna görüşmeciler eşinden, babasından, ailesinden ve en yakınından gibi cevaplar vermişlerdir.

'Babam annemi çok döverdi. Biz böyle büyüdük. Annem hep sessiz kalırdı. Küçüktük biz de ses çıkaramıyorduk. Bana hiç vurmadı babam hep annemden çıkardı hırsını. Çok hor davrandı. Şimdi ne zaman böyle bir şey görsem annem gelir aklıma. Keşke o zamanlar şikâyet edebilseydi.' (DG6)

'Siz daha önce şiddete uğradınız mı?' sorusuna verilen yanıtlar kadına yönelik şiddetin yaygınlığını ortaya koyar niteliktedir. Söz konusu soruya cevap verme noktasında bazı görüşmeciler rahat bir tavır sergilerken, bazı görüşmeciler ise ilk anda çekingen kalmış araştırmacı ile kurulan güven ilişkisinin ardından yaşadıkları şiddeti aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

'Çok şiddet gördüm. Eşimden kaçmak için neler yaptım bir bilerseniz. Bir gün beni öyle bir dövdü ki komşular kurtardı. Kızım yurtdışındaydı o zamanlar. O gün boşanma kararı aldım. Kızım da destekledi. Kadın sığınma evine gittim. Çok uzun süre kaçtım ondan. Bana zarar vermesinden çok korktum. Şu an cezaevinde gayet rahatım. Şiddete uğrayıp şikâyet ettiğimizde keşke daha fazla ceza alsalar. Biz de o kadar acı çekmesek.' (DG11)

'Yıllarca şiddet gördüm. Sadece dayak değil eşim hep beni öteledi. Sen yapamazsın sen edemezsin dedi. Şu an market alışverişini bile o yapıyor. Ben anlamam. Dayak yemekten akıl mı kaldı? Düzgünce düşünemiyorum. İlk zamanlar şikâyet etmek istedim ama çalışmadığım için boşanamazdım. Ben de mecbur boyun eğdim.' (DG37)

'Eşim çok iyi bir insandır. Alkol aldığında biraz değişir o zamanlar onu tanıyamıyorum. Bana birkaç kez vurmuşluğu var. Genelde küfür edip evi terk ediyor.'

Bir süre eve gelmiyor. Bodrum merkezde bir evimiz var gidip orada yaşıyor. Şu an yine o evde kalıyor. Yaklaşık üç ay oldu. İnanın benim için böyle daha iyi dayak yok, küfür yok.’(DG48)‘

‘Ben en çok iş yerinde şiddete uğradım. Gelen bir müşteri tarafından sözlü şiddete uğradım. Turizm sektörün de hep yaşanılıyor bu durum.’(DG15)

‘Eşim üniversite mezunuydu. Dışarıdan gayet düzgün sessiz sakin biriydi. Ama birde evin içine gelseniz öyle farklı ki şaşırırsınız. Çocuğum üniversiteyi kazanana kadar katlandım. Sürekli psikolojik şiddet görüyordum. 6 sene oldu boşandık. O günden beri şiddet görmüyorum.’(DG46)

‘Her gün korkarak dışarı çıkıyorum. Başımıza bir şey gelecek mi? Yolda biri laf atacak mı? Tanımadığım biri beni öldürecek mi diye korku oluştu. Haberleri izlemiyorum. Sürekli kadın cinayetleri görüyorum.’(DG50)

‘Şiddeti çok uzun süre gördüm. Dışarıya çok güzel bir insandı bana karşı ise canavardı. İlk önce psikolojik şiddet başladı. Zamanla arttı sürekli olmaya başladı. Arkasından kıskançlık krizleri en son dayak yedim. O günden beri aramızda hiçbir şey geçmiyor. Şikâyet etsem edebilirdim ama etmedim. Gücüm yok.’(DG31)

‘Baba evinde bir tokat bile yemedim. Otuz yıldır evliyim. Otuz yıldır dayak yerim. Sadece eşim değil onun ablası da dayak atar. Eşim içince beni döver. Bazı şeyleri kendi içimde kabullenmem zor oldu. Eşim beni sevmiyor bunu biliyorum. Hep hor davranıyor. Alıştım artık bu duruma. Normal konuşması bile bana karşı bağırarak oluyor. Dayanamıyorum ama katlanmak zorunda kalıyorum. Çocuklarım için katlanıyorum. Belki eskiden çalışsam bir işim olsa boşanıp farklı bir hayat kurardım ama olmadı.’(DG37)

Bazı görüşmeciler ise kendilerinin hane içi şiddete uğramadığını ama yakın çevresinden veya mahallesinden şiddete maruz kalan kadınların olduğunu şu şekilde belirtmişlerdir:

Ben daha önce şiddete uğramadım. Fakat çevremde çok kadın vardı. Eşlerinden şiddet görüyorlardı.’(DG1)

'Benim eşim bana dayak atmıyor. Tüm erkekler böyle değiller. Mahallede çok kişi eşini dövüyor. Müdahale edemiyorum. zliyorum.' (DG26)

şiddet kadınların pek çok alanını kısıtlamaktadır. Hane içinde ya da dışında şiddetle karşı karşıya kalan bireyler sosyal yaşantısını kısıtlayarak kendilerine daha dar bir yaşam alanı oluşturmaktadır. Bu durumda kadınların yapabilirliklerini kısıtlamakla birlikte pek çok olanaktan yoksun bırakılmasına sebep olmaktadır. Günlük yaşantısında kadınlar herhangi bir şiddet durumu ile karşı karşıya kalmamak için hane dışına adım atmamakta, kentsel hizmetlerden yararlanmamayı tercih etmektedir. Hane içi iş bölümünden, kentsel faaliyetlerin kullanım düzeyine kadar kadınlar pek çok alanda şiddet ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu sebepten ötürü kadınlar yapabilirlik alanlarını daraltmaktadır.

'şiddete uğradığınızda nereye başvurmanız gerektiğini biliyor musunuz?' Sorusuna ise benzer çıktılar alınmıştır. Bunlar kadın kuruluşları ve karakoldur. Görüşme yapılan kişiler devlet tarafından var olan bir yere başvurmaktansa ilk olarak kadın kuruluşları cevabını vermiştir. Kentsel mekânlarda kadın herhangi bir şiddet anında hangi kurum ve kuruluşa başvurulacağının bilgilendirilmesinin yapılmamasının en büyük eksiği bu noktada ortaya çıkmaktadır. Kadınların bir kısmı hangi kuruma başvurması gerektiğinin cevabını bilmemektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Köklü bir tarihe sahip olan Bodrum’da yapılan Kadınların Kent Hakkı ve Yaşam Stratejileri: Bodrum Örneği adlı çalışma kadınların kent hakkını kullanım derecesinin artırılması noktasında ihtiyaç ve talepleri göz önüne alarak sunulan önerilerle kent hakkının gelişimine katkı sağlamaktadır. Kent hakkının tam kullanılabilmesi için toplumsal cinsiyet eşitliği göz önünde bulundurarak kent hakkı kullanımına yeni bir bakış açısı getirilmek hedeflenmiştir. Aynı zamanda bu çalışma literatüre katkı sunan bir örnek durumundadır. Bodrum ilçesinde sosyal, kültürel, ekonomik farklara göz önüne alınarak birbirinden farklı beş ayrı mahallede gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde bu bulguları değerlendirilmektedir.

Ulusal ve uluslararası belgeleri incelediğimiz kadınlar erkekler ile her alanda eşit sayılmaktadır. Fakat bu eşit sayılma durumu hak kullanımı açısından eşit olmamaktadır. Geçmişten günümüze kadar tüm sürece baktığımızda toplumda her alanında eşitsizlik var olmaktadır. Bu eşitsizlik alanları sosyal, siyasal, kültürel, hane içi gibi pek çok alanda var olmaktadır. Eşitlikle karşı karşıya kalan ve daha dezavantajlı grup konumunda olan kişiler kadınlardır. Kadınlar çoğu konuda erkekler ile eşit sayılmamaktadırlar. Çalışma hayatına katılım, eğitim, bir iş sahibi olma, bir yere gidebilme gibi çoğu konuda erkekler daha rahat koşullarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu eşitsizlik sosyal yaşamı etkileyen alanların hepsinde olduğu gibi kent yaşamında da kendini barındırmaktadır. Kadınların erkeklere oranla yaşadıkları bölge olan kentleri daha az kullanmaktadır. Sadece kadın oldukları için kenti daha farklı deneyimlemekte ve eşitsizlikler ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlar bizi bu düşüncelerin doğruluğuna yönlendirmektedir.

Kadınların sorunlarının tam olarak belirlenebilmesi için kentsel mekânda kadına en yakın birim ve gündelik yaşantının merkezini oluşturan mahallelere inilmesi gerekmektedir. Bu şekilde kadınların ihtiyaç ve sorunları göz önüne çıkarılabilir. Kadınların hizmete tam ve eşit erişimini sağlamak, haklarını tam kullanabilmelerini sağlamak, eşitlik alanını oluşturulması için bu konuda araştırma yapılması gerekmektedir. Yapılan araştırma sonucu politika ve hizmetler

geliştirilmelidir. Kentsel mekânın kadınların ihtiyaçlarının ne olduğu araştırılmalı ve bu yönde düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Eşitlikçi kent olarak bilinen Bodrum'da beş ayrı mahalle'de kadınların ekonomik durumu, sosyal yaşantısı, kültürel değerleri, günlük yaşantıları birbirinden farklılık barındırsa bile kent hakkı kullanımını birbirine benzer olduğu görülmüştür. Neredeyse her mahallede kadınların dışlanması bir alanda başlayarak beraberinde pek çok alanı etkilemekte ve kadınları geri planda bırakmaktadır. Bu durum kadınların hane içerisine hapsolmasını beraberinde getirmektedir. Görece Bodrum Merkez mahallesi daha bir tablo çizerken en kötü yaşam alanı şartları İslamhaneleri mahallesinde karşılaşılmaktadır. Diğer mahalleler benzerlik içermektedir. Bodrum'da yaşayan kadınların hane içi iş bölümünde neredeyse tüm görevleri yüklenen kişi olduğu ortaya çıkmaktadır. Hane içi iş bölümünde pek çok yük kadınların omuzlarına binmiş durumdadır. Bu durum kadınların gelir düzeyi birbirinden farklılık arz etse bile görüşme yapılan tüm kadınların ortak noktası hane içi işleri üstlenmeleri, ev kadını olarak görevlerinin olmasıdır. Ekonomik farklılığın en uç noktalarda olduğu hanelerde de bu ortak nokta göze çarpmaktadır. Yaşam standartları ne kadar yükselirse yükselsin bu görevler hane içerisinde kadınlarla bağdaştırılmış durumda olduğu göze çarpmaktadır.

Cinsiyet eşitliğinin göz önünde tutulmayan kentlerde kadınlar pek çok alanı kullanımında eksik ve yarım kalmaktadır. Eşitsizlik alanı hane içi iş bölümünden başlayarak genişlemektedir. Kadınlar hane içi işlerle tanımlanır hale gelmektedir. Bu durum kadınların tüm gününü hane içerisinde geçirmesine ve hane dışında aktif bir yaşantısı olmamasına neden olmaktadır. Bu alanlarda Kadınların kent hakkının tam kullanılması göz ardı edilen bir durumdur.

Yapılan görüşmelerden elde edilen bulgularda dikkat çeken nokta kadınların çoğunun gelir getiren bir işte çalışmamasıdır. Birçok kadın ekonomik özgürlüğünü elinde bulundurmamaktadır. Ekonomik özgürlüğü bulunmayan bireyler zamanla hane içerisinde hapsolmaktadırlar. Bireyin bir gelirden yoksun olması yaşam mekânında hareketliliğinin önünde bir engeldir. Bu noktada kadınların hane dışında çalışabilecekleri işlere yönelik onlara eğitim verilmesi önem taşımaktadır. Kadınları işe yönlendiren eğitimler yapılması gerekmektedir.

Çalışma hayatına katılım sağlamayan kadınların çoğunun eğitim seviyesi düşüktür. Eğitim seviyesi farklılık gösteren hanelerde kent hakkı kullanımını birbirine yakın olmaktadır. Bu noktada eğitimin kadın yaşamında için önemi öne çıkmaktadır. Bu noktada eğitim seviyesini yükseltici önlemler alınması gerektiğini gözler önüne sermektedir. Yerel yönetim tarafından iyileştirebilir olabilen bu durum mahallelere ücretsiz yetişkin okuma yazma kursu açılacak düzeltilebilir. Kadınların var olan haklarını tam kullanabilmelerinin kilit noktası eğitimden geçmektedir. Kadınların belirli bir eğitim düzeyine gelmiş ve çalışma hayatında aktif olarak katılım sağlamaları gerekmektedir.

Yaşanılan kültür etkisi kent hakkı kullanım düzeyi üzerinde etkisi oldukça geniştir. Doğu bölgelerinden göç eden hanelerde bu durum daha fazla görülmekle birlikte neredeyse her hanede kendini biraz da olsa hissettirmektedir.

Yapılan görüşmelerde dikkat çeken başka bir nokta ise kentin hangi mahallesi olursa olsun neredeyse her bölge kadınlar için güvensiz alan olarak tanımlanmaktadır. Kenti güvensiz olarak gören kadınlar kentte rahat bir yaşam sürmediklerini belirtmişlerdir. Güvensiz olarak tanımlanan kentlerde kadınlar kentsel imkânları rahat bir biçimde ulaşamamaktadır. Özellikle gece saatlerinde güvenlik sorunu daha fazla ön plana çıkmaktadır. Ortaya çıkan bir nokta ise şiddetin türlerinin çoğu kişi tarafından bilinmemesidir. Bunun bilincinde hareket edip cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmak için hareket edilmelidir. Tüm bireyleri bu konuda bilgilendirmek gerekmektedir.

Kadınlar kent hakkı kullanımlarını kendi çevrelerinde değiştirmek adına birlikte hareket etmektedir. Daha çok geleneksel yöntemlerle hareket eden kadınlar kent içi sorunlarına stratejiler geliştirmeye çalışmaktadırlar. kent içi kreş eksikliğinin var olması kadınları hane içerisinde komşusuna çocuğunu bırakma ya da bir ücret karşılığında başka bir kadına emanet etme gibi bir seçeneğe mecbur etmektedir. Kadınların elde ettikleri gelirlerin düşük olması bu noktada onları hane içerisinde kalmaya mecbur bırakmaktadır. Kamusal alanda var olan fırsat ve imkan eksikliği en eşitlikçi kentler içerisinde sayılan bodrumda bile kadınların yaşam alanını etkilemektedir.

Bireylere en yaşadıkları kentlerde en yakın birim olarak bulunan yerel yönetimler kentsel hakları koruyup geliştirmelidirler. Yerel yönetimler kentte var olan mahallelerde yaşayabilmesi adına hareket etmek durumundadırlar. Var olan mekânı ihtiyaçlara göre şekillendirmelidir. Demokrasinin işlerliğinin kazanması ve kent hakkının tam sağlanması noktasında yerel yönetimler öne çıkmaktadır. Doğru bir kent yönetimi ile bunlar tam olarak sağlanabilir. Yerel yönetim birimi görevini yerine getirmediği noktada kentler güvensiz, eğitim seviyesinin düşük olduğu, altyapının olmadığı, çöplerle çevrilmiş, sağlıksız, kimliksiz mekânlara evrilmektedir. Bu yüzden kent hakkı kavramını sadece bir hak olarak algılamamak gerekmektedir çünkü kent hakkı daha fazlasıdır. Kent hakkının bilincine varmak için bilinçlendirme eğitimleri verilmesi gerekmektedir. Bu durumun değişmesi için yerel yönetiminde belirli konularda öncü olması gerekmektedir.

Cinsiyet eşitsizliği en yoğun olarak yerel bölgelerde yaşanmaktadır. Mekân uygun değilse kadınlar kamusal yaşama katılamamaktadır. Yerelde farklılaşan ihtiyaçlara daha duyarlı politikalar hazırlanması gerekmektedir. Cinsiyet eşitliği göz önüne alınarak yapılan programlar kadınların hayatını kolaylaştıracağı gibi aynı zamanda eşitsizlik alanlarını düzenleyip kadını güçlendirecektir. Kadınların yaşam standardını ancak bu şekilde yükseltebilirler. Kadınların yaşadıkları bölgede herhangi bir sorun ile karşı karşıya kaldıklarında gidebilecekleri en yakın birim belediyelerdir. Bu yüzden belediyelerin özel olarak kadınlara ulaşacak bir birimi olması gerekmektedir. Yerel yönetimler hizmet sunumunda kadınları göz ardı ettiği ve standart çalışmalar uyguladığından ötürü kadınların sorunları çözüme kavuşturulamamaktadır. Bu durum ise kamusal alanda eşitsizliğin uçurumunu daha da derinleştirmektedir.

3.1. Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar

Kamusal alanlarda var olan fırsat ve imkânlar kadınlar için önemli bir alanı oluşturmaktadır. Bu imkânların eksik oluşturulması veya hiçbir şekilde olamaması kadınları bu alanları kullanamamasına sebep olmaktadır. Kadınlar yaşam alanlarında pek çok sorun kaynaklı kent hakkını tam olarak kullanmaktadırlar. temel olarak kadınların karşılaştıkları sorunlar şu şekilde sıralanabilir:

- Kaldırım eksikliği, kaldırımlara pusetler konulması, düzensiz kaldırım yapısı

- Çevre temizliğinin yeterince olmaması
- Otobüs duraklarının sayıca az olması
- Kent içerisindeki yetersiz aydınlatma sorunu ve kent içinde kör noktaların bulunması
- Ev işi yüklerinin kadınların omzuna binmesi
- Kent içerisinde park, bahçe gibi alanların olmaması
- Kentte güvenliğin bulunmaması
- Kent içerisinde güvenlik kamerası olmaması
- Ötekileştirilmek, kadın oldukları için dışlanmaları
- İşsizlik ve buna bağlı gelir düşüklüğü
- Kent içerisinde kreş ve bebek bakım odası bulunmaması
- Hane içinde ve dışında şiddetle karşı karşıya kalmaları
- Kent alanını kadınlara göre oluşmaması

Bu gibi sorunlar beraberinde pek çok alanda kadınların dışlanmalarına neden olmaktadır.

3.2.Tartışma

Türkiye'nin sosyo-ekonomik olarak en gelişmiş ilçeleri arasında 25. seçilen bodrumda yapılan araştırma sonucunda görüyoruz ki kadınlar ilçe ne kadar gelişmiş olursa olsun kenti pek çok alanda kısıtlanarak tam kullanamamaktadırlar. En eşitlikçi kentte bile kadınlar dışlanmakta hane içersinde tüm vakitlerini geçirmek zorunda kalmaktadırlar. Kent ne kadar gelişmiş olursa olsun kadınlar kenti tam olarak kullanamamaktadır. En eşitlikçi kentte bile kötü bir tablo ortaya çıkmaktadır. Bu durum araştırma başında belirlenen hipotezlerin doğruluğunu ortaya çıkarmaktadır. Kadınlar pek çok alanda birbirinden farklı sebeplerden kısıtlanmaktadırlar. Kadınların hizmet eksikliğinden kaynaklı kendi yaşam alanlarını daha fazla kullanabilmek adına stratejiler oluşturmaktadır. bu stratejiler sorunların tam çözümüne yol açmasa bile kadınların bu durumu iyileştirmek istediklerinin bir göstergesidir.

Kadınlar için yaşanabilir kent alanları yapılarak bu sorunlar bir nebze de olsa çözüme kavuşturulabilir. Yaşanabilir kent alanı kadınların sorunları görünür hale getirilerek sosyo-ekonomik olarak güçlendirilmiş kentler oluşturularak ortaya çıkabilir.

Bu durumu düzeltmek adına önerimiz kadınların kullanım alanı düşünülerek oluşturulan alanlar yapılmasıdır. Yerel yönetim şehir planlaması yaparken bu durumu göz önünde bulundurmalıdır. Kaldırım eksikliğinin giderilmesi, çevre temizliğinin yapılması gerekmektedir. Aynı zamanda kaldırımların üzerine pusetler konulması engellenmeli ve kaldırımların bebek araçlarına uygun kaymaz, düzgün bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Kentte güvensiz bölge şeklinde hissedilen bölgelere güvenlik kameralı konulmalıdır. Bu durum güvensizlik hissinin önüne geçebilir. Park, otopark ve bahçe gibi alanlar aydınlatma sistemi olmalıdır. Sokaklara aydınlatma gereçlere fazlaca konulması gerekmektedir. Bu alanların içerisine ve çevresine de imdat çağrı butonları eklenmelidir. Aynı zamanda otobüs hatlarının sık geçmediği noktalara taksi çağırma butonları da konulması gerekmektedir.

Yeni bebek sahibi olmuş kadınlar kent içerisinde bebek bakım odasının olmamasından kaynaklı dışarıda çok fazla zaman geçirememektedir. Bu durumun düzeltilmesi için kent içerisinde bebek bakım odalarının sayısı artırılmalıdır.

Kadınların mobilitesini kısıtlayan bir başka konu ise yol ücretlerinin kent içerisinde yüksek olmasıdır. Çalışmayan kişiler için ücretlerin daha fazla düşürülmesini istemektedirler. Gerekli düzenlemeler yapılarak çalışmayan kadınlar için indirimli tarife uygulanabilir.

Hane içi iş bölümünün büyük bir çoğunluğu kadınların omuzlarına yıkılmış durumdadır. Erkeklere ev işlerini öğretici eğitimler verilerek kadınların omuzlarından bu yükün alınması gerekmektedir. Bu durum aynı zamanda kadınların kent alanını kullanımında geçen süreyi etkilemektedir. Bu yüzden hane içi iş bölümünü daha eşitlikçi bir biçime göre şekillendirilmesi ile kadınlar hane dışındaki vakitlerini arttırarak kamusal alanları daha fazla kullanabilirler.

3.3. Yerel Yönetim Birimlerine Öneriler

Yerel yönetim birimleri eşitliği artırmak amacıyla şu noktalara dikkat etmelidir:

1: İlk olarak mahallelerde ihtiyaç analizi yapılmalıdır. Böylece hangi mahallede ne gibi ihtiyaç var bu durum gerçekçi sonuçlarla gözler önüne serilebilir.

2: Çalışma hayatına kadınların katılımını arttırmak amacıyla erkek işi sayılan belirli işlerle ilgili kadınlara ücretsiz eğitimler verilmelidir. Aynı zamanda hanelerde bulunan erkeklere de hane içindeki işler örneğin temizlik, yemek yapma ile ilgili kurslar verilmelidir. Erkeklerin ev işi yapmasının normal bir durum olduğunu anlatan ve cinsiyet kalıplarını ortadan kaldırmayı amaçlayan seminerler mahallelerdeki kahvehanelerde yapılabilir.

3: Bütçelerini ve planlarını belirlerken toplumsal cinsiyet eşitliğini göz önünde bulundurmalıdır.

4: Şiddet gibi konularda kadınların nereye başvurulması gerektiğini yazan billboard afişleri asılmalıdır. Kadınların şiddette uğrama durumunda sığınabilecekleri mekânlar yapılması gerekmektedir. Şiddetten korunmak için kent içerisine gizlenmiş acil başvuru konutları yapılabilir.

5: Kadınlara eğitim hakkı ücretsiz tanınmalıdır. Kadınların insan hakları, cinsiyet eşitliği, kent hakkı gibi konularda farkındalığı arttırmak amacıyla eğitimler düzenlenmesi gerekmektedir. Rehberlik ve danışmanlık hizmeti sağlanması gerekmektedir.

6: Gece saatlerinde otobüsler kadınların yalnız yürümeyeceği şekilde durak dışında da indirip bindirecek şekilde çizmeli. Haftanın belirli günleri belirli saatlerde ücretsiz seferler yapılabilir.

7: Ekonomik durumu yetmeyen kadınların sosyalleşmesi amacıyla ücretsiz geziler düzenlenmelidir.

8: Kent planlaması yapıldığında kadınlar göz önünde bulundurularak plan yapılmalıdır. Toplumsal cinsiyetin kadına yüklediği rollerden biri olan çocuk bakımını kadınların biraz da olsa yüklerini hafifletmek amacıyla mahallere ücretsiz kreş açılmalıdır.

9: Kadın girişimciyi desteklemek amacıyla dükkân vergilerini daha az alabilirler.

10: Kadınların sağlık hizmetlerinden eşit bir biçimde yararlanması gerekmektedir.

11: Kadınların gündüz bir araya gelebilecekleri toplum merkezleri gibi alanlar açılmalıdır.

12: Belediyelerde bu konular ile ilgili komiteler kurulması gerekmektedir.

13: Yerel yönetim birimi bodrum içerisinde STK larla birlikte hareket ederek politika ve kent düzenlemesi yapabilir.

KAYNAKÇA

- Abadan, N. (1968). Türk Kadın Nüfusunun Toplumdaki Yeri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 23(04).
- Alkan, A. (2004). Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli?. *Birikim Dergisi*, 179, 71-77.
- Altay Başkan, D.(2015). Yerel Yönetimler İçin Kadın Dostu Kent Planlaması ve Tasarım İlkeleri Rehberi. BM Yayınları, Ankara.
- Akça, Bayram, “ Cumhuriyetin İlk Yıllarında Bodrum’un Sosyo-Ekonomik Yapısı ”, Osmanlıdan Günümüze Uluslararası Bodrum Sempozyumu(24-26 Ekim 2007, Bodrum), Kongreye Sunulan Bildiriler, Bodrum 2008, s.23-46.
- Akduran, Ö., Yakar Önal, A., & Günlük Şenesen, G. (2018). Kentsel Haklar ve Hizmetlere Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması.
- Anık, M. (2012). Kimlik ve Çok Kültürcülük Sosyolojisi. Açılım Kitabevi, İstanbul.
- Aslanoğlu, R. (2000). Kent, Kimlik ve Küreselleşme. Ezgi Kitabevi, Bursa.
- AREM(2008). Kadın Hakları ve Yerel Yönetimler. Yalcın matbaacılık, Ankara.
- Avrupa Birliği. (2000). Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Avrupa_Birligi_Temel_Haklar_Sarti%E2%80%8B.pdf (Erişim: 15.02.2021).
- Avrupa Komisyonu.(1985). Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitlik Şartı, https://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/charte_egalite_tr.pdf (Erişim: 17.11.2021).
- Avrupa Konseyi.(2008). Avrupa Kentsel Şartı–2, http://ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/125_1.pdf (Erişim: 13.09.2021).
- Avrupa Konseyi. (2011). İstanbul Sözleşmesi, <https://rm.coe.int/1680462545> (Erişim: 11.10.2021)
- Berkün, S. (2017).Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı. *Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 582-598.

Besim, D. Y. (2007). Özgün Kentsel Mekânların Okunması ve Belirlenmesi Üzerine Analitik Bir Çalışma: Bodrum Türkkuyusu Örneği, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.

BM. (2017). Dünya Nüfusunun Durumu 2017. <https://turkey.unfpa.org/tr/news/d%C3%BCnya-n%C3%BCfusunun-durumu-2017-t%C3%BCrk%C3%A7e-bas%C4%B1n-b%C3%BClteni> (Erişim: 18.05.2021).

BM. (1993). Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi. <https://hukukbook.com/kadinlara-yonelik-siddetin-ortadan-kaldirilmasina-dair-bildirge/> (Erişim tarihi: 05.14.2021).

BM. (1948). İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi.

<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/9a3bfe74-cdc4-4ae4-b876-8cb1d7eeae05.pdf>. (Erişim: 07.04.2021).

BM. (1995). Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu. *Dördüncü Dünya Kadınlar Konferansı, Pekin, Çin Halk Cumhuriyeti*, 4-15.

Buz, Ö. G. D. S. (2009). Göç ve Kentleşme Sürecinde Kadınların" Görünürlüğü". *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(17), 40-50.

Büyükşehir Belediye Kanunu. (2005).

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf> (Erişim: 05.04.2021).

Bozyer, Ü. (2008). Kent Dokusunun Oluşmasında Turizmin Etkisi: Bodrum Örneği, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İzmir.

CEDAW. (2014). Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Beyannamesi.

Çamur, Ö.& Aydın, A. H. (2019). Türkiye’de Merkezileşme ve Yerelleşme Sorununun Giderilmesinde Adaletin Rolü. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 1177-1198.

Çeler, D.(2018). Muğla İli Bodrum İlçesinde Bulunana Deri Ürünlerin ve Sandalet Yapımının İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.

Çelik, A. (2014). Sosyal Belediyecilik Anlayışı: Şanlıurfa Büyükşehir Örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1-20.

Çetin, S. (2009). Yerel Yönetim Birimi Olarak Türkiye'de İl Özel İdareleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (25).

Çiçek, Y. (2014). Geçmişten günümüze Türkiye'de yerel yönetimler. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 53-64.

DEDAW(1993). Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Bildirgesi

Dedeoğlu, S., & Öztürk, M. Y. (2010). Kapitalizm, Ataerkillik ve Kadın Emeği Türkiye Örneği. Sav Yayıncılık, İstanbul.

Demez, G., & Tunca, T. (2018). Üniversite Öğrencilerinin “Kadınlık” ve “Erkeklik” Tanımlamaları. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 1(1), 3-22.

Dumankaya, O. (2014). Bodrum Yarımadası Antik Limanları, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya.

Dünya Ekonomik Forumu(2020) yayımlanan Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu.

Esmer, G. (2012). Tüketim Kültürünün Mekânsallaşması: Bodrum Örneği, Yayımlanmamış Doktora Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Geniş, Ş. & Köse Akkırman, D. (2020). Eşitsizlik Mekânları Olarak Mahalleler ve Kadınların Kent Hakkı. *Amme İdaresi Dergisi*, 53(1).

Güler, M. (2011). Kentsel Haklar, Kapitalizm ve Katılım. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(01), 49-71

Güner, İ. (2011). Bodrum ve Milas Çevresindeki Antik Kentlerin Tarihi Coğrafyasına Genel Bir Bakış. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 3(2). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/26761> (Erişim: 15.02.2020)

İlkay, Y. (2007), The Political Struggle on and at Public Space: The Case of Kızılay Square, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ. *Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2008). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008–2013), T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Ankara.

Karaaslan, Ü. (2015). 19. Yüzyılda Batıda Kadın Hakları Hareketinin Tarihsel Gelişimi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Kocaeli.

Karaman, İ. C. & Dalkıran, G. B.(2021). Kadın ve Sivil Toplum Hareketinin Tarihsel Gelişimi: Türkiye ve Dünyadan Örnekler. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 5(13), 89-116.

Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi*, 1(1), 62-80.

Keleş, R. (2000). Yerinden Yönetim ve Siyaset. Cem Yayınevi, İstanbul.

KEİG. (2015). *Çalışma Yaşamında Kadınlar Forumu Raporu*.

Kurmuş, F. (2018). Büyük kentlerden sahil kasabalarına yaşam tarzı göçü: Bodrum örneği üzerine niteliksel bir çalışma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.

Kurtoğlu, A. (2015). Hak Temelli İzleme ve Değerlendirme ve Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırması. CEİD Yayınları, Ankara.

KSGM. (2007). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2007-2010. <https://www.aile.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-planini-2007-2010-gormek-icin-tiklayiniz.pdf> (Erişim: 10.04.2021).

KSGM. (2008). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı.

http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/502_1.pdf (Erişim:03.14.2021).

Lefebvre, H.(2014). Mekânın Üretimi, (Çev. Işık Ergüden), Sel Yayıncılık, İstanbul.

Mayer, M. (2014). “Toplumsal Kent Hareketlerinde Kent Hakkı” (Çev. Ali Yağız Şen), Brenner, Neil, Peter Marcuse ve Marget Mayer (Der.), Kâr için Değil Halk için Eleştirel Kent Teorisi ve Kent Hakkı. Sel Yayıncılık, İstanbul.

Menteşe İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü. (2014).

<https://mentese.meb.gov.tr/www/tarihce/icerik/> (Erişim: 13.01.2022).

Ökmen, M. & Elma, F. (2013). Türk Dünyasında Yerel Yönetimler, Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yayını, İstanbul.

Özkan, G. (2018). Coğrafi Bilgi Sistemleri Kullanılarak Golf Sahaları İçin Yer Seçimi; Bodrum Yarımadası Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*, Isparta.

Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye’de Kadın ve Eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (33).

Sağıt, D. (2016). Yerel Yönetimlerde Kadının Siyasal Katılımı: İzmir İli Üzerine Bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Aydın.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Genel Müdürlüğü(2022)

Şener, Ü. & Demirdirek, H. (2014). 81 İl için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi. *Türkiye Ekonomi*.

Henden Şolt, H. B. (2018). Toplumsal Cinsiyet Yönüyle Kadın Kentlilerin Hakları Ve Kentsel Hizmetler. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri*, 4(6), 358-371.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). On Birinci Kalkınma Planı, 2019-2023. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf> (Erişim: 15.12.2021).

Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). 2018 Yılı Genel Faaliyet Raporu. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/11/GenelFaaliyetRaporu_2018.pdf

TBMM. (2011). Kadına ve Aile Bireyelerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu, <https://saglikcalisanisagligi.org/tezler2/kadinsiddet.pdf> (Erişim: 28.07.2021).

TEPAV. (2020). 81 İlde Türkiye’nin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi. https://www.tepav.org.tr/upload/mce/2020/haberler/tobb_tskb_tepav_81_ilde_turkiyenin_toplumsal_cinsiyet_esitligi_karnesi.pdf (Erişim:20.3.2021).

Tekinbaş, E. (2015). Kadın Dostu Kent: Uygulama Rehberi. Berk, Ankara.

TBMM. (2011). Kadına ve Aile Bireyelerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu. <https://saglikcalisanisagligi.org/tezler2/kadinsiddet.pdf> (Erişim:08.07.2021).

TDK. (2020). <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 21.09.2021).

Tosunoğlu, A. (2011). Bodrum (Muğla) İlçesi Atmosferik Polenlerinin Belirlenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*, Bursa.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982).

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf> (Erişim:13.07.2021).

TÜİK. (2015). <http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/IZMIR.pdf> (Erişim: 20 Aralık 2019).

TÜİK. (2020) . <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210about:blank> (Erişim: 21.06.2021).

TMMOB. (2013). https://www.spo.org.tr/resimler/ekler/5b3155c97c5baa0_ek.pdf (Erişim: 13.07.2021)

Varcan, N. (2013). ‘*Yerel Yönetimin Kavramsal Yapısı*’, Yerel Yönetimler, (Ed. Canatay Hacıköylü), Eskişehir.

Yaylı, H. (2012). Küreselleşmenin Kentler Üzerine Etkisi: ‘İstanbul Örneği’. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 12(24), 331-356.

Yaylı, H., & Eroğlu, G. (2015). Yerel Katılım Bağlamında Türkiye’de Kadın Temsili. *International Journal of Science Culture and Sport (Int.JSCS)*, 3, 504-524.

Yavuz, Ö. (2015). Kadınların Toplumsal Hayata Katılımında Yerel Yönetimlerin Rolü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.

Yılmaz, S. (2018). Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Günlük Hayattaki Yansımaları: Çorum/Alaca örneği. *İmgelem*, 2(2), 59-79.

Yücel, I. & Kutlar, İ. (2020). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Kadınlara Yönelik Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 3(1), 151-169. DOI: 10.33708/ktc.733045

Zeybekoğlu, D. (2005). Edirne Geleneksel Konut Mimarlığını Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörlerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*. Edirne.

EK-1: DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME SORULARI

Kişisel bilgiler:

- Yaşınız?
- Medeni durumunuz nedir?
- Eğitim durumunuz nedir?
- Çalışıyor musunuz?

Ekonomik durum:

- Bireysel ve hane geliriniz ne kadar?
- Geliriniz giderlerinizi karşılıyor mu?
- Yaşadığınız çevreye göre ekonomik olarak kendinizi nerede görüyorsunuz?
- Herhangi bir yerden yardım (aynı ya da nakdi) alıyor musunuz?(Yardım alıyorsa; Yardımı nereden alıyorsunuz?)

Sosyal çevre ve kent yaşantısı:

- Yaşadığınız çevrede karşılaştığınız en büyük sorun nedir?
- Toplu taşımada genel olarak karşılaştığınız sorunlar nedir?
- Mahallenizde yürüyüş halindeyken karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
- Sizce mahallenizin en önemli sorunu nedir?
- Oturduğunuz mahalle için toplu taşıma saatleri ve kapasitesi yeterli mi?
- Belediyeye ait otoparklar okul, kreş, pazaryeri gibi alanlara yakın mı?
- Pazar yerleri kadınların kolayca ulaşımına uygun mu?
- Oturduğunuz mahallede hava karardıktan sonra dışarıda olmak güvenli mi?
- Mahallenizdeki durak, park ve sokaklar yeterli düzeyde aydınlatılıyor mu?
- Mahallenizdeki park/çocuk parklarının sayısı ve bakım, temizliği yeterli mi?
- Sağlık hizmetlerine rahatlıkla ulaşabiliyor musunuz?

- Belediyenin gerçekleştirdiği hizmetlerin hangilerinden haberdar mısınız ve bugüne kadar hangilerinden yararlandınız?
- Yerel yönetimin meslek edindirici kurslarına katılmak ister misiniz?
- Siz kadınların, kentin kullanıcıları olarak kent sorunlarının çözümünde söz sahibi olabileceğinizi biliyor musunuz?
- Sizce kadınlar en fazla şiddeti kimden görüyor, şiddete uğramanız durumunda nereye başvurmanız gerektiğini biliyor musunuz? Biliyorsanız nereye başvururdunuz?